

С. М. ПРИХОДЬКО

КВІТИ—У ВАС В КІМНАТІ

ВИДАВНИЦТВО «НАУКОВА ДУМКА»
КИЇВ—1971

За осінньої негоди або під час холодної сніжної зими особливо милують око соковита зелень і барвисті квіти кімнатних рослин. Квіти прикрашають оселю, роблять її затишною, а крім того, і оновлюють повітря. Отже, можна сказати, що квіти впливають на працездатність людини.

Як доглядати рослини, щоб протягом року в кімнаті не переводилися квіти, і як доглядати їх — розповідає ця книга. В ній наведено опис більш як 65 видів рослин, які можна культивувати в закритому приміщенні.

Добре ілюстрована, книга стане в нагоді квітникам, учителям, студентам-біологам, юннатам, а також всім, кому не байдужа краса квітів.

На обкладинці: Колумбей к'юська у підвісному кашпо.

Редакція науково-популярної літератури
Завідуючий редакцією А. Б. Денциков

4-4-6
868-70M

КВІТИ — ОКРАСА ЖИТЛА

Природу не дарма називають чарівницею. Це не тільки невичерпна скарбниця багатств, джерело життя, — природа прикрашає землю зеленим килимом лісів і гаїв, шовковими травами і барвистими запашними квітами. Вона дарує людям здоров'я, почуття сили, чистоти, пробуджує в них людяність, щирість, сердечність і доброту. І мимоволі тягнеться людина до природи, до квітів.

Мотиви рослинного орнаменту поширені в культурі більшості народів світу. В мистецьких творах — скульптурних прикрасах, елементах настінного живопису, народних вишивках, візерунках на виробах з глини, дерева, срібла, в малярстві, поезії та піснях, у легендах та казках — відбито подив людини перед красою природи, замилування її досконалими формами.

В сиву давнину квіти обожнювали, вважали їх уособленням найніжніших почуттів. На острові Таїті й досі всіх дітей до 6-річного віку звать «тіті», що означає «квітка». У нас також дітей часто порівнюють з квітами.

Квіти супроводжують людину на всьому її життєвому шляху, від народження і аж до смерті. З квітами асоціюється безліч життєвих емоцій: святковий настрій, радість і горе, без квітів не можна собі уявити справжнього малюга чи великого свята.

На землі сила-силенна квітів, але у кожного народу є найулюбленіші — це квіти рідного краю.

Здавна якусь квітку вважали символом батьківщини, її могутності та краси. У єгиптян і древніх еллінів, наприклад, такою квіткою була лілія, у східних народів — лотос і хризантема; зображення цих квітів є в державних гербах деяких країн. Шовкова косиця, або едельвейс, широко відома як квітка мужності, її оспівано в піснях в Карпатах і в Скандинавії.

Всім відомо, яку важливу роль відіграли (та й досі відіграють) тюльпан та гіацинт в житті голландського народу, не дивно, що один з них — тюльпан став символом Голландії. В Ірані та Іспанії серед інших квітів з давніх-давен особливо виділяють троянду. Гвоздика і фіалка — традиційні квіти Франції. А наші уявлення про культуру індійських племен, зокрема аптеків та майя, тісно пов'язані з квітами кактусів.

Невід'ємним елементом середньоросійського пейзажу з килимом шовкових трав, нешвидкою течією спокійних річок, густими лісами і світлими березовими гаями є ромашка, ніжна конвалія та скромний блакитний дзвоник.

Кілька квіток, що ростуть серед широкополіх ланів, степів, зелених перелісків та світлих дібров України, український народ оспівав у піснях. Це, передовсім, — маки, гордовиті червоні квіти, що весною тріпотливим килимом вкривають степи під Херсоном. Ця квітка вільних степів була символом українських революціонерів; червоні маки в петлицях служили німим протестом проти самодержавної влади під час страйків та демонстрацій. А сьогодні нерідко можна бачити, як молоде подружжя супроводжують дівчата з вінками квітів та парубки з маками в петлицях. Мак оспівано в ліричних піснях, часто згадується він і в прозових творах письменників.

Синій барвінок та ніжну конвалію полюбляють у нас не менше, ніж мак. Цим квітам присвячено чимало пісень. Конвалія — символ дівочої вроди і ніжності. Ромашку й волошку теж шанують на Україні.

Якщо уважно придивитися до візерунків народного вбрання, рушників тощо, можна пізнати в них обриси чорнобривців, нагідок, горщівиту, соняшників, рожі та всюдисущого барвінку.

Потяг до природи особливо примітний в наші дні у великих містах. У вихідний день кожен прагне хоч на кілька годин вибратись за місто, на лоно природи.

Повертаючись з мандрівки у ліс чи в поле, ми приносимо додому квіти, зелені гілочки, а в прозору осінню пору — золотавого букета жовтогарячих листків. Досить поставити букет у вазу, і кімната наче оживає, набирає затишного й привітного вигляду.

Але де взяти квіти пізньої осені, коли з важких темних хмар ллють на землю холодні дощі, а злий вітер зриває з дерев листя, і вони, вклоняючись до землі, наче простягають до перехожих з благанням свої майже голі віти.

Або взимку. Крижаний мороз скував землю, голі дерева стоять серед одноманітного білого простору, і стомлене, засліплене алмазним блиском мільярдів сніжинок око прагне побачити крізь мертвий спокій хоч здалека ніжні пелюстки квітів або травицю...

Щоб задовольнити потребу в красі, люди заздалегідь, ще з осені, вносять посаджені в горщики квіти у хату і доглядають їх протягом усієї зими.

Але багатьох любителів через незнання може спіткати невдача: замість того, щоб розкішно рости і цвісти, квіти хворіють і гинуть.

Що ж робити, як забезпечити необхідні квітам умови життя? Про все це, а також про те, які квіти милують око своїм цвітінням або пишним розвитком листків та як зробити вдома так, щоб протягом усього року одні квіти відцвітали, а інші починали цвісти, — і розповідь ця книга.

КІМНАТНІ КВІТИ ДЛЯ КОЖНОЇ ПОРИ РОКУ

Всім відомо, що квіти надають оселі особливої привабливості. В холодну осінню погоду приємно зайти у затишну, теплу кімнату, прикрашену квітами. Саме з цієї пори року і почнемо нашу розповідь про квітучі рослини.

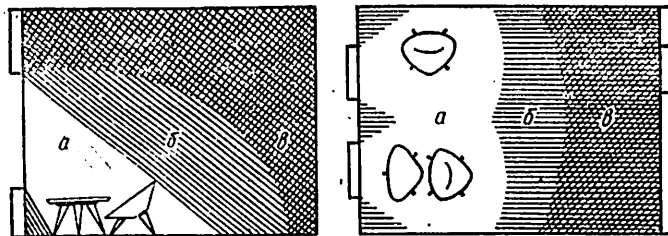
Осінні дні короткі, і восени сонечко майже не заглядає у вікна. Тому в цей період рослини в кімнатах почувують себе погано. Проте не всі, деякі з них досить стійкі, у себе на батьківщині, в темних і вологих тропічних лісах, вони звикли обходитися майже без сонця, пристосувалися до місцевих умов. А в тропіках день, як відомо, короткий — тривалість дня і ночі там майже однакова. Отже, в осінній час у кімнатах складаються умови, які дещо нагадують тропічні.

Деякі види декоративних рослин здатні непогано рости і навіть цвісти в кімнаті саме восени, адже коли у нас осінь — у тропіках весна, а рослини вперто квітують саме в той час, що й на батьківщині.

Тому пропонуємо вам завести у себе вдома тропічні та деякі субтропічні рослини, які ми рекомендуємо нижче.

Дуже важливо при культивуванні рослин правильно розмістити їх в оселі.

В невеликих кімнатах з малими вікнами квіти слід розставляти на підвіконнях або підвішувати в кашпо (декоративній вазі) проти вікна до верхньої частини рами. У приміщенні з великими вікнами та балконними дверима квіти добре ростимуть майже в будь-якому місці кімнати. Майже... але не всюди. У порівняно видовженій кімнаті не слід ставити квіти при задніх або бокових стінах у глибині кімнати та на високих меблях, підвішувати біля стіни поміж двома вікнами. Якщо

Розподіл світла в кімнаті (ліворуч — боковий розріз, праворуч — план), зони:

а) придатна для вирощування світлолюбних рослин; б) придатна для вирощування тіньостійких рослин; в) непридатна для вирощування рослин.

квіти стоять досить далеко від вікон — треба зняти з вікон гардини або принаймні повісити білі, прозорі. Густі гардини поглинають багато світла, тому в кімнаті з такими гардинами квіти краще ростуть біля вікна чи на підвіконні. Кольорові, яскравих відтінків гардини не підійдуть до кімнати, де є квіти. У кімнатах, де стіни яскравих або темних кольорів, рослини також ростуть погано. Якщо враховано, які умови в кімнаті, і рослини правильно розставлені, то це вже значною мірою є запорукою успішного їх росту. Окрім того, дуже важливо підібрати певний асортимент квітів.

До тропічних рослин, що квітують в осінній час, належать такі: більбергія поникла, руелія формозька, бегонія королівська, кала ефіопська та фіалка африканська (узамбарська). Восени рясно квітують і сорти однієї з найпривабливіших рослин — азалії індійської. Тільки протягом одного сезону, восени, ви можете милуватися також розкішними квітами хризантем.

Якщо уважно придивитись до календаря цвітіння кімнатних квітучих рослин, що наводиться в кінці книги, можна переконатись, що названі рослини квітують по

водночас. Але відповідним добором сортів, вмілим культивуванням можна досягти майже одночасного цвітіння більшості видів, які ми рекомендуємо на той чи інший сезон.

Прикрасити кімнату наведеними вище рослинами восени можна таким чином. У кашпо, підвішеному проти східного або західного вікна, помістіть більбергію пониклу з ніжним рожевим суцвіттям, а на підвіконнях цих вікон поставте фіалку африканську. Непоганим місцем для фіалки є і газетний столик, письмовий стіл, край серванта або книжкової шафи, якщо вони стоять недалеко від вікон (краще південних). Більбергія пасує також до дитячої кімнати.

Для розміщення на північному вікні або на шафі чи телевізорному столику, де мало світла, можна рекомендувати дуже невибагливу до освітлення звисаючу (так звану ампельну) рослину — руелію формозьку.

На південному вікні, поблизу нього на декоративній підставці чи на столику (бажано в більш-менш прохолодній кімнаті) дуже ефектний вигляд має кущик азалії індійської.

Декоративне кашпо з невеликим горщиком азалії можна повісити проти вікна. Ця рослина може прикрасити стіл під час святкового обіду.

Для осінньої пори підійдуть такі сорти азалії індійської: Адвентсглокен, Юність, Вервеніана, Еріка Сандер, Пауль Шеме та ін.

Якщо кущ азалії великий, можна кілька гілок відрізати. Одна-дві зрізані гілочки азалії разом з листком пальми, офіопогону або самі мають гарний вигляд у вазочці чи широкій мисочці на туалетному столику або в дитячій кімнаті.

Хризантеми індійські — великорослі і переважно великоквіткові рослини, тому прикрашати ними вікна не слід. Треба мати на увазі ще й те, що в сучасних квар-

тирах під вікнами стоять батареї парового опалення, а хризантемам потрібна прохолода. Радимо розмістити ці квіти в закритих лоджіях, біля балконних дверей або у вільних, добре освітлених кутках кімнати на невисоких підставках, так, щоб квіти були значно нижче від рівня зору. Більшість хризантем має складну і цікаву будову квітки, різноколірне забарвлення пелюсток, тому найбільше виграють вони саме при такому розташуванні.

Коли листя хризантем почне всихати, квіти краще зрізати і поставити у низьку широку вазу. В букеті квіти стоятимуть довше і прикрасять вітальню, кабінет тощо.

Кала пасує до просторої кімнати, найбільш придатним для неї місцем є середньої висоти підставка біля письмового стола, дзеркала, балкону. Її можна поставити на низенькому газетному столику біля вікна. Гарний вигляд має کالا поруч з ампельними неkvітучими рослинами.

З наближенням до Нового року асортимент квітучих рослин все зменшується. Але з середини зими день стає довшим і починають цвісти деякі види субтропічних рослин, тому, як не дивно, загалом асортимент зимових квітів більш різноманітний, ніж восени.

Серед представників кімнатних рослин, які цвітуть взимку, є високорослі, низькі, а також ампельні, звисаючі форми.

Протягом зими продовжують цвісти білосніжні калпа та ряд сортів азалії індійської: рожеві — Вервеніана, Адвентсглокен, Есмеральда, Ері; червоні — Еклайрер, Е. Тірс, Хексе, Целестина, Егебрехті; білі — Сакуптала та Ніоба; бузкові — Конціна та Віоляцеа; лососинні — Пауль Шеме, Авенір та ін.

В цей час розцвітають цибулеві кімнатні рослини — амариліс, вельтгеймія. Спеціальними заходами змушують квітнути в кімнатах і такі відомі ґрунтові рослини, як гіацинти, тюльпани, нарциси, конвалії.

Починають цвісти деякі тропічні рослини — колюмнея

к'юська, ізолома, ряд бегоній, одна з найневибагливіших до світла рослин Африки — клівія, а також найменш примхливі в умовах кімнат орхідеї — венерин черевичок, целогіна гребінчаста та блетйла гіацинтова.

Зацвітають також кімнатна липа, або спарманія африканська, деякі види субтропічних рослин — пітоспорум Тобіра, калина вічнозелена, жасмин голоквітковий, камелія японська, пуансетія, цикламен.

Для того щоб перелічені субтропічні рослини рясно цвіли, їх треба розташовувати ближче до вікон, які виходять на південь, південний захід та південний схід, або поблизу балконних дверей. Більшість цих рослин високорослі, кращий вигляд вони мають у великих кімнатах. Але частіше буває, що протягом кількох років, доки вони ще порівняно малі, їх культивують у невеликих приміщеннях.

Кімнатна липа 2—5-річного віку може прикрасити велике вікно на південний схід або південний захід, закритий балкон, еркер чи лоджію. Можна поставити її на низьку підставку обабіч вікна чи декорувати куток залу. Велике яскраво-зелене опушене листя і китиці білих квітів цієї рослини надають приміщенню святкового вигляду.

Пітоспорум Тобіра не менш декоративний, ніж спарманія, але на відміну від останньої він здатний рости й квітнути однаково добре як при яскравому освітленні, так і по майже темних кутках. Його можна розташовувати на вікнах, які виходять на північ. Блискуче темно-зелене шкірясте листя, білі, наче воскові, ароматні квіти цієї рослини прикрасять кабінет, приймальню, фойє тощо.

Калина вічнозелена може стати в нагоді при декорванні інтер'єру дитячої кімнати, їдальні чи навіть вітальні. Для цієї рослини підходять середньої висоти підставки, які наче підкреслюють елегантний напівампельний

ріст її пагонів. Розташовувати цю рослину слід обабіч вікон, спрямованих на південь, південний захід, південний схід, захід та схід, вона підійде також для декорування лоджій, еркерів.

Ажурний кущик жасмину голоквіткового в лютому вкривається жовтими квітками, що за формою і розміром нагадують квіти барвінку. Добре росте і квітує жасмин на вікнах, що виходять на південь, схід, захід, та біля них — на досить високих підставках. Невелику рослину цього виду можна помістити у високе кашпо і прикрасити лею газетний столик, шафку з книгами тощо.

Камелія японська — дуже декоративна рослина, але примхлива, її треба берегти від протягів. Якщо цього не робити, то пуп'янки і великі, наче відлиті з воску, білі, рожеві або червоні квіти камелії опадуть.

Пуансетія, або молочай прекрасний, — квітка з Африки — потребує яскравого освітлення, але в період цвітіння її можна поставити на низеньку підставку біля дивану, на письмовий стіл, тумбочку або газетний столик. Яскраво-червоні прицвітні листки пуансетії будуть дуже ефектно відтіняти темну поліровку.

Клівія орнаментальною формою листків і яскравим забарвленням квітів пасує до кабінету, вітальні. Ця рослина невибаглива до освітлення, її навіть можна вирощувати на вікні, що виходить на північ.

Байдужа до освітлення також і бегонія феасті, яка квітує непоказними рожевими квітами, зібраними в невелику рихлу китицю, десь у січні — на початку лютого. Тому краще прикрашати нею кімнати з вікнами на північ, північний схід або північний захід.

Цикламен — сезонна рослина, в умовах кімнати її, як правило, не вдасться культивувати кілька років підряд. Цикламенами, цими універсальними щодо можливості використання при оформленні інтер'єру рослинами, доцільно прикрашати дитячу кімнату, їдальню, вітальню,

кабінет. Красиві вони поставлені високо на шафах, етажерках і низько — на письмових столах, газетних та туалетних столиках.

Звисаючі рослини — колюмнею к'юську, ізолому та руелію формозьку краще розташовувати по кутках книжкових полиць, сервантів, у настінних або підвісних кашпо біля вікон.

Невеличкими, дуже красивими орхідеями — венеричним черевичком та целогіною гребінчастою — радимо прикрашати найпарадніші місця — столик у вітальні, письмовий стіл тощо. Чудові вони також на тумбочці або біля дзеркала в спальній кімнаті. Горщик орхідеї блетили гіацинтової, так само як і вигонкових — тюльпанів, конвалій, гіацинтів або нарцисів, прикрасить обідній стіл, підвіконня в будь-якій кімнаті чи невеличкий столик у вітальні. Ці рослини кращий вигляд мають у широких кашпо.

Отже, зимовий асортимент квітучих рослин досить різноманітний. Уважно переглянувши календар цвітіння рослин, ви зможете вибрати на свій смак кілька видів, які відповідають освітленню вашої кімнати і добре вписуються в інтер'єр.

Навесні асортимент квітучих кімнатних рослин значно зростає.

В цей час продовжують цвісти такі чемпіони довготривалого квітання, як азалія індійська, руелія формозька, кала. Все більшим стає асортимент вигонкових цибулевих квітів — гіацинтів, тюльпанів, нарцисів і конвалій; заздалегідь поставлені на вигонку, вони теж розквітають на початку березня.

На зміну бегонії феасті починають квітнути інші види бегоній — королівська, бульбова тощо. Родичі колюмнеї к'юської — геснерія, глоксинія та ізолома теж милують око навесні своїми яскравими великими квітами. Невеличкі білі, блакитні та яскраво-червоні квіти кампанули

ізофіли, красулі молочної та каланхое розцвітають в кінці лютого — в березні і навіть у квітні.

У березні з'являються чарівні, оригінальної форми, що нагадує японські ліхтарик, квіти фуксії, амазонський красень евхарис випускає білосніжні ароматні квіти. Поспішають покрасуватися рожевими квітами-дзвониками кімнатний клен і бузковими суцвіттями — духмяний евпаторіум. Зацвітає жасмин самбак невеличкими білими квітами з міцним стійким ароматом. Наче змагаються красою великі суцвіття рододендрону понтійського, гортензії, бугенвілеї та юстиції. Гібіскус китайський вкидає навсіді великі червоногарячі, з примхливим складом пелюсток, квіти. Вибирайте, що вам до вподоби!

Більшість перелічених весняних квітів невисокі, лише евпаторіум, рододендрон понтійський, гортензія, бугенвілея, юстиція та гібіскус — великорослі. Ці рослини мають кращий вигляд у просторих кімнатах — залах, вітальнях тощо. Розташовувати їх краще поблизу великих вікон і балконних дверей, що виходять на схід, південь або захід. Проте вони непогано ростуть і на великих північних вікнах, але за таких умов майже не цвітуть або цвітуть не в повну силу. Цим відзначаються — бегонія королівська та бульбова, красуля молочна, каланхое, фуксія, кімнатний клен, жасмин самбак. Лише геснерія та евхарис здатні квітнути на північних вікнах, тому вони стають у нагоді, коли треба декорувати в кімнаті шафку, сервант, буфет, обідній стіл тощо, значно віддалені від вікон.

Все ближче до літа. На туалетному столику з'являються первістки пробудження природи — букетик підсніжників, «котик» (суцвіття верби), сон та інші квіти. А на вікнах вже панує літній настрій. Ще не перецвіли такі чемпіони цвітіння, як фіалка африканська, руелія, кампанула ізофіла, квітують юстиція, кімнатний клен,

бугенвілея, бегонія бульбова, гібіскус, а на зміну їм розцвітають рослини літнього асортименту — пеларгонії різних сортів, крин Мура, периле, гемантус Катарина, агантус (нільська лілія), брунфельзія, восковий плющ, стефанотис (або мадагаскарський жасмин, що, як і інші кімнатні жасмини, нічого спільного, крім схожого аромату квітів, з ґрунтовим жасмином не має).

Серед перелічених рослин два види з батожистим характером росту — це стефанотис та восковий плющ, останні — пряморослі.

Всі рослини літнього цвітіння потребують доброго освітлення і вирощувати їх треба на вікнах південних, східних та західних експозицій, а оскільки вони переважно високорослі, то в малогабаритних кімнатах досить буде одного-двох видів.

У крину Мура, агантуса та гемантуса Катарина квіти на високому (до 80—90 см) квітконосі, тому в кімнатах їх слід ставити на низьких підставках. Блакитні квіти нільської лілії дуже вирають поряд з ніжно-рожевими ароматними лілієвидними квітами крину Мура, тому радимо виставляти їх разом. Кулясте їжаквидне жовтогаряче суцвіття гемантуса Катарина дуже пасує до ідальні, кабінету, вітальні зі стінами жовтуватих або коричнюватих тонів.

Пеларгонії прикрасять дитячу кімнату, їдальню, кухню, а також лоджію, еркер чи балкон.

Постійних рецептів прикрашення кімнат, звичайно, немає і бути не може, в будь-якому окремому випадку кожен діє залежно від обставин і керуючись власним смаком. В наших порадах ми виходили із загальних положень про прикрашення квартири рослинами, враховували особливості росту тих чи інших рослин, потреби їх щодо освітлення, вологості, підживлення і т. п.

Одне з головних правил озеленення закритих приміщень — не тримати багато рослин. Це правило впливає

з того, що рослини виділяють леткі речовини, так звані фітонциди.

Всі знають, що у лісі, в полі легше дихається, значас вдома. Після прогулянки за місто їжа здається смачнішою, приходить здоровий, міцний сон. Чому? У повітрі, яке, до речі, складається в основному з азоту (79%), кисню (21%) та невеликих кількостей водяної пари і вуглекислого газу, пилю тощо, постійно містяться мізерно малі домішки різноманітних летких речовин, що їх виділяють рослини. Начебто й небагато летких речовин у повітрі, але відомо, що лише за годину з 1 га хвойного лісу в жаркий літній день може випаруватись близько 30 кг ефірної олії.

Більшість летких рослинних речовин є біологічно активними. Вони стимулюють життєві процеси, поліпшують обмін речовин. Коли в повітрі мало фітонцидів, людина почуває себе млявою, швидше втомлюється, але якщо їх надмірна кількість — вони виявляються шкідливими, можуть викликати головний біль, отруєння, спричинити явище алергії. Це часто спостерігається там, де хазяї занадто захоплюються вирощуванням швидкорослих рослин або таких, що виділяють шкідливі для здоров'я леткі речовини (олеандр, мошосма, деякі види примули тощо).

Надмірна кількість великих рослин (4—5 екземплярів до 2—2,5 м заввишки на площі 25 м² у кімнаті з низькою стелею), так само як і багато квітучих рослин або букетів дуже духмяних квітів (гіацинтів, лілії королівської та ін.) — неприпустимі.

Отже, радимо держати в кімнатах небагато середньорослих рослин: у кімнатах середньої площі (30—35 м²) не більше 3—4 вазонів з рослинами до 100—130 см заввишки та 5—6 — з рослинами висотою 30—50 см.

У кімнатах з невисокою стелею і вікнами, що виходять на північ, можна поставити не більше 1—2 середньо-

рослих і 4—5 низькорослих рослин. У великих, добре освітлених кімнатах з високою стелею можна культивувати 1—2 великі рослини (до 2,5 м заввишки), 1—2 середньорослі та 4—5 низькорослих (25—35 см).

При доборі асортименту рослин обов'язково слід пам'ятати, що деякі види є отруйними, тому тримати великі екземпляри або чималу кількість таких рослин в кімнатах небезпечно. Це олеандр, деякі види ароїдних, примула обконіка, деякі види магнолії тощо.

Якщо в кімнаті багато рослин, необхідно її частіше провітрювати і слідкувати, щоб великі дерева, що ростуть на вулиці, не заступали вікон. Листя кімнатних рослин треба частіше протирати вологою ганчіркою.

Дуже цікаво, якщо є змога, колекціонувати кімнатні рослини за їх походженням. Наприклад, декоративно-квітучі рослини з Африки або з Індії, Перу (див. перелік рослин за походженням в кінці книги). Добравши колекцію за цією ознакою, ви побачите, що рослини одного континенту чи країни мають багато спільного у зовнішніх обрисах, яскравості барв квітів, листя. Це зумовлюється до певної міри однаковими умовами існування цих рослин у себе на батьківщині.

Якщо вікна вашої квартири виходять на північну сторону, радимо завести рослини темних тропічних лісів, але треба мати на увазі, що вони краще ростуть, коли повітря зволожено. Або розташуйте на підвіконні рослини, які не потребують яскравого освітлення, — квіти східних або західних експозицій. Нехай вас не бентежить і розташування квартири вікнами на південь — влітку перегрівання її зменшать рослини (квітучі види їх наведено в кінці книги).

Прочитавши подані у книзі відомості, ви зможете при бажанні підібрати асортимент кімнатних рослин за характером росту (звисаючі, виткі, кущові, високорослі), або за формою чи забарвленням квітів. Можна добрати,

наприклад, колекцію рослин з блакитними, жовтогарячими або рожевими квітами чи створити цікаву колекцію духмяних кімнатних квітів. Крім того, додаткові дані в кінці книги допоможуть вам зробити так, щоб цвітіння в кімнатах не припинялось цілий рік.

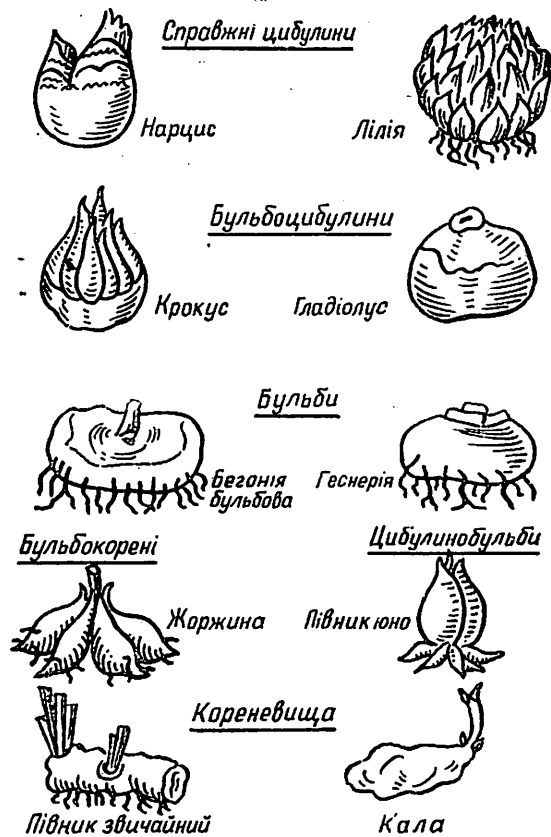
ЯК ВИРОЩУВАТИ ТА ДОГЛЯДАТИ КІМНАТНІ ДЕКОРАТИВНО-КВІТУЧІ РОСЛИНИ

Для зручності ми умовно поділили декоративно-квітучі кімнатні рослини на окремі, схожі за способом культивування, групи. А саме: 1) цибулеві та бульбові, 2) бегонії, бромелієві та небульбові геснерієві (наприклад, фіалка африканська), 3) орхідні, 4) азалії та рододендрони, 5) інші субтропічні рослини.

I. Цибулеві та бульбові. До групи цибулевих та бульбових рослин належать такі, попередньо згадані вже нами, рослини: гіацинти, тюльпани, нарциси, амариліс, нерине, панкрацій, конвалії, крин Мура, зефірантес, гемантус Катарина, вельтгеймія зеленоквіткова, бегонія бульбова, геснерія гібридна та глоксинія гібридна.

В культурі відомо дуже багато цибулевих, бульбових та близьких до них видів — бульбоцибулевих, бульбокореневих, кореневищних, цибулинобульбових. Всі вони мають спільні біологічні властивості. Ці рослини досить високо цінуються за декоративними якостями і широко відомі в зеленому будівництві.

Рослин тієї чи іншої підгрупи поділяють на стійкі до вирощування в ґрунті і нестійкі (тобто такі, що зимою вимерзають). До перших належать тюльпани, гіацинти, нарциси тощо, а до других — цикламен, крин Мура, амариліс та інші. Крім того, їх можна розподілити ще за здатністю цвісти в умовах кімнат різної пори року.

Типи сховищ поживних речовин у рослин.

Так, для *весняного цвітіння* придатні такі види: гіацинти, тюльпани, нарциси, крокуси, геснерія гібридна, глоксинія гібридна, амариліс, конвалія, вельтгеймія зеленіоквіткова, валота пурпурова, еухарис амазонський.

Для *цвітіння влітку*: крип Мура, амариліс, тюльпани, нерине, гемантус Катарина, зефірантес, бегонія бульбова, панкрацій, валота пурпурова.

Для *зимового цвітіння*: гіацинти, тюльпани, нарциси, амариліс, конвалія.

Для *цвітіння восени*: ранні сорти нарцисів.

Отже, навіть рослинами тільки цієї групи можна прикрасити кімнату в будь-яку пору року.

Як їх вирощувати та доглядати? Перш за все слід детально ознайомитись з біологічними особливостями рослини цієї групи, інакше вас легко спіткає невдача, ви не зможете подолати труднощі і відмінного успіху в культивуванні рослин не досягнете.

Але що таке цибулина? Як її відрізнити від бульбоцибулини або бульби, а останню — від бульбокоренів і т. п.? В чому полягає секрет примхливості цих рослин, чому більшість з них квітнуть навіть тоді, коли їм дати тільки вологу (без землі, без світла)?

Всі зазначені види (цибулеві, бульбоцибулеві, бульбові та ін.) об'єднує одна спільна риса, те, що вони являють собою видозмінені бруньки, а вірніше — підземні стебла або підземні корені з бруньками. Вони здатні перебувати в стані спокою доти, доки не з'являться відповідні умови — певна температура і достатня кількість вологи; тоді вони почнуть рости (створення таких умов у квітівництві називають приставленням до вигонки).

Цибулеві рослини мають в цибулині значний запас поживних речовин, які поступово витрачаються в період спокою або під час несприятливого сезону, до початку нового росту. Сховище поживних речовин для цілого ряду видів — гіацинтів, крокусів та ін. — необхідне

джерело існування та продовження роду, особливо при вирощуванні їх у воді, без ґрунту, та при штучному розмноженні.

Підземні видозмінені бруньки (цибулини, бульби тощо), на відміну від звичайних (квіткових або ростових), бруньок, дуже легко дають нові корені, тоді як, наприклад, пагони багатьох дерев треба посадити в ґрунт, щоб вони пустили коріння. У чагарників та дерев запасні поживні речовини містяться в пагонах, стовбурах та корінні; у багаторічних трав'янистих рослин, надземна частина яких відмирає на зиму, запасні поживних речовин знаходяться у корінні, воно у більшості випадків буває товсте, могутнє.

За рахунок поживних речовин, накопичених у коренях, підземних стеблах або бруньках, починається новий ріст та розвиток вегетативних органів (стебел та листя). Під час вегетації знову відкладаються запасні поживні речовини в цибулинах, бульбах, кореневищах.

Отже, головним при культивуванні рослин групи цибулевих є правильний догляд рослин. Найрозкішнішого розвитку та цвітіння вони досягають тільки тоді, коли добре розвивається листя, бо при цьому виробляється найбільша кількість поживних речовин і вони відкладаються в цибулині.

Тепер, коли ми ознайомились з особливостями цієї цікавої групи рослин, коротко зупинимось на деяких відмінностях між справжніми цибулинами і кореневищами, бульбокоренями тощо.

Цибулина (у тюльпанів, нарцисів, гіацинтів) — підземне стебло з точкою росту, або брунькою, оточеною м'ясистою тканинною оболонкою, в якій містяться поживні речовини. Ця оболонка може бути, на перший погляд, суцільною, як у гіацинтів, тюльпанів; або складатись з окремих товстих лусок (у лілій). Оболонки або лусочки об'єднуються і скріплюються диском з одерев'янілої

стеблової тканини — денцем. По краю останнього утворюється коріння, коли почнеться новий ріст, а пізніше — маленькі цибулини-дітки. Після закінчення росту, коли відмирає листя, відмирають і корінці. В стані спокою цибулина може перебувати досить довгий час, переживаючи несприятливі умови існування.

Бульбоцибулини відрізняються від цибулин, це компактна м'ясиста тканина утворення, зародкова брунька розташована у верхній частині бульбоцибулини і стає добре помітною на початку нового росту. Як і у справжніх цибулин, у бульбоцибулин є чітке денце, навкруги якого під час нового росту з'являється коріння.

На відміну від справжніх цибулин поживні речовини в бульбоцибулинах дуже швидко витрачаються під час зберігання їх, і бульбоцибулини помітно підв'ядають, зморщуються.

Геснерія гібридна, глоксинія, крокуси і гладіолуси є бульбоцибулевими рослинами.

Бульби — схожі на бульбоцибулини сховища запасних поживних речовин у бульбових рослин (бегонія, бульбова, каладіум, цикламен). Бульби складаються з однорідної тканини, але не мають денця. На поверхні бульб добре помітні «вічка» (бруньки), які при сприятливих умовах дають новий ріст. Такі бруньки дуже легко можна пошкодити, і рослина виросте деформована.

Бульбокорені дуже схожі на бульби з товстою тканинною оболонкою, без денця, однак вони відрізняються від останніх своїм походженням: бульба — це видозмінене стебло, а бульбокорінь — видозмінений корінь. Вічка частіше бувають на шийці бульбокоренів, там, де останні з'єднуються з стеблом старої рослини. Тому й ділити їх при розмноженні треба так, щоб на відділеній частині залишалась частина старого стебла з брунькою. При викопуванні та зберіганні бульбокореневих рослин

(жоржин тощо) слід намагатись не пошкодити шийку бульбокореня.

Досить рідкісними є рослини цибулинобульбові, у яких сховище поживних речовин двоверховне комбіноване: наче від справжньої цибулини відходять коротенькі товсті бульбокорені. Така форма цибулинобульб є у деяких півників групи юно.

І останньою формою підземної «комори поживних речовин» є кореневища — видозмінені стебла. Зовнішнім виглядом вони скоріше нагадують стебла, ніж бульби. Корені відростають з бруньок на нижній поверхні кореневища, а з бруньок, розташованих зверху, виростають листки та квітконоси.

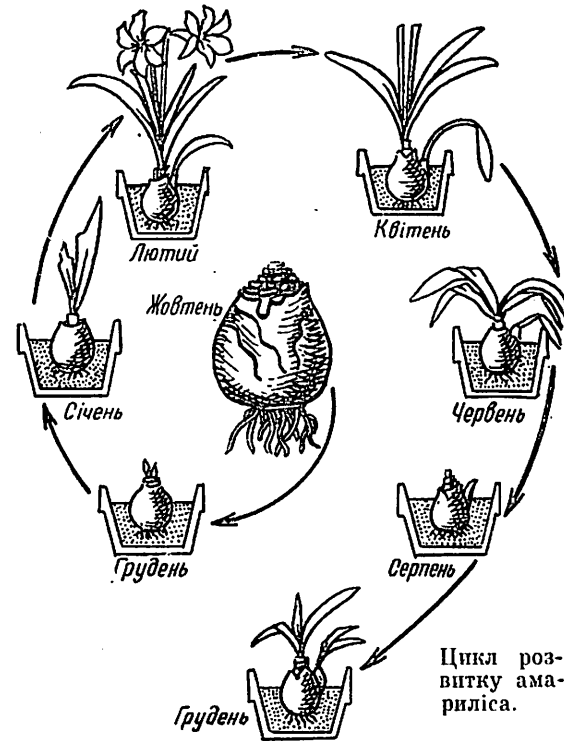
Кореневища майже завжди ростуть горизонтально дуже легко ламаються. Багато широко відомих рослин мають кореневища — кали, конвалії, півники, аспідистри тощо.

Отже, при посадці важливо не переплутати поверхні кореневища, бо багато видів рослин з кореневищами в несприятливих умовах або в стані спокою скидають листки й корені, наприклад ахіменес.

Догляд за цибулевими рослинами має такі особливості.

По-перше, всі вищезгадані рослини — тюльпани, гіацинти, нарциси, крокуси, конвалії, глоксинія, геснерія, амариліс, вельтгеймія, бегонія бульбова, евхарис, гемантус Катарина, валота пурпурова, зефірантес, перине, павотрації — потребують повного або часткового відпочинку протягом кількох місяців. А це означає, що цибулини та бульби цих рослин треба певний час тримати неполиваними або ледь политими. Грунтові цибулеві, які виганяють взимку, слід навіть підсушити на деякий час.

По-друге, що дуже важливо, всі види рослин однієї групи слід висаджувати в дуже поживну, легку землесуміш і обов'язково на дно горщика класти дренаж (пісок або гравій) шаром 1,5—2 см.

Для гіацинтів, тюльпанів, нарцисів та гемантуса рекомендується землесуміш № 1: 1 ч. легкої дернової землі, 1 ч. листяної землі (можна в суміші з торфом), 1,5 ч. парникової добре перепрілої землі або компостної (можна взяти добре перепрілого коров'ячого гною) та 0,5 ч. піску.

Для глоксинії, геснерії, бульбових бегоній, евхариса кращою є землесуміш № 2: $\frac{1}{4}$ ч. дернової землі, 1 ч. листяної, $\frac{1}{2}$ ч. парникової землі або перепрілого коров'ячого гною, $\frac{1}{2}$ ч. торфу, $\frac{1}{10}$ ч. кісткового борошна. Але

можна запропонувати їй суміш простішого складу (№ 3): 1 ч. листяної землі, 1 ч. торфу.

Землесуміш для амариліса, зефірантеса та калі (№ 4): $\frac{1}{4}$ ч. дернової землі, 1 ч. листяної, $\frac{1}{5}$ ч. перепрілого коров'ячого гною, компосту або 2 ч. парникової землі, $\frac{1}{2}$ ч. торфу, $\frac{1}{2}$ ч. піску і, якщо є, $\frac{1}{5}$ ч. кісткового борошна або $\frac{1}{10}$ ч. кров'яного борошна (альбуміну).

Менш складною є землесуміш № 5—2 ч. листяної землі $\frac{1}{4}$ ч. розчипну коров'ячого гною або $\frac{1}{5}$ ч. перепрілого коров'ячого гною та $\frac{1}{2}$ ч. піску,— її теж можна взяти для цих рослин.

Для крини, нерине, гемантуса підійде землесуміш № 6: 1 ч. дернової (легкої) землі, 1 ч. парникової, $\frac{1}{2}$ ч. листяної, $\frac{1}{5}$ ч. кісткового борошна та $\frac{1}{5}$ ч. торфу або № 7—2 ч. листяної землі, 2 ч. парникової, $\frac{1}{5}$ ч. піску та $\frac{1}{2}$ ч. коров'ячого гною.

По-третє, всі рослини групи цибулевих (за винятком зефірантеса, евхариса, валоти, ахіменеса, конвалії) потребують високої посадки, тобто їх треба висаджувати в горщики так, щоб не менш як третина цибулини або бульби була вище рівня ґрунту в горщиківі. Якщо посадити їх глибоко, то цвітіння буде погане, не рясне, рослини згодом захворіє. Цибулини рослин, зазначених нами як виняток, висаджують урівень з поверхнею ґрунту.

Для культури в кімнаті слід відбирати міцні, здорові, дещо присадкуваті цибулини та бульби; кореневища відбирати теж міцні, з добре помітними товстими бруньками (це особливо стосується конвалії та ахіменеса).

Для того щоб цвітіння, наприклад, гіацинтів було рясним, не обов'язково брати найбільші цибулини. Рясніші султан квітів можуть дати і середні за розміром цибулини, якщо вони досить міцні.

При вигонці цибулевих (нарцисів, гіацинтів, тюльпанів тощо) слід пам'ятати, що не всі сорти однаково добро

виганяються. Перелік найбільш придатних для вигонки сортів наведено нижче. Різні сорти цибулевих рослин квітнуть не водночас. Отже, маючи сорти ранньоквітучої, середньоквітучої та пізньоквітучої груп, можна продовжити цвітіння того чи іншого виду рослин. Такого ж ефекту можна досягти і вигонкою рослин у дещо різні строки.

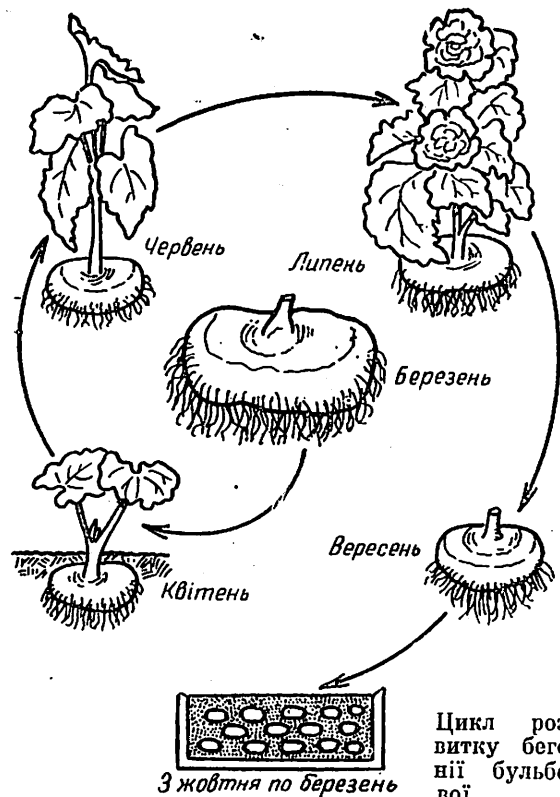
До сказаного слід додати ще кілька зауважень. На слід промитого перед висадкою горщика треба насипати дренаж з піску або гравію, потім шар землесуміші, залежно від розміру цибулини—3—6 см і трохи її утрамбувати. Потім насипати знову тонкий (0,5—1 см) шар піску під саме дещо цибулини. Лише після цього можна ставити цибулину. Її слід обсіпати щільно землею так, щоб третина цибулини виступала над поверхнею.

Якщо цибулини, кореневища або бульби дрібні, їх можна висаджувати по кілька в один горщик (наприклад, зефірантес, ахіменес, конвалії), але так, щоб вони не торкалися одна одної.

Після того як рослину посадили, ґрунт у горщику слід полити, не змочуючи водою цибулину. Або можна горщик з рослинами поставити в піддонник з водою, аж поки поверхневий шар ґрунту не зволожиться.

Горщики з нарцисами, гіацинтами, тюльпанами, конваліями, крокусами після посадки треба неодмінно виставити в темне прохолодне місце з температурою 2—4° С і тримати там до вигонки. Цим основним правилом культивування цибулевих не можна нехтувати.

Як тільки настав намічений строк вигонки, тобто виведення рослин із стану спокою, слід перенести їх до приміщення з вищою температурою (12—16° С), але поставити так само в темне місце або закрити цибулини темним папером. Затіненими рослинами мають бути доти, поки не з'являться забарвлені пуп'янки, після чого горщики з цибулинами треба негайно виставити на яскраво освітлене місце — підвіконня тощо.

Пересаджені нерине, крин Мура, гемантус Катарина, евхарис та деякі інші рослини якийсь час тримають при температурі на 4—6° С нижчій та нормальному освітленні.

Нижні цибулеві рослини — глоксінію, бегонію бульбову, ахіменес, геснерію гібридну, амариліс залишають в кімнатних умовах, але стежать, щоб принаймні протягом 1—1,5 тижня підготовлені до вигонки рослини перебули

при дещо зниженій температурі — плюс 10—12° С. Для цього їх можна винести в прохолодну комірчину, туалетну кімнату, на веранду тощо. І як тільки бульби або цибулини почнуть проростати, треба перенести їх на світло, в теплу кімнату.

В цей час поливати рослини треба більше. Коли з'являються пуп'янки, нижні види цибулевих через кожні 8—10 днів рекомендується підживлювати поживною сумішшю, що продається у квіткових магазинах, або краще розчином збродженого коров'ячого гною (1 л на 15 л води). Це найкраще підживлення для цибулевих та інших кімнатних рослин*. Готують зброджений розчин так: коров'ячий гній кладуть у бочку (1/3 об'єму) і, залити бочку на 2/3 водою, настоюють не менш як 10—12 днів. Після цього бочку доливають водою, розчин розмішують і при потребі беруть відповідну кількість для подальшого розведення водою (деталі див. нижче). Слід пам'ятати, що надмірна кількість добрив є шкідливою, тому важливо, щоб розчин для підживлення був саме тієї концентрації, що рекомендується.

Якщо рослини зацвіли, краще переставити їх у прохолодне місце і не тримати на яскравому сонці. Поливати треба рідше. Після цвітіння квітконоси слід зрізати, не чекаючи зав'язування насіння, але після цього поливати треба рівномірно, аж поки не почне зав'ядати листя. Тоді поливають рідше і через деякий час майже цілком зів'яле листя зрізують.

Види, у яких листя не опадає або опадає тільки частково (панкрацій, валота пурпурова, евхарис, крин Мура, нерине), треба поливати рівномірно і систематично, ті ж, які можна залишати на період спокою у вазонах (амариліс, глоксінія, геснерія, ахіменес), взимку лише трохи зволожують.

* Ми не рекомендуємо інші органічні добрива: курячий послід містить забагато азотистих солей, гній свиней має в собі речовини, які шкідливо впливають на деякі рослини, і т. п.

Зберігати цибулеві рослини під час періоду спокою можна кількома способами.

Цибулеві ґрунтові, які беруть для вигонки в кімнатах, після переходу рослини в період спокою (як тільки листя пожовкне і зів'яне) треба викопати з ґрунту, цибулини очистити від землі, розкласти їх одним шаром для просушування в затіненому місці або під дахом, на легкому вітерці. Через 2—3 доби просушені таким чином цибулини можна скласти в марлеві торбинки по 10—20 в кожній і підвісити у прохолодному темному та сухому приміщенні до висадки в горщики — десь у серпні — жовтні.

Кімнатні бульбові, бульбоцибулеві та кореневищні найкраще зберігаються в посівних ящиках з ледь вологим піском або тирсою чи, на крайній випадок, у торфовому дрібняку. Кореневища або бульбоцибулини відповідних видів рослин розкладають на поверхні субстрату одним шаром і трохи вдавлюють їх у нього. Ящики треба поставити в темному місці з температурою 16—18° С, субстрат зрідка зволожувати. Якщо бульбоцибулин небагато, зберігати їх можна у горщиках, в яких вони цвіли.

Кореневища конвалії, викопані в лісі восени, треба зберігати у сухому прохолодному льоху в піску.

Амариліс залишають на зиму в тих самих горщиках, в яких вони цвіли.

Про подробиці вирощування окремих видів рослин мова йтиме нижче.

Деякі слова про розмноження цибулевих.

Як правило, рослини групи цибулевих та бульбових розмножують вегетативним способом: лусками, частками цибулини, вирізуванням або надрізуванням денця (у гіацинтів), що стимулює утворення маленьких цибулин-діток, відділенням цибулин-діток та живцюванням листків (гіацинти, деякі види лілій, геснерії, глоксинії, ахіменери, а також глоксинію, геснерію).

II. Бегонії, бромелієві та деякі гесперієві. З цієї групи рослин турбот значно менше, ніж з попередньою. Всі рослини, які ми умовно віднесли до другої групи, потребують легкої поживної землесуміші. Так, для бегонії (крім бегонії бульбової) кращою землесумішшю є така: 2 ч. листяної землі, 1 ч. парникової та 0,5 ч. піску. Можна взяти й іншу: 2 ч. листяної землі, 1 ч. парникової, 1/2 ч. піску та 1/4 ч. добре розтертого коров'ячого гною (можна додати розчин його).

Висаджують бегонії в широкі горщики. Для більшості з них яскраве освітлення не конче потрібне, вони навіть краще ростуть на східних, західних та південно-західних вікнах. Поливати їх треба рівномірно протягом року. Рослини, у яких листки не мають опушення, полюбляють водяний душ кімнатної температури (бегонії — феасти, вершафельта, сизолиста).

Пересаджувати бегонії треба щороку навесні, у березні — квітні.

Дуже добре впливає на ці рослини підживлення. Кращим добривом є розчин коров'ячого гною 1:10, поливати ним рослини рекомендується через 10—15 днів з січня по березень і з серпня по жовтень включно.

Розмножують рослини цієї групи живцюванням листків (бегонія королівська) і стебел (бегонії — феасти, вершафельта, сизолиста, завждиквітуча) та насінням. Дуже дрібне насіння бегонії висівають навесні в мисочки, на просіяну, зволожену та вирівняну суміш парникової землі з листяною землею і піском (1:1:1/5). Дрібні сходи пікірують (розсаджують) в таку саму землесуміш у посівні ящики або мисочки, а коли підрустуть — у горщики.

Для бромелієвих землесуміш готують з таких компонентів: 2 ч. листяної землі, 2 ч. торфу, 1/2 ч. піску, 1/6 ч. моху, 1/7 ч. подрібненого деревного вугілля. Ця землесуміш дуже легка, до коренів доходить багато повітря. Саме

такі умови потрібні для бромелієвих — мешканців тропічних лісів, які ростуть у дуплах дерев або на старих стовбурах.

Бромелієві досить невибагливі до освітлення, але на деяких погано впливає пряме сонячне проміння, листя їх блідішає.

Підживлювати бромелієві треба розчином коров'ячого гною 1:15 через 10—15 днів цілорічно.

Розмножують їх поділом кущів, паростками у травні — червні. Можна розмножувати також насінням.

Геснерієві, до яких крім геснерії гібридної, глоксинії та ахіменеса належать фіалка африканська, колюмнея к'юська та інші невеликі трав'янисті кущові рослини, не мають періоду спокою. Вони добре ростуть навіть при досить слабкому освітленні, тому їх можна культивувати на великих північних вікнах. Проте кращою експозицією для них є східна або західна. На прямому сонці геснерієві по-чувають себе значно гірше.

Землесуміш для цих рослин та сама, що й для бегоній. Буйно квітнуть вони, якщо давати їм підживлення — розчин коров'ячого гною (1:15) раз на тиждень протягом весняно-літнього сезону; деякі види треба підживлювати і в осінні місяці. Мінеральні добрива давати в дуже малій концентрації і лише у вигляді розчину, з весни до травня і з серпня по жовтень, — через кожні 10—15 днів.

Підживлення колюмнеї к'юської треба починати з грудня (перед бутонізацією) і закінчувати десь у серпні — вересні.

III. Орхідні. Красою тропічних лісів називають орхідеї за їх складні за будовою, яскраві ароматні квіти. Але не всі орхідні ростуть у тропіках. Є серед них і такі (близько 10 відсотків загальної кількості видів), що добре переносять суворі умови середнього поясу. Кілька видів живуть навіть на півночі (орхіс, пентаантера та ін.).

Тропічні види ростуть переважно в дуплах дерев. Чарівні гірлянди їх суцвіть або поодинокі, химерної будови, схожі на великих різнобарвних тропічних метеликів квіти — невимовно красиві.

Всього відомо понад 2 тисячі видів орхідей. Ми розглянемо лише найбільш декоративні і пристосовані до кімнатних умов види — целогіну гребінчасту, блетилу гіацинтову та венерин черевичок.

Перелічені орхідеї потребують дуже легкої, досить поживної землесуміші, яка складається для блетили гіацинтової та целогіни гребінчастої з дернової землі, листяної, перегною та піску (4:2:2:1) або 2 ч. листяної землі, $\frac{1}{2}$ ч. моху, $\frac{1}{4}$ ч. подрібненого сухого коров'ячого гною (суміш № 8). Для венеринного черевичка придатна така землесуміш: 1 ч. листяної землі, $\frac{1}{2}$ ч. подрібненого моху та $\frac{1}{6}$ ч. сухого, теж подрібненого коров'ячого гною (суміш № 9).

Целогіна гребінчаста та венерин черевичок полюбляють вологу, тому ґрунт протягом всього року треба досить сильно зволожувати. Блетила гіацинтова найменш вибаглива, вона майже півроку (з квітня до листопада) перебуває у стані спокою і в цей час її не треба поливати; кращим місцем буде напівтемне приміщення ванної кімнати, з температурою 16—18°С. З листопада блетилу треба ставити на вигонку — переставити на освітлене місце, де температура 22—24°С, і відновити поливання.

Пересаджувати всі орхідні краще восени, в листопаді, але можна й у травні.

Блетилу гіацинтову краще вирощувати у широких плоских горщиках, плетених кошиках або поліетиленових кашпо, бо кореневище її стелиться майже горизонтально. Якщо в посудині, в яку висаджена рослина, немає отворів або вона вузька, квіти розвиваються погано. Крім того, слід пам'ятати, що орхідним шкодить пряме сонячне освітлення.

Проте блетила гіацинтова на північних вікнах хиріє, а поставлена на південне вікно росте добре, якщо регулярно зволожувати ґрунт.

Найбільш примхливим, але й найпривабливішим з трьох видів є венерин черевичок. Йому найбільше шкодить пряме сонячне освітлення і надмірна сухість повітря. Вирощувати венерин черевичок треба на північних, східних або західних вікнах.

У кімнатах з паровим опаленням, для того щоб у повітрі було більше вологи, слід поруч з кошиком, в який висаджено венерин черевичок, розкласти вологий мох, поставити блюдце з водою або регулярно розкладати на батареях вологу тканину.

Розмножують орхідні в кімнатних умовах відділенням паростків (це краще робити при пересадці, у квітні — травні) або живцюванням (целогіна гребінчаста). Живцюють целогіну гребінчасту в березні — квітні. При цьому кореневище розділяють на частки з 4—5 бульбами на кожному живці. Бульба орхідей, до речі, — це нижня розширена частина черешка листка. Живці висаджуються у добре підготовлену землесуміш так, щоб коріння було вкрито землею. До укорінення живців зволожувати ґрунт треба помірно. Живці слід поставити на добре освітленому місці.

З появою нових пагонів поливання збільшують.

Влітку ці рослини щедро обприскують, пересушування земляної грудки неприпустиме.

Целогіну гребінчасту та венерин черевичок рекомендується підживлювати слабким розчином мінеральних добрив (5 г азотної солі, 7 г суперфосфату і 5 г калійної солі на 10 л води) або розчином органічних добрив (збродженим розчином коров'ячого гною) з концентрацією 1 : 15, кожні 15 днів.

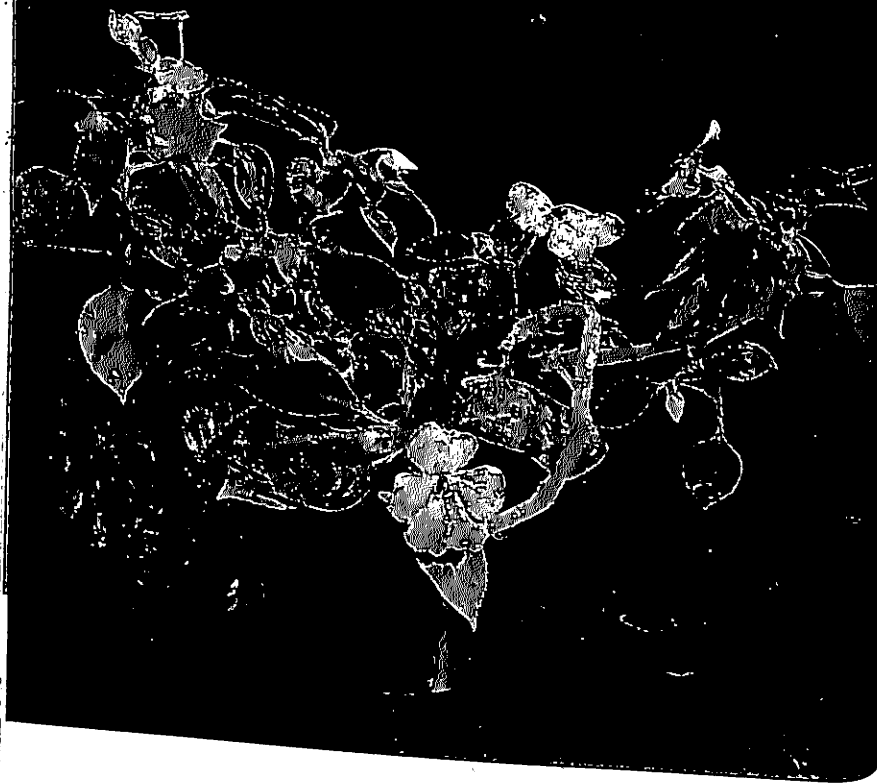
Азалія індійська сорту Жан Петерс.

Композиція з азалії індійської сорту Конціна
в плоскій вазочці.

Квітка амарилієу гібридного. ►

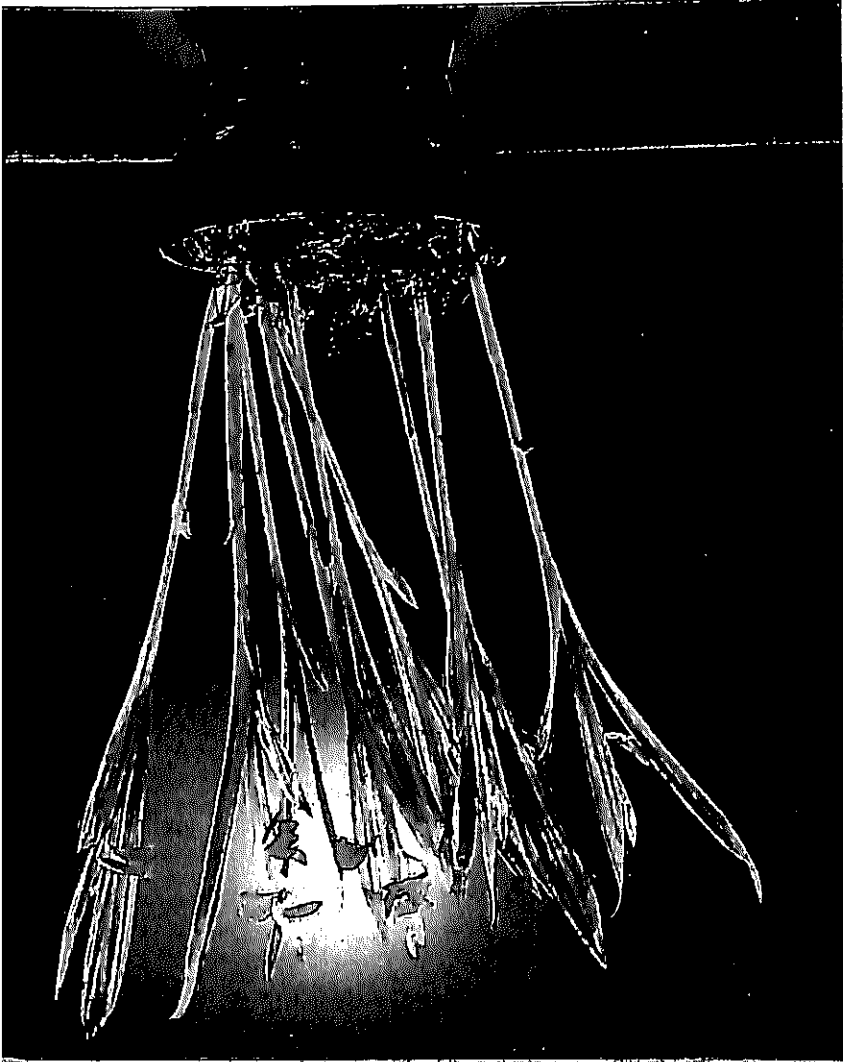

Бальзамін (однорічна рослина).

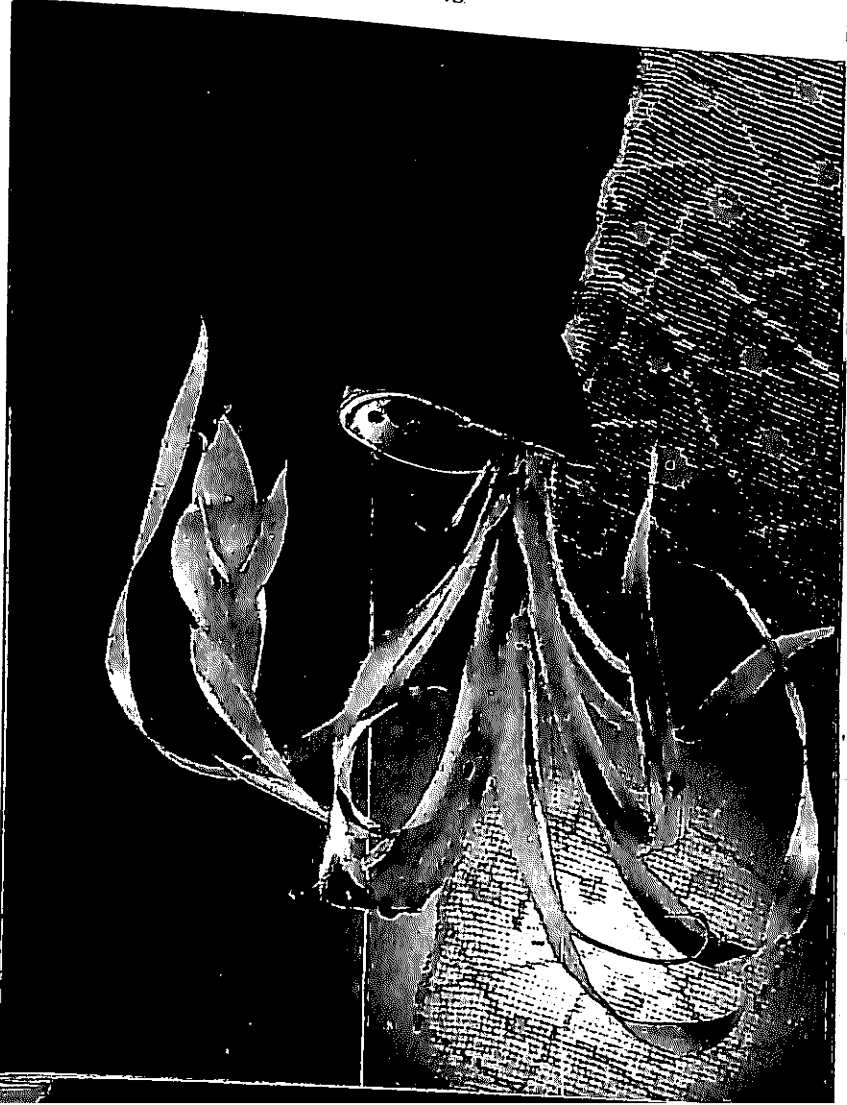
Бегонія феасті. ▶

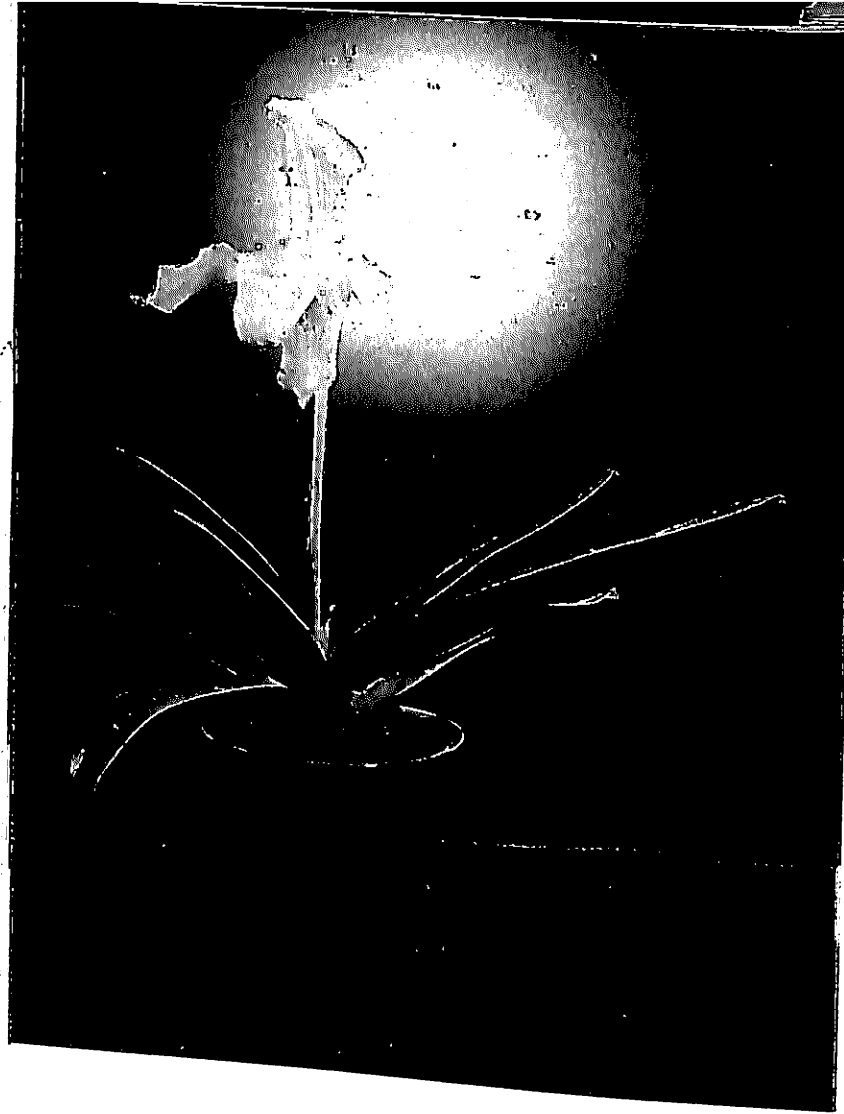

Квітуче білетна гіацинтова.

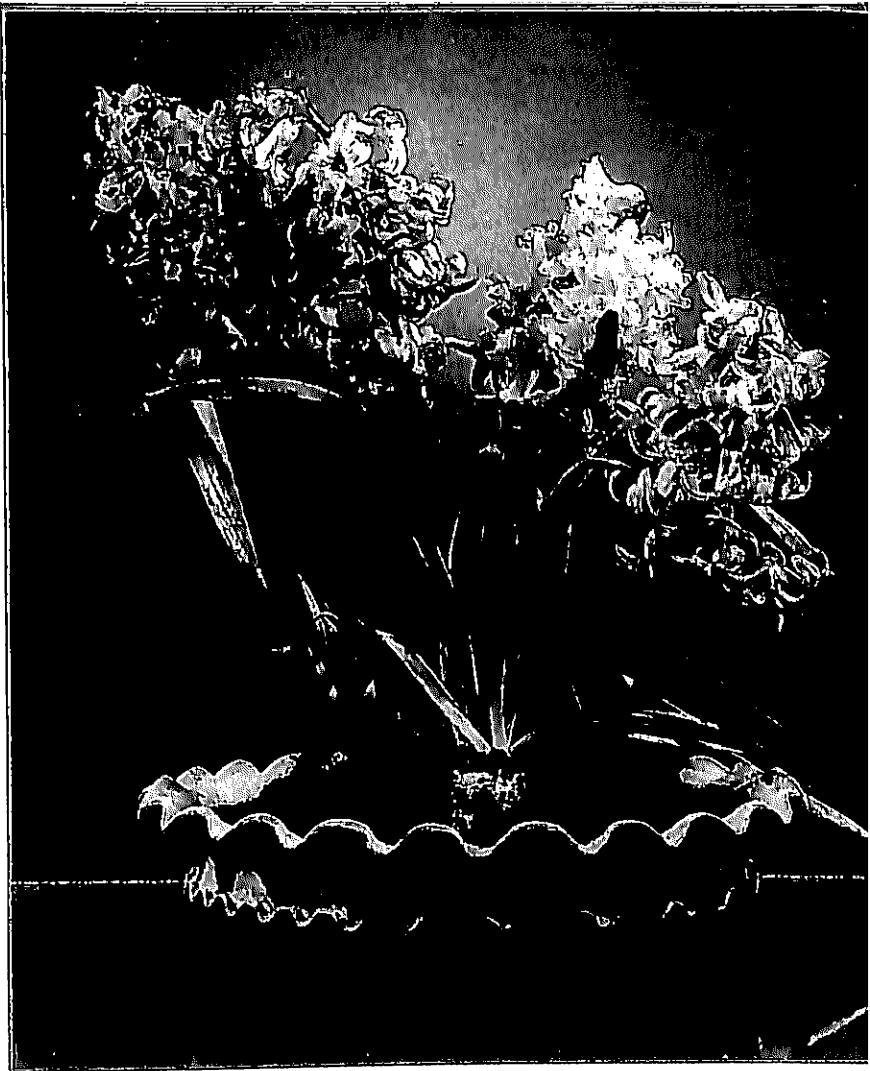

Білеття починає у підлітньому кашто.

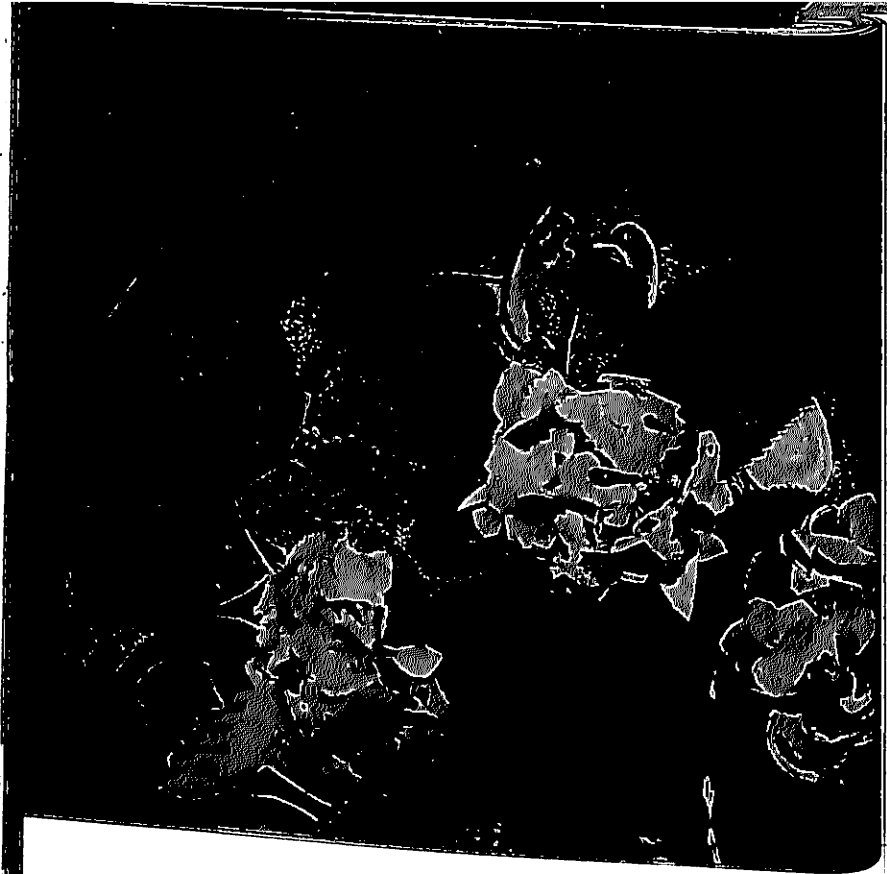

Орхідея венерин черевичок.

Гіацинти.

Квітуха гортензія.

Суцвіття еунакторіума блакитного (початок цвітіння). ▼

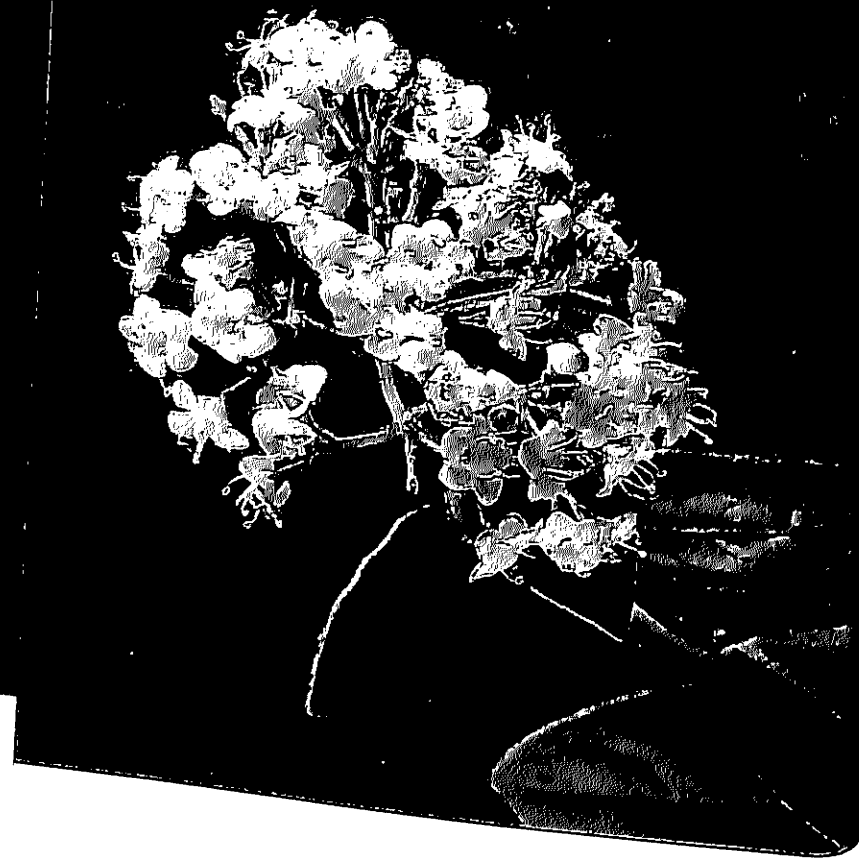

Пагон жасмину самбак.

Жасмин голоквітковий у високому кашпо ▶

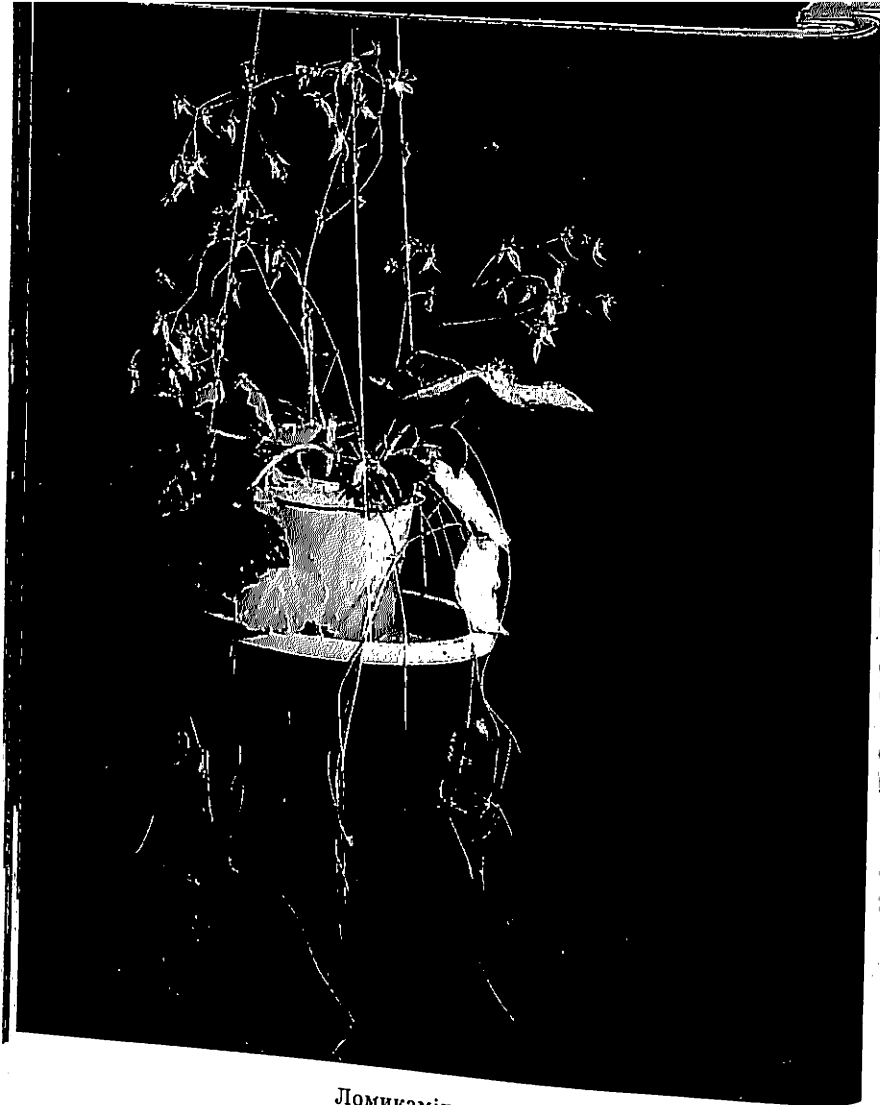

Суцвіття калли вічнозеленої.

Суцвіття калли ефіопської.

Лонікамінь сарментоза у підвісному кашпо.

IV. Азалії та рододендрони. Ця група рослин приваблює любителів і спеціалістів розкішним і тривалим цвітінням у безквітковий період року — осінь, зима і половина весни — цілою гамою по-різному забарвлених квітів.

Для цих рослин кращою є лісова земля з кислою реакцією (рН 4--4,5) — перепрілі голки хвойних рослин з деякою домішкою неперепрілих, пухка, волокниста, в яку легко проходить повітря. Ці рослини можна вирощувати також у багатому на гумус торфі. При щорічній пересадці можна брати і добре перепрілу листяну землю. Ґрунти лужні, щільні або такі, що швидко стають щільними, не придатні для вирощування азалії індійської та рододендрону.

Висаджують рослини цієї групи у низькі широкі горщики, оскільки корені у них ідуть біля поверхні ґрунту. Для первинної посадки слід брати горщики розміром 10 (ширина) \times 7 (висота) см, а для подальших пересадок відповідно: 15 \times 9, 20 \times 13, 25 \times 18 см і т. п.

Деякі сорти азалії індійської дуже чутливі навіть до незначної зміни кислотності ґрунту — листки жовтіють, інтенсивне забарвлення залишається тільки по жилках. Починається явище так званого хлорозу — листки стають майже безколірними, кінчики їх буріють і врешті-решт листки опадають, а незабаром гине і вся рослина.

Рослинам описуваної групи потрібне сонячне місце і досить вологе повітря. Тому, якщо взимку азалії індійські стоять на підвіконнях, під якими проходить парове опалення, на батареях треба розкласти зволожену тканину.

Дуже важливим при культивуванні цих рослин є рівномірне поливання. Не виносять ці красуні протягів.

Кращим місцем для азалії індійської та рододендронів є південне або західне вікно, скляна веранда, еркер, лоджія тієї ж експозиції. Якщо таких умов немає, тоді ці рослини слід культивувати на великих східних вікнах, а на літній сезон краще виносити їх у садок з легкою

тінню. На балкон виставляти рослини не слід, бо проги, вітер можуть призвести до пересушування землі.

Дуже добре впливають на азалії індійські та рододендрони обприскування, обмивання листків теплою водою весні, влітку та ранньої осені.

Розмножуються ці рослини майже завжди живцюванням верхівок пагонів цього річного приросту. Живці укорінюються в торфі або у хвойній землі кислої реакції. Зрізуються живці в кінці червня — липні; довжина живців азалії 6—10 см, рододендронів трохи більша. Нижні листки відділяють і пагін майже до половини занурюють у відповідний ґрунт. Укорінення живців повільне.

Деякі рододендрони можна розмножувати листковими зрізаними разом з брунькою і частиною кори біля неї.

Насінням азалію індійську розмножують досить рідко, оскільки від посіву насіння до цвітіння проходить не менше як 5—6 років.

Деякі рододендрони (рододендрон кетевбійський Смирнова та ін.) доцільніше розмножувати насінням. Дрібне насіння цих видів в кінці січня або на початку лютого висівається на поверхню зволоженої хвойної або торфової землі, у мисочки. Зволожувати ґрунт треба обережно, щоб не залити маленьких паростків. Через 2—3 тижні після появи сходів їх розсаджують (пкірують) більшу мисочку або в посівний ящик. Відстань між сіянцями має бути 2,5×2,5 см. Рослини треба перенести відносно прохолодне, добре освітлене приміщення і поливати помірно. На другий рік сіянці можна пересадити в невеликі горщики і до цвітіння тримати при температурі 16—18° С.

Кращою для азалій індійських взагалі є температура 18—20° С. Але для подовження періоду цвітіння їх слід тримати у приміщенні з температурою 14—16° С.

V. Група інших субтропічних рослин об'єднує багатий видів, схожих за вимогами до освітлення, вологи, температури,

чистоти повітря, землесуміші, підживлення тощо. Ми маємо на увазі такі рослини: юстицію, лантану, кімнатну липу, або спарманію африканську, евпаторіум блакитний, гібіскус, або китайську троянду, три види кімнатного жасмину — жасмин самбак, голоквітковий та мадагаскарський, гортензію, фуксію, пеларгонії, восковий плющ, камелію японську, бугенвілею голу, кімнатний клен (абутило), молочай чудовий, руелію формозьку, евкомис.

Майже всі рослини цієї групи високорослі, крім руелії формозької та евкомису. Багато з них мають красиве листя — камелія японська, жасмин мадагаскарський, плющ восковий.

За винятком кількох, усі названі рослини потребують яскравого сонячного освітлення, особливо навесні та влітку, в цей же період їх слід добре поливати, взпмку та восени поливання має бути помірним.

Для всіх зазначених вище видів обов'язкове підживлення розчином мінеральних добрив (азотовмісної солі 10 г, калійної солі 10 г, суперфосфату 15 г на 10 л води) або коров'ячого гною (1:10), чи сумішшю цих розчинів. Суміш розчинів вживають особливо для швидкоростучих видів — евпаторіума, кімнатної липи, жасмину голоквіткового, лантани, гібіскуса. Підживлення слід повторювати через кожні 10—15 днів з березня по серпень.

Високорослі пряморостучі види — кімнатну липу, гібіскус, лантану, фуксію, пеларгонію, гортензію, юстицію, камелію японську слід щороку підрізувати не менш як на чверть пагону.

Пересаджувати всі молоді рослини цієї групи треба щороку, а більш старі — через 2 роки.

Універсальною землесумішшю для цих рослин є така: 2 ч. листяної землі, 1 ч. парникової, 1 ч. дернової, 1/2 ч. піску. Для старих екземплярів можна додавати в суміш замість 1 ч. дернової землі — 2 ч. та 1/4 ч. перепрілого, розтертого коров'ячого гною.

Всі види групи дуже легко розмножуються живцюванням пагонів навесні. Живці укорінюються в піску.

Рослини з неопушеними листками добре ростуть і квітнуть, якщо влітку їх 2—3 рази на тиждень обприскувати теплою водою. Ті, що мають опушене листя (кімнатна липа, руелія, евпаторіум, деякі види пеларгонії, юстиція), обприскувати не слід.

Культивувати субтропічні рослини краще на південних, східних або західних вікнах чи обабіч великих вікон тієї ж експозиції, на скляних верандах, закритих балконах. На північних вікнах може рости і цвісти лише руелія. Гібіскус, юстиція, спарманія хоч і ростуть в цих умовах, але майже ніколи не квітнуть.

НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНІ ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ ДЕКОРАТИВНО-КВІТУЧИХ КІМНАТНИХ РОСЛИН ТА БОРОТЬБА З НИМИ

Для успішного вирощування кімнатних рослин слід знати шкідників та хвороби, які ушкоджують їх і часом призводять до загибелі. Не менш важливо ознайомитись і з найбільш поширеними методами знешкодження шкідників та лікування хвороб.

Шкідники. Найчастіше на кімнатних рослинах з'являються попелиці, щитівки, червець, павутинний кліщ, трипс та ногохвістка. Вони малопомітні, в молодому віці дуже рухливі, швидко розмножуються і легко ушкоджують рослини, які знаходяться поруч. Отже, як тільки виявлено, що з'явилися шкідники, треба відокремити заражені рослини від здорових, а далі вжити заходів для знищення шкідників.

Попелиці — дрібні комахи зеленого, чорного або бурого кольору, залежно від виду. Живуть попелиці колоніями, живляться соками рослини. Розмножуються надзвичайно

швидко і за короткий час, якщо не вжити відповідних заходів, можуть вкрити майже всю рослину, і вона гине. У рослин, ушкоджених попелицею, викривлюються верхівки пагонів, а молоде листя скручується.

Для знищення попелиць всі ушкоджені частини рослини треба обмити мильною водою з гасом (50 г мила і $\frac{3}{4}$ пляшки гасу на $\frac{1}{2}$ л гарячої води, добре збовтати, а потім додати $\frac{1}{2}$ відра води). Якщо хворих рослин небагато, досить взяти $\frac{1}{2}$ л води, розчинити в ній маленькій шматочок мила і додати 50 крапель гасу.

В зв'язку з тим, що мильно-гасова емульсія вбиває комах, але не діє на яйця, обробку рослин необхідно повторити через 7—10 днів кілька разів, щоб знищити всіх комах, які виплуплюються з яєць. Через день після такої обробки рослини обмивають чистою водою*.

Щитівки — дрібні комахи, тіло яких вкрите восковидним щитком зверху, а іноді й знизу.

У молодому віці щитівки ледь помітні простим оком і дуже рухливі. Вони розлазяться по рослині і щільно присмоктуються до листя або стебла, де й залишаються назавжди, вкриваючись восковидним щитком. Вони відкладають величезну кількість яєць. З яєць виплуплюються молоді особини і розповзаються по рослині.

Щитівки висмоктують сік рослини. На листках, де є щитівка, з'являються жовті плями, пагони всихають, рослина починає хиріти, погано росте і, якщо не вжити заходів до знищення щитівки, — гине.

Знищувати щитівку треба так: зняти її щіточкою або гострою паличкою, а потім змити мильною водою; через день рослину обмити чистою водою.

Обробку в такий спосіб треба повторювати не менше 5 разів через 5—6 днів протягом 1—1,5 місяця. Якщо про-

* Ми наводимо лише засоби, якими можна користуватись в умовах житла.

пустити необхідний строк обробки — ніякої корпсті не буде.

Червець — дуже небезпечний шкідник кімнатних рослин. Личинки червця дуже рухливі і швидко розлазяться по рослині. Тіло самки вкрите восковидними виділеннями у вигляді павутиння, куди самка відкладає до 2 тисяч яєць. Рослина, ушкоджена червцем, здається вкритою білим пухом. Личинки і самки ссуть сік з листків, нагонів, плодів.

Боротьба з червцем полягає у збиранні паразитів щіточкою або ваткою, а потім обмиванні ушкоджених місць мильною, а наступного дня чистою водою. Якщо у рослини грубі шкірясті листки, червець добре знищується обтиранням місць розселення його ватою, змоченою в суміші спирту з водою.

Павутинний кліщик — червоний павучок, ледь помітний неозброєним оком, оселяється на нижній поверхні листка під білою павутиною. Одна самка його відкладає 180 яєць. Через 2—7 днів з яєць виходять личинки. Кліщик живиться соком рослини. Ушкоджені кліщем листки жовтіють і засихають. Павутинний кліщик дуже швидко розмножується, якщо повітря сухе і температура досить висока. В зв'язку з цим першим заходом боротьби проти кліщика є часте обприскування рослин водою та обмивання нижньої поверхні листків мильно-газовим розчином. При обмиванні необхідно знімати павутиння, тому рослину ставлять під сильний струмінь води.

Трипс — дуже дрібна крилата темно-бура комаха, живе вона на нижньому боці листків. Личинки її, як і дорослі комахи, живляться соком рослин. Ушкоджені листки буріють і відмирають. Трипс розмножується дуже швидко — наступного дня після кладки з яєць вилуплюються личинки. Боротись проти трипсу можна регулярним обмиванням рослин мильною, а наступного дня чистою водою.

Ногохвістки — дуже дрібні білі комахи, що мають

на кінці черевця виделчастий впріст, за допомогою якого вони стрибують. Живуть у сирих місцях, серед моху, у ґрунті вазонів з'являються при надмірному поливанні. Комахи не шкодять рослині. Поява ногохвісток є ознакою того, що земля почала закисати від постійної сирості і корені рослини можуть загнити, тому поливання припиняють, доки земля в горщику не просохне. Якщо корені почали підгнивати, треба пересадити рослину в свіжу землесуміш, попередньо обрізавши всі пошкоджені корені і присипавши зрізи товченим деревним вугіллям.

Якщо ногохвісток ще не багато, то поряд із зменшенням поливання рекомендується припудрити поверхню ґрунту в горщику дустом ДДТ, гексахлораном або подрібненим тютюном.

Але в кімнатах, особливо там, де є діти, сильні ядохімікати застосовувати не рекомендується. Краще брати піретрум, він нешкідливий для людей і для рослини. Для обприскування рослин, уражених сисними комахами, вживляють такий розчин: 200 г порошку піретруму в 10 л води настоюють протягом 12 годин, потім проціджують і на 1 л води беруть 50 мл настою і 50 г мила.

Іншими ядохімікатами можна користуватися лише при умові, якщо рослини виносять надвір. Проти червця та щитівки ефективними є рагор, тіофос, меркаптофос та інші препарати.

Хвороби кімнатних рослин частіше спричиняють різні грибки. Найбільш поширені грибові захворювання такі: борошняна роса (справжня і несправжня), сіра гниль, бура гниль кореневої шийки, сіра цвіль, фузаріоз, іржа, плямистість листя, сажний грибок тощо.

Борошняна роса. Збудником її є грибок трихокладія (*Trichocladia*), який уражує гортензії, цінерарії, хризантеми, троянди, бруслину японську та багато інших рослин.

Ураження має вигляд сірого нальоту на верхній або нижній поверхні листків чи на обох. Наліт швидко

розповсюджується на черешки, пагони і може навіть уразити осйовне стебло рослини. Листя в'яне, скручується і спадає. Рослина стає кволою і врешті гине.

При наявності захворювання видаляють уражені частини рослини, а потім рослину обпудрюють сірчаним цвітом. Це роблять при яскравому сонячному освітленні і температурі повітря 25—27° С.

Борошняна роса несправжня — захворювання, яке викликає гриб пероноспора Шахта (*Peronospora Schachtii* F u s k.). З'являється на тих видах, що її справжня борошняна роса, але ураження при цьому дещо інше. Сірий наліт можна знайти лише на нижній поверхні листків, зверху, над-ураженими місцями — прозорі, безколірні маслянисті плями, які згодом жовтіють. Пізніше плями збільшуються, уражені тканини стають коричневими. Рослина скидає листя.

Засоби боротьби гігієнічні (обрізування, збирання та знищення уражених частин рослини) та профілактичні — своєчасне поливання, прочищення та формування крони рослин, провітрювання рослин. Рекомендується для профілактики обприскувати рослини однопроцентним розчином бордоської рідини.

Бура гниль кореневої шийки уражує пеларгонію та інші квіткові культури. Гриб фітіум (*Phytium de Vaguanum* Hesse), який викликає захворювання, оселившись в кореневій шийці рослини, розм'якшує її. Коренева шийка чорніє і рослина гине.

Видалення і знищення уражених рослин та частин їх, усунення надмірної вологості шляхом провітрювання приміщення та розпушування поверхні ґрунту, дезинфекція приміщення вапняним молоком з домішкою 2—3% мідного купоросу — заходи боротьби з цією хворобою. Дещо глибша посадка рослин збільшує їх стійкість проти гриба.

Гржа частіше буває на аспарагусах. Викликає її грибок пукцинія аспарагусова (*Puccinia asparagii* D. C.). Ознака-

ми захворювання є дрібні жовті крапки, які з'являються влітку на пагонах. Потім крапки стають коричневими і перетворюються на чорно-бурі смуги. Рослина слабне, опадають квітки.

Проти захворювання іржею добре діє профілактичне обприскування з другої декади травня 1% розчином бордоської рідини. Уражені пагони треба видаляти.

Плямистість листків викликають кілька видів грибів (*Exosporium Preisii* Bul., *Septorium chrysanthemii indicii* V u b. e t R a b. та ін.). Цією хворобою вражаються камелії, лимони, апельсини, бруслина японська та інші кімнатні рослини. На листках з'являються різної форми плями, від дрібнокрапкових бурих до чималих коричневих зі світлою смугою. Плями поступово збільшуються і наче розповзаються по листку. Листя в'яне і гине.

Хворі рослини треба обприскувати 0,5—1% розчином бордоської рідини. Слід також видаляти і знищувати уражені рослини та їх рештки.

Сіра гниль. Збудник — ботритис голубий (*Botrytis cinerea* P e r s.). Ознаками захворювання є сірий пил, який часом можна бачити на молодих листках, пуп'яках, квітко-віжках та квітках хризантем, пеларгоній, азалій та інших рослин; уражені частини їх в'януть і гинуть.

Масовому захворюванню рослин сприяють різкі коливання температури, надмірна вологість повітря і ґрунту, важке повітря. Основними засобами боротьби є видалення та знищення уражених частин рослини, помірне поливання ґрунту, провітрювання кімнати.

Якщо захворювання тільки почалося, можна обпилити рослину сірчаним цвітом. Як вже зазначалося, обпилення слід робити при високій температурі (25—27° С) та яскравому сонячному освітленні.

Сажний грибок (*Meliola penzignii* S a s s.) можна знайти на рослинах ослаблених, уражених щитівкою, попелицею та іншими комахами.

Про захворювання свідчить чорний наліт на поверхні листків або на верхівках молодих пагонів. Гриб не ушкоджує рослину, але утруднює доступ повітря і світла до листків, що порушує нормальний ріст і розвиток рослини.

З сажним грибом боротись дуже просто. Наліт змивають м'якою ганчіркою, зволоженою розчином звичайного господарського мила. Але позбутися захворювання повністю можна тільки після того, як будуть знешкоджені комахи (попелиця, щитівка тощо).

Засоби боротьби — своєчасне провітрювання приміщення, прорідження крони, розпушування ґрунту, підвищення температури в кімнаті, видалення уражених рослин, дезинфекція приміщення.

Фузаріоз, викликає гриб *фузаріум мерисмоїдес* (*Fusarium merismoides* Ed a.). Він уражує корені та кореневу шийку рослини і спричиняє пожовтіння листків та стебла біля кореневої шийки у пеларгонії, гвоздики та інших видів. Уражена рослина в'яне. Розвиткові захворювання сприяє надмірна вологість повітря і ґрунту.

При фузаріозі треба видаляти і знищувати уражені рослини або їх частини та розпушувати ґрунт, подбати про те, щоб повітря в кімнаті стало сушішим, регулярно провітрювати помешкання. Слід зробити дезинфекцію кімнати вапняковим молоком з додатком мідного купоросу (2—3%).

КРАЦІ ДЕКОРАТИВНО-КВІТУЧІ КІМНАТНІ РОСЛИНИ

Перейдемо до короткого опису декоративно-квітучих рослин, найбільш поширених і стійких в кімнатних умовах. Групу кактусових та сукулентних, серед яких так само є багато декоративних рослин, ми виключаємо, оскільки через деякі особливості культивування про них треба говорити окремо. Опис декоративно-листяних рослин також опускаємо.

Абутилон (*Abutilon Sellowianum* R g l.), або кімнатний клен, належить до родини мальвових і походить з Бразилії. Це невеликий чагарник. Від диких родичів абутилон відрізняється яснішим цвітінням, більшими квітами. Листя кімнатного клену яскраво-зелене, квітки його за формою нагадують жовтогарячі або рожево-червонуваті, з червоними жилками та довгою приймочкою, дзвоники. Цвіте кімнатний клен починаючи з кінця березня і протягом майже всього літа.

Родич кімнатного клена — клен мегалопотамський (*Abutilon megaroticum*), у нього звичайно напівампельні пагони, темні червоно-лілові квіти і значно вужче і темніше, ніж у попереднього виду, листя.

Обидва види люблять яскраве освітлення, тому культивувати їх треба на південних вікнах. Влітку можна виставляти на балкон, але ще до появи приморозків, при температурі 8—10° С, їх слід забирати в кімнату. Взимку треба берегти від протягів і тримати при температурі 10—12° С. Поливати треба помірно. Пересаджують рослини в період активного росту, тобто з травня по серпень включно, при цьому трохи підрізують гілки. Краща землесуміш така: 3 ч. парникової землі, 1/5 ч. дернової, 1/2 ч. піску і 1/2 ч. торфу.

Якщо листки кімнатного клена опустяться долі (це є вірною ознакою голодування рослини), треба рослину полити водою, а потім підживити розчином збродженого коров'ячого гною (1:10).

Розмножується абутилон насінням або живцюванням у травні — червні. Живці укорінюються в піску.

Агапантус парасольковий, або нільська лілія (*Agapanthus umbellatus* L. Herit), як свідчить назва, походить з Африки і належить до родини лілійних. У Голландії культивується з XVII ст.

Ременевидні зелені листки агапантуса нагадують листки амариліса, але вони вужчі й світліші; цвіте в липні

або серпні. Велике (до 80—100 см) стебло несе парасольковидне суцвіття — китицю з великою кількістю (до 200) чарівних блакитних квіток. Рясно цвітуть лише старі екземпляри, а молоді мають лише по 30—60 квіток у суцвітті.

Агапантус краще росте у світлих, провітрюваних, не дуже теплих взимку кімнатах. Влітку його можна виносити на балкон. Пересаджувати треба не частіше як раз у 2—3 роки, в досить легку і поживну землесуміш. Часто пересаджувати рослини не слід, бо при пересадці завжди частково пошкоджується коріння.

Посуд має бути відносно невеликим. Склад землесуміші рекомендується такий: 2 ч. парникової землі, 1 ч. листової, $\frac{1}{2}$ ч. перепрілого коров'ячого гною, $\frac{1}{5}$ ч. торфу та $\frac{1}{2}$ ч. піску.

Протягом літа агапантус треба неодмінно підживлювати розчином органічних добрив (краще збродженим розчином коров'ячого гною).

Розмножують агапантуси поділом куща восени, після цвітіння, або навесні. Можна розмножувати й насінням, але сіянці зацвітають лише на 6-й рік.

Азалія індійська (*Azalea indica* L.) — чагарникова рослина, приваблює своєю декоративністю, тривалістю та масовістю цвітіння.

Характерною особливістю численних сортів цього виду є широка палітра забарвлення квітів — від сніжно-білого, ніжно-рожевого, лососинового, червоного, бузкового до темно-червоного та густо-фіолетового.

Взимку, коли надворі снігові намети і всі рослини сплять довгим сном, починається пора цвітіння цих чарівних квітів, які милують око своїми кольорами та фермою квіток аж до початку весни. При добайливому догляді на кожному, навіть найменшому пагоні з'являється 3—4 квітки від 4 до 10 см в діаметрі.

Азалія завезена в Європу наприкінці XVII ст. Ботанік Бреїніус привіз кілька екземплярів азалії до себе на батьківщину, в Голландію, з о-ва Явн. А через деякий час ботанік Кемфер, повертаючись з експедиції в Японію, завіз 19 видів азалії. Але пройшло майже півстоліття до того часу, коли почалося широке культивування цих рослин. Досі виведено більш як 2 тисячі сортів, але селекційна робота з ними не припиняється.

Період цвітіння азалії — більше двох місяців.

Найкраще розмножується вона живцюванням: в травні — червні беруть напівздерев'янілі верхівки пагонів цюгорічного приросту. Живці довжиною 6—8 см обробляють 8—18 годин розчином гетероауксину (200 мг на 1 л води) і укорінюють у хвойній або торф'яній вологості повітря.

При культивуванні азалії індійської треба пам'ятати кілька правил.

1. Впрощувати азалію в пухкій хвойній або торф'яній землі кислої реакції (рН 4—4,5; детальніше див. вище в описі групи азалії та рододендронів).

2. Рівномірно поливати її протягом всього року, не допускаючи жодного разу пересушування ґрунту або надмірного зволоження.

3. Ставити азалію треба у світлому приміщенні, але не на сонці.

4. Пересаджувати після цвітіння молоді рослини щороку, а старі через кожні 2—3 роки у низькі та широкі горщики.

5. Робити триразову, з березня по червень, пінцировку (прищипування) верхівок пагонів, тобто видаляти верхню, кінцеву бруньку кожного пагону.

Амариліс (*Amaryllis belladonna* L. hybr.) — рослина з дуже красивими квітами. Він походить з тропічних та субтропічних районів Африки та Америки, але досить

добре пристосувався до кімнатних умов, тому його можна зустріти в будь-якій країні світу.

Треба відзначити, що кімнатні амариліси є гібридами рослин, які належать до родів — амариліс та гіпеаструм, між якими є незначні відміни.

Невибагливі рослини амариліса раз на рік, в січні — лютому розцвітають дуже великими (діаметром до 20 см) яскраво-червоними, білими, лососиновими, рожевими або смугастими квітами, зібраними по 2—8 на високому (до 90 см) квітконосі. Квіти деяких сортів, крім того, ще й запашні. Старі великі цибулини дають і по два квітконоси.

Розмножуються амариліси насінням та цибулинами-дітками, що з'являються біля старих цибулин в невеликій кількості.

Розмножувати амариліс в кімнатних умовах насінням не варто, бо навіть при ретельному догляді сіянці дають квіти лише на 3—4-й рік.

Іноді любителі скаржаться, що амариліс у них не цвіте. Причина, як правило, в неправильному догляді. Щоб цього не було, слід засвоїти принаймні два основних правила: амариліс треба добре підживлювати в період росту (після цвітіння) та враховувати, що після бурхливого росту цибулини потребують спокою, він сприяє дозріванню їх. Якщо знехтувати цими правилами, то амариліс або зовсім не цвістиме наступного року, або квіти його будуть малими і кволими.

В кінці цвітіння, коли розкриються всі, аж до останніх, квітки, можна починати підживлення розчином мінеральних солей, що містять азот (10 г солі на 10 л води), або сумішшю такої солі з розчином збродженого коров'ячого гною 1 : 10.

Азотне підживлювання треба повторювати раз на тиждень або через 10—12 днів до червня, після цього протягом 5—6 тижнів амариліс слід підживлювати фосфатним

розчином (14 г суперфосфату на 10 л води) або цим же розчином з додатком розчину коров'ячого гною, в пропорції, зазначеній вище.

Деся в кінці першої декади серпня рослину треба переводити в стан спокою — зменшувати поступово поливання.

Пересаджують амариліс одразу після цвітіння або в кінці періоду спокою, ретельно стежачи, щоб не пошкодити корінці. Беруть землесуміш № 4, № 5* або таку: $\frac{2}{3}$ ч. важкої дернової землі, $\frac{1}{3}$ ч. суміші листової землі та торфу, $\frac{1}{5}$ ч. добре подрібненого коров'ячого гною. Бажаємо, щоб землесуміш була дещо лужної реакції (рН 7,5).

Взимку амариліси слід тримати при температурі 16—20° С, поливати зрідка, доки не з'являться бутони. Тоді рослини можна перенести до світла, в кімнату з високою температурою (до 25° С). Починаючи з цього часу амариліс має стояти в такому місці, де найбільше сонця, і поливати його треба частіше.

Ахіменес великоквітковий (*Achimenes grandiflora* D. C. hybr.) належить до родини геснерієвих і походить з Мексики. Це невеличка трав'яниста рослина до 35 см заввишки, з м'яким опушенням, забарвленням знизу в червонуватий колір листям. З пахук листків з'являються поодинокі, до 3 см, залежно від виду — білі, червоні, рожеві та бузкові квіти.

Найбільш декоративний — ахіменес великоквітковий, з бузково-блакитними квітами, які дещо нагадують квіти петунії. Розкішні пагони згинаються долі, тому їх треба під'язувати.

Цвіте цей вид влітку, йому потрібні теплі умови, яскраве освітлення. Культивувати ахіменес треба при-

* Землесуміші за номерами — більш-менш універсальні, склад їх наводиться вище.

наймі на східних або західних вікнах, поливати добре. Не слід забувати, що ахіменес великоквітковий має період спокою. В кінці серпня поливання поступово зменшують, рослина підсихає. Тоді горщики з нею виставляють до ванної кімнати або в інше тепле і темне місце.

В березні, коли стають добре помітними ростові бруньки, кореневища слід посадити у свіжу землесуміш (№ 2 або № 3) рядками по периферії горщика і присипати зверху тонким шаром землі (2,5—3 см). В цей час ґрунт треба рівномірно зволожувати, не допускаючи підсушування; як тільки з'являться перші пагони, горщики виставити на яскраво освітлене місце, але не під пряме сонячне проміння.

Бальзамін султанський, вогник, або занзібарська квітка (*Impatiens sultani* та *Impatiens holstii*). Назва рослини («*impatiens*» грецькою мовою означає «чутливий») пов'язана з цікавою особливістю плодів: навіть при незначному доторканні до них швидко розкриваються отвори, прикриті клапанами. Приємні трав'янисті невисокі рослини бальзаміну здавна відомі всім любителям. Вони невибагливі до світла і можуть рости і цвісти навіть на північних вікнах; на відміну від ґрунтових родичів бальзамін султанський на сонці почуває себе погано.

Новий сорт бальзаміну — Дондофейер — має коричнево-червонуваті листки і червоногарячі квіти. Бальзамін султанський — з яскраво-зеленим листям, викидає малі нові квітки майже цілорічно.

Розмножується він дуже легко насінням або живцюванням верхівок пагонів навесні. Живці бальзаміну швидко укорінюються в піску.

Для бальзамінів доброю є будь-яка універсальна землесуміш. Поливати рослину влітку треба добре, взимку помірно.

Підживлювати тільки влітку розчином органічних добрив раз на 15—20 днів, з травня по серпень.

Бегонії — представники роду бегонієвих, яка об'єднує красиві, переважно декоративно-листяні види тропічних і субтропічних рослин. Назву вони одержали від призвища ботаніка XVII ст. Бегона, який перший знайшов ці рослини. Бегонії походять з Америки, деякі з тропіків Африки та Малайського архіпелагу. Майже всі бегонії — трав'янисті рослини з соковитим прямостоячим або повзучим стеблом і гарними симетричними листками.

Чимало бегоній мають красиві квіти. Наприкінці зими, навесні чи влітку з'являються великі або малі, рихлі чи густі суцвіття — волоті з рожевими, білуватими або кораловими квітами різних відтінків. Розміри квіток у різних видів бувають різні.

Майже всі види бегоній невибагливі до умов існування і добре ростуть в кімнатах. В період цвітіння їх треба тримати на освітлених місцях і більше поливати, взимку поливати помірно.

Найбільш розповсюдженими є кілька видів, їх ми і розглянемо нижче.

А. Бегонія бульбова (*Begonia tuberhybrida hort.*) відрізняється від інших видів тим, що має корінь — бульбу. З бульби виростає трав'янисте стебло з гарним темно-зеленим, досить великим листям і чудовими яскравими квітами. Квіти бувають червоні, жовтогарячі, білі, рожеві. Вони великі — до 10 см в діаметрі і більше, махрові, півмахрові або звичайні, немахрові.

Цвіте бегонія бульбова в кінці весни і влітку. Культивувати її треба, як і всі бульбові рослини, передбачаючи період спокою.

Розмножується насінням. Висівати насіння та робити пікіровку (розсаджування сіянців) треба обережно, при температурі 18—20° С. У подальшому вирощуванні бегонія бульбова невибаглива.

Землесуміш беруть пухку, поживну (№ 2 або № 3), висаджують рослину у низенькі широкі горщики. Під час

вегетації бегонія потребує повного сонячного освітлення. Влітку її можна виносити на балкон, якщо останній не дуже обдувається вітром, або в лоджкію.

Б. Бегонія завждиквітуча (*Begonia semperflorens* L i p-ket Otto), так звана «гречка», широко використовується в оформленні клумб, рабатов, декоруванні ваз в парках тощо. Багато любителів вирощують її в кімнатах.

Цю невелику невибагливу рослину треба ставити в сонячному місці і рівномірно поливати протягом року.

Цвіте вона майже цілий рік дрібними рожевими, білими або червоними квіточками, які густо вкривають кущ. Листки невеликі, світло-зелені, блискучі (у деяких сортів темно-червоні і навіть коричневі).

Деякі сорти бегонії завждиквітучої мають махрові, наче кульки, квіти. Їх ми рекомендуємо вам завести. Але ці сорти через 2—3 роки треба «омолоджувати», тобто зі старих рослин зрізати живці (верхівки пагонів) і укорінити їх у піску, після чого висадити у горщик з земле-сумішшю для бегоній.

В. Бегонія королівська (*Begonia rex* Putz.) вражає своїм розкішним, напрочуд декоративним великим листям. Пістряве, вкрите різнобарвними плямами, цяточками, смугами, жилками, воно буває бронзово-коричневе з сріблястими плямами, червоно-фіолетове з металічним блиском, оксамитово-малинове з сріблястим або зеленим краєм і т. п.

Квіти досить великі — до 8—3,5 см, ніжно-рожеві, рожеві, іноді білі. З'являються в осінню та зимову пору року.

Пересаджувати бегонію королівську треба щороку навесні. Розмножують її поділом кореневищ та живцюванням листків. Живці укорінюють у вологому піску.

Г. Бегонія Креднера (*Begonia Credneri* hort.) дуже красивий гібридний вид з округлими червонуватими опушеними листками.

Особливо гарна вона на підвіконні, коли проміння світла, проходячи крізь листя, надає йому яскраво-червоного забарвлення. Квіти ледь рожеві, досить великі. Цвіте навесні або взимку. Розмножується живцюванням пагонів, поділом стебла або насінням.

Д. Бегонія сизолиста (*Begonia glaucophylla* Hook.) — бразильська рослина з ампельним типом росту. Її підвішують у кашпо або використовують для декорування високих меблів, ставлять на високих підставках біля вікон, балконних дверей.

Бегонія сизолиста цвіте на початку весни, невеликі квітки її зібрані у досить щільну китицю.

Розмножується живцюванням та насінням; живцюють навесні верхівками пагонів, які укорінюють у піску. Рослина невибаглива до вологості повітря, росте навіть у затінку, але пряме сонячне проміння діє на неї згубно.

Е. Бегонія феасті (*Begonia feastii* hort.) — найбільш тіневитривала з бегоній. Цвіте вона невеликими рожевими квітками, зібраними в негусту витончену китицю. Початок цвітіння — в лютому.

Розмножується поділом кореневищ навесні. Придатна навіть для декорування північних вікон або місць, віддалених від вікон.

Більбергія поникла (*Billbergia nutans* Wendl. hybr.) потрапила на європейську частину континенту в XVIII ст. з Бразилії. Це найбільш витривалий в кімнатних умовах вид серед більш як 1000 видів родини бромелієвих, або ананасних. Назва родини підказує, що близьким родичем більбергії є ананас, плоди якого завозять до нас з далеких південних країн.

Більбергія не дає схожих на ананас плодів, її яскраве декоративне суцвіття з'являється взимку або навесні. Квіти в неї непоказні, зеленкуваті, зате приквіткові листки дуже красиві, вони прикривають квіткову китицю, наче пелюстки. І зодяля здається, що вся китиця — вели-

ка ніжно-рожева квітка. Листя у бильбергії теж декоративне, темно-зелене, видовжене, зібране у розетку.

Особливістю цієї рослини (як і всіх бромелієвих) є те, що через деякий час після цвітіння розетка відмирає, а від повзучого стебла або кореневища відростає нова рослина, яка цвіте наступного сезону. Іноді буває, що на одній рослині можна бачити кілька старих розеток, які ще не втратили своєї декоративності, поряд з молодими. Проте краще через 1—2 місяці після цвітіння старі розетки зрізувати.

Бильбергія невибаглива до освітлення і температури, що серед інших видів надає їй певної переваги.

Тримати бильбергію слід у відносно прохолодній кімнаті, з температурою 16—18° С, але вища температура теж їй не шкодить. Поливати її треба рівномірно, а садити — в пухку поживну землесуміш.

Влітку добре впливає на ріст та цвітіння бильбергії підживлення 1 раз на 20 днів розчином коров'ячого гною слабкої концентрації (1 л на 10 л води).

Розмножується бильбергія паростками, які укорінюються в піску, або насінням.

Блетила гіацинтова, або блеція гіацинтова (*Bletilla hyacinthina* Rchb.), з родини орхідних, походить з Китаю.

Листки її світло-зелені, складчасті, черешки їх утворюють несправжнє стебло (справжнє стебло її лежить на землі або під поверхнею ґрунту). Суцвіття — китиця з красивими ніжно-бузковими, оксамитовими, ледь пониклими квітами до 4 см в діаметрі.

Квітує блетила гіацинтова з кінця січня по березень включно.

Садити її краще у широкі горщики або мисочки. Землесуміш слід брати таку: важкої дернової землі 2 ч., листяної 1 ч., піску 1 ч., перегною 1 ч.; її можна замінити сумішшю № 8.

В період росту рослину треба добре поливати, а під час спокою (від початку опадання листя і до настання повного спокою) поливання припинити. В період спокою блетилу гіацинтову тримають при температурі 10—12° С.

Бугенвілея гола (*Bougainvillea glabra* Choisy) з родини ночеквіткових — дуже красива чагарникова рослина з дещо повзучими стеблами. Ростає в досить посушливих районах Бразилії, але добре пристосувалася до існування у відкритому ґрунті в субтропіках. У кімнатній культурі ще мало поширена, та декоративне цвітіння її, швидкий ріст, невибагливість і легкість розмноження, безумовно, привернуть увагу любителів квітів. Бугенвілея справляє приємне враження в період цвітіння. Але те, що вражає кожного, хто хоч раз бачив бузкову, рожеву, жовтогарячу та фіолетову симфонію цвітіння цих рослин (не квіти (квіти бугенвілеї дуже непоказні), це — приквіткові листки, що обгортають квітки, саме вони їй надають рослині святкового вигляду. Цвіте бугенвілея навесні і до середини літа, а в субтропічній зоні Радянського Союзу — до зими.

На півдні України ця рослина може рости і в ґрунті, якщо її прикривати на зиму листям. Вона любить сонце, в кімнаті взимку її треба поливати помірно, а влітку — добре. Землесуміш для висадки і пересадки має бути поживною і водночас не дуже пухкою: беруть 1 ч. важкої дернової землі, 1 ч. листяної, 1/2 ч. піску, додають подрібненого деревного вугілля та кісткового борошна, по 1/8 ч. Вирощувати бугенвілею треба у великих горщиках, глибоких ящиках тощо.

Розмножується навесні живцюванням пагонів, укорінюють живці в піску. Навесні та влітку (до серпня) рослини слід підживлювати розчином органічних та мінеральних добрив, раз на 10—15 днів.

Взимку бугенвілею гола тримають у прохолодному місці (14—16° С), при максимальному освітленні. Щоб

рослина давала більше квітів, пагони її слід 1—2 рази, починаючи з лютого до кінця березня, підрізувати. Це особливо необхідно робити при вирощуванні живців.

Валота пурпурова (*Vallota purpurea* Негб.) — невибагливий родич амариліса, відомий з XVII ст. Цибулини цієї рослини були завезені з Південної Африки.

У валоти видовжено-яйцевидна, коричнева, а біля кореневої шийки червонувата цибулина, темно-зелене вузьке листя, яке нагадує листя амариліса.

Цвіте вона влітку пурпуровими або яскраво-червоними, наче великі розкриті дзвонки, квітами. Квітки по 2—6 і навіть 8 сидять на невисоких (до 30 см) квітконосах.

Старі цибулини утворюють дуже багато діток, їх треба раз по раз відділяти від материнської цибулини.

Розмножувати валоту насінням не варто, бо минає кілька років, поки сіянці зацвітуть. Краще відділені цибулини-дітки одразу ж висадити у невеликі горщики з поживною землесумішшю, рецепт якої наводиться в описі амарилісів. При посадці треба слідкувати, щоб коренева шийка цибулини не була під землею.

При підживлюванні валота буйно цвіте. Підживлюють її з ранньої весни до пізньої осені кожні 10—12 днів розчином органічних добрив.

Поливати валоту взимку треба помірно, навесні, влітку та восени — добре. Виставляти її взимку краще в прохолодних кімнатах на східних, західних або навіть північних вікнах, влітку — на південних вікнах або на веранді, в лоджії тощо.

Вельтгеймія зеленоквіткова (*Veltheimia viridiflora* Jacq.) — південноафриканська рослина з родини лілійних, яка добре пристосувалася до умов кімнатного вирощування. Округлувата цибулина її дає розетку гарних світло-зелених, видовжених, хвилястих по краях, м'яких на дотик листків. А в грудні — березні вельтгеймія кві-

тує. Квіти трубчасті, рожеві, пелюстки біля основ зеленуватого кольору, так само як і молоді пуп'янки.

Квіти зібрані в щільне суцвіття султан на довгому, до 30—50 см, квітконосі.

Період спокою для цієї рослини настає влітку (з квітня по серпень), в цей час вона скидає листя. Цибулину треба зберігати при повній сухості, отже, поливати її тоді не рекомендується. Поливання відновлюють після пересадки, а пересаджують вельтгеймію, коли з'являються ознаки нового росту. Землесуміш беруть таку: дернова, парникова та листяна земля (1 : 3/4 : 1/3) з домішкою піску та кісткового борошна.

Пересаджують вельтгеймію через 2 роки. Цибулини-дітки слід відділити і висадити у широкі й низькі, порівняно великі, горщики або в мисочки, по кілька в кожному.

Після цвітіння рослини виставляють у світле провітрюване приміщення, але ні в якому разі не під прямі сонячні промені.

Культивувати вельтгеймію треба на східних, західних або великих північних вікнах, на скляних теплих верандах, у лоджиях, на балконах.

Вельтгеймія придатна для декорування кімнат різного призначення, навіть кухні, де вона добре себе почуває.

Венерин черевичок [*Raphiopedilum insigne* (Wall.) Pfitz hybr. hort.] — орхідея з великими, незвичайними за формою квітами. Вони дійсно схожі на казкових черевичків з крильцями з обох боків. Квітує ця рослина взимку.

Її треба рівномірно поливати протягом року, і, крім того, повітря в кімнаті, де стоїть рослина, має бути зволожений. Дещо інтенсивніше поливати треба в період бурхливого росту, пересушувати ґрунт ні в якому разі не можна. Щоденний теплий душ влітку для венериного черевичка дуже корисний.

Ця орхідея тіпелюбна, вирощувати її треба на вікнах,

що виходять на схід та північний захід. Пересаджувати слід після цвітіння, землесуміш краще брати таку: дрібно порубаний сфагновий мох та листяна земля з домішкою піску, товчене деревне вугілля та глиняні черепки (1 : 2 : 1/5 : 1/8 : 1/9). Можна взяти і землесуміш № 9. Висаджувати треба в широкі низенькі горщики так, щоб коріння розміщалося вільно.

Розмножується поділом куща.

Гемантус (*Haemanthus* В а с к.). Рід гемантус, типовий для рослинності середньої та південної Африки, об'єднує понад 60 видів, більшість з них є декоративними, а деякі стали кімнатними рослинами.

Назва за... походженням грецька: «haemo» — кров, «anthos» — квітка, тобто «кривава квітка». Справді, багато видів гемантуса мають квіти червоного або червоного кольору.

Найбільш поширеними в кімнатних умовах є гемантус Катарина (*Haemanthus Katharinae* В а с к.) та гемантус білокрітковий (*Haemanthus albiflora* В а с к.). Поширена також гібридна форма гемантуса — сорт Король Альберт.

Цибулину гемантуса Катарина треба висаджувати так, щоб три чверті її виступало над поверхнею ґрунту. На верхівці стебла, наче парасолька, розвивається 5—6 яскраво-зелених видовжених листків, схожих на листки кринуму.

Влітку на товстому, 50—60 см завдовжки, квітконосі, що виростає поряд з стеблом, з'являються головчасті суцвіття дивовижних квітів. Суцвіття нагадує червоного їжака з настобурченими голками — довгими тичинками та приймочками, біля основи яких є по 2—3 тоненьких, наче ниточки, пелюстки.

Цвіте гемантус Катарина досить довго — 3—4 тижні.

А гемантус білокрітковий має зовсім інший вигляд. З цибулиновидного стебла виростають 2—4 або 6 товстих,

м'ясистих, до 20 см довжиною, листків. Розміщені вони супротивно і паче лежать один на одному, в народі цю рослину прозвали «тещи́й язик», а за кордоном її звуть «слонове вухо».

Квітує цей вид у серпні. Квітки (теж виступають тичинки та приймочки) зібрані в суцвіття щиток білого або ледь жовтуватого кольору — пухнасту білу кулю.

Гемантуси слід рівномірно поливати протягом року. Гемантус Катарина полюбляє більш освітлені місця, а гемантус білокрітковий — менш освітлені, його можна ставити навіть на велике північне вікно.

Пересаджувати ці рослини слід навесні. Кращою землесумішшю є суміш № 1.

Після цвітіння серед підсихаючих квітів з'являються янтарно-червоні, соковиті, розміром з горошину, плоди гемантуса. Коли плоди дозріють, квітконіс, засихаючи, згинає свою голівку долі і плоди опиняються близько землі, але не випадають. В африканських сухих вітрів. При сприятливих вологих умовах через 1—2 тижні з кожного плоду з'явиться первісне коріння з зеленою брунькою. Дотягнувшись до вологого ґрунту і не пориваючи зв'язку з квітконосом, молода рослина укорінюється й починає рости. І ще довго триває «опіка» материнської рослини над новим поколінням.

Геснерія гібридна (*Gesneria hybr. hort.*) належить до сортів роду, який дико росте в тропічному поясі Америки. Ця невелика трав'яниста рослина з опушеними стеблом та листками — представник родини геснерієвих. Листки у неї середні за розміром, яскраво-зелені, декоративні, сидять поодиноко за розміром, яскраво-червоні, зетку на його верхівці. Квітки трубчасті, яскраво-червоні, при правильному культивуванні вони вражають своєю декоративністю.

Геснерія має бульбовидне кореневище, тому вирощувати її треба так, як вирощують бульбові рослини (див. вище про групу цибулевих та бульбових).

В Бразилії це одна з найулюбленіших кімнатних рослин. Вона невимаглива, не потребує повного освітлення. Квітує з квітня по червень. При дбайливому догляді може квітнути 10 і більше років. Старі маточні екземпляри дають по 4—5 пагонів, на кожному по 15—20 квіток.

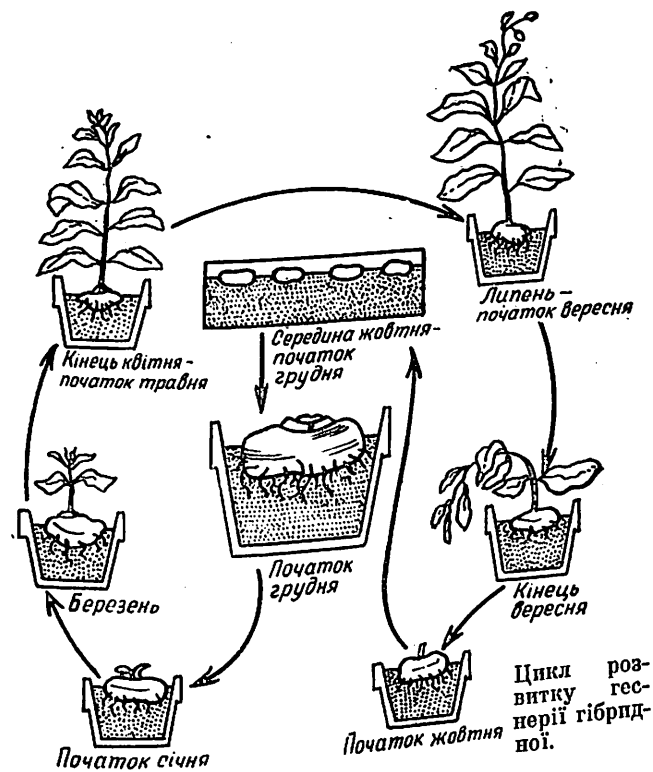
Розмножується насінням та бульбами. При пересадці треба брати землесуміш № 2 або № 3 і неодмінно на дно горщика насипати чималий шар гравію або зернистого піску.

Поступовий перехід в стап спочкою починається на початку вересня. В цей час поливати рослину треба рідше. Гіацинт (*Hyacinthus orientalis* L.). Всі поширені в зеленому господарстві сорти гіацинтів походять від гіацинта східного, який часто називають голландським. Культивують ці квіти дуже давно, про що свідчать древні міфи та легенди Греції.

Давно помітили, що гіацинти розпускаються на полях Греції після теплих весняних дощів. Назва цієї квітучої вона означає «квітка дощів».

В древній Греції гіацинт був у великій шані, на його честь щовесні влаштовували свято. За легендою ця квітка виникла з крапель крові смертельно пораненого юнака Гіацинта — улюбленця бога Аполлона. З Греції гіацинт був перенесений в Італію, а потім у Голландію, де він з часом став однією з найбільш прибуткових промислових культур.

В умовах середньої смуги Радянського Союзу гіацинти добре переносять зимові умови і культивується переважно у відкритому ґрунті. Але він, як і всі цибулеві, добре піддається вигонці в зимовий період, тому квітникарі розробили способи культивування його взимку та навесні в кім-

натних умовах. Ця рослина дає чарівні суцвіття червоних, блакитних, білих, жовтих та фіолетових квіток, які дуже приємно пахнуть.

Зрізані квіти гіацинтів довго стоять у воді, а в горщиках при кімнатній температурі цвітіння триває 3—4 тижні. Якщо температуру знизити, цвітіння буде довшим.

Способи вигонки гіацинтів нескладні, вони доступні для кожного.

Рано навесні, коли ґрунт насичений водою, цибулини пробуджуються від спокою, з'являється нове листя і квітки. Як правило, коріння гіацинтів утворюється з осені, в період осінніх дощів, коли ґрунт вологий, а холодна погода не сприяє утворенню надземної вегетативної маси. Цю властивість гіацинтів люди використали при розмноженні їх в природних умовах і в умовах вигонкової культури. Зібрані після всихання листя і висаджені в природних умовах у жовтні, цибулини одразу ж розвивають численне коріння. Вихід листя і квіток починається навесні, як тільки потепліє. Спочатку листя утворюється повільно, а потім, в міру підвищення температури і нагрівання ґрунту, все швидше.

Як вже зазначалося вище, в період вигонки для цибулевих рослин треба створювати умови, які б наближались до природних. В зв'язку з цим бажано дати цибулинам можливість на початку вигонки розвинути міцну кореневу систему. Це досягається висадженням цибулин заздалегідь у горщики, які ставлять в прохолодне приміщення (льох, парник, комору тощо). Горщики прикривають вологою землею, піском. У такому стані рослини залишають до листопада — грудня. В цей період цибулина утворює не тільки численне коріння, а й листя.

Після цього гіацинти слід перенести у приміщення, де температура протягом перних двох тижнів поступово підвищується від 2—3 до 5—7° С, а потім до 15—18° С. Коли вони зацвітають, температуру знижують, щоб подовжити період цвітіння.

Основні вимоги при культивуванні гіацинтів такі. Переводити цибулини в стан спокою треба поступово: поливати після цвітіння слід все менше і менше і нарешті повністю припинити. Викопані цибулини після всихання листків і коріння треба провітрити і зберігати до висаджування у темному прохолодному та сухому приміщенні.

Другою умовою, необхідною для успішної вигонки

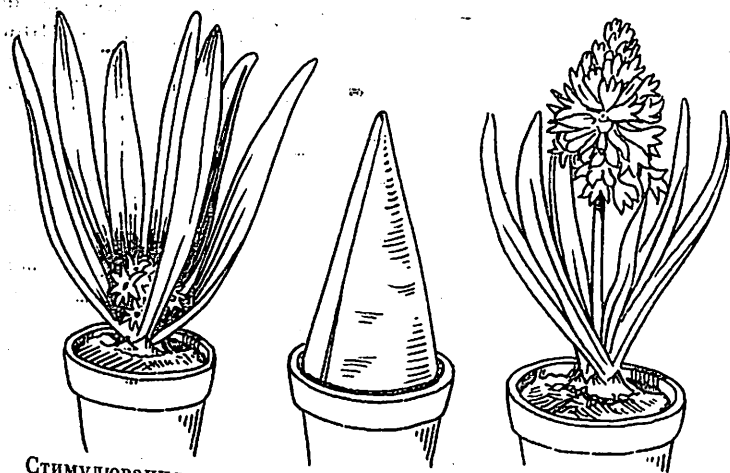
гіацинтів, є обов'язкове попереднє утворення коріння на цибулині у прохолодному темному приміщенні, при постійній вологості ґрунту. Тільки при дотриманні цих основних правил можна мати пишну квітучі рослини.

Для безперервного цвітіння в зимовий період висаджувати гіацинти у горщики рекомендується протягом осені неодноразово. Щоб ранні сорти гіацинтів цвіли в січні, їх висаджують в кінці серпня (перша посадка). Другу посадку роблять в середині вересня, третю — на початку або в середині жовтня. Пізніше висаджувати гіацинти не рекомендується. При висаджуванні гіацинтів слід пам'ятати, що в горщиках меншого розміру цибулини швидше розцвітають і дають рясніше цвітіння; це пояснюється тим, що коріння швидше облітає грудку землі і ґрунт не вступає закрисати.

Висаджувати гіацинти слід так. На дно горщика покласти дренаж — шар піску, битої цегли, моху або торфу (кращим типом дренажу для цибулевих є мох, шар товщини 1,5 см), після чого досипати землі так, щоб рівень ґрунту був на 3—4 см нижче краю горщика, а поверх ґрунту був на 3—4 см над ним: засипати її землею саджена цибулина виступала над ним: засипати її землею треба тільки наполовину або на $\frac{2}{3}$. Найбільш придатним ґрунтом для вигонки гіацинтів є землесуміш № 1 або така: 2 ч. дернової землі, 1 ч. парникової (або 2 ч. листяної і 1 ч. подрібненого коров'ячого гною) і $\frac{1}{4}$ ч. піску.

Горщики з цибулинами ранніх сортів гіацинтів виймають через 6—8 тижнів, а з цибулинами пізньоквітучих сортів — через 16—20 тижнів після посадки.

Іноді скаржаться на буйний розвиток листя у гіацинтів і слабкий розвиток квітів у зимовий період. Причина цього може полягати в тому, що цибулини були поганої якості або перенесли їх у кімнату до того, як розвинулось коріння. Або ж, можливо, вигонка була занадто швидкою,

Стимулювання розвитку квітконоса гіацинта шляхом прикривання його паперовим ковпачком (ліворуч рослина, яку не прикривали, праворуч — яку прикривали ковпачком).

бо різко підвищили температуру чи посилили освітлення. Тому краще прикривати рослини паперовими ковпачками, аж поки квітконіс не стане вищим за листки.

Розвиток так званих сидячих квіток (квіток на дуже коротких квітконосах) зумовлюється поганим укоріненням цибулин або вибором сорту, непридатного для цього терміну вигонки. Крім того, сидячі квітки можуть з'являтися при різких коливаннях температури, а також при нерівномірному поливанні або поливанні дуже холодною водою.

Цибулини рослин, які виганялись, для повторної вигонки в наступному році непридатні, бо цвітіння рослин буде менш інтенсивним, значно гіршим. Такі цибулини слід висадити на 2—3 роки в ґрунт, щоб вони стали сильнішими, після чого їх можна знову брати для вигонки.

Для вигонки кращими сортами гіацинтів є такі: рожеві — Анна-Марія, Ля Віктор, Пінк Перл, Квін оф Пінк; білі — Інносент, Карнегі, Едельвейс; жовті — Леді Дербі, Сіті оф Гарлем, Еллоу Хаммер; блакитні — Дельф Блю, Міозотіс, Остара, Перл, Брильянт, Бісмарк; фіолетові — Індіго, Кінг, Мері.

Гібіскус, або китайська троянда (*Hibiscus rosa sinensis* L.), належить до родини мальвових. Звідки завезено цю дуже розповсюджену рослину — з Китаю чи з Індії, що дуже розповсюджену рослину — невідомо. Квітує ця чада вона росте вільно в ґрунті, — невідомо. Квітує ця чада гарникова рослина з темно-зеленим блискучим, яйцевидним, з зубчиками по краю листям з ранньої весни до глибокої зими. Квіти великі, показні, прості або махрові, червоні (є сорти з рожевими та жовтими квітами). Це одна з найбільш невибагливих рослин.

Особливо ясно цвіте гібіскус на сонці, але при дбайливому догляді він може іноді квітнути і на північному вікні. Влітку його треба поливати посилено, а взимку помірно. Пересаджувати слід навесні в землесуміш такого складу: 2 ч. дернової (краще важкої) землі, 1 ч. торфової, 1 ч. парникової та 0,5 ч. піску. Після пересадки рослину треба підрізати, щоб відросли молоді пагони, на яких утворюються квіти.

Розмножується живцюванням, у липні — серпні. Живці вкорінюються в піску або в землі.

Гіменокаліс (*Hymenocallis calathina* Nichols). Цей вид з родини амарилісових на батьківщині, в тропічних лісах Південної та Середньої Америки, росте по вологих місцях і в зв'язку з цим має ряд цікавих біологічних особливостей.

Гіменокаліс схожий на панкрацій або амариліс, але листя його м'якше і світліше. У нього є цибулина, або точніше, цибулиноподібне підземне стебло. Білі, з приємним запахом, не схожим на запах жодних квітів, квіти гіменокаліса нагадують лілії.

При доброму догляді гіменокаліс цвіте навіть кілька разів на рік. На високому (до 70 см) квітконосі з'являється по 8—12 квіток у парасольковидному суцвітті.

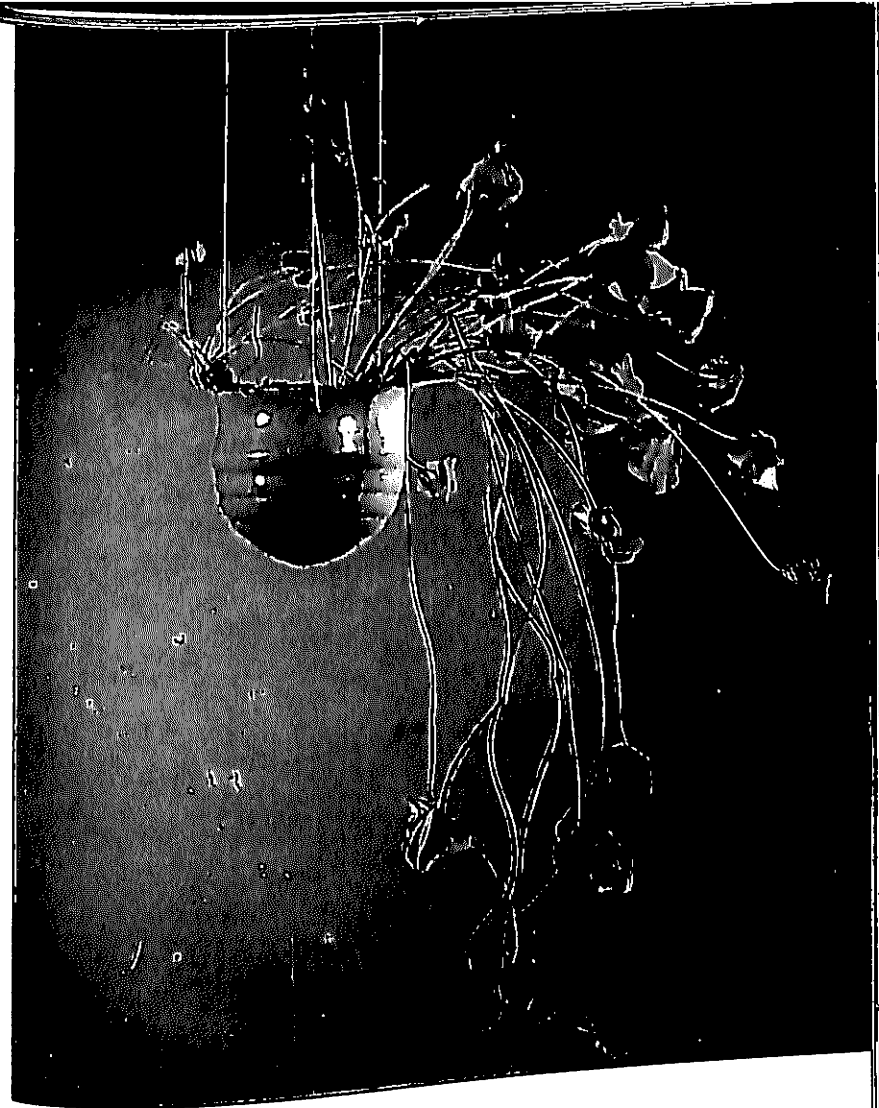
Цікаво, що квіти дуже легко запліюються, при цьому квітка, обважнівши, згинається долі і зав'ядає. Згинається і квітконіс, доносячи майбутнє насіння ближче до вологої поверхні землі. Запобігти ранньому запиленню та відцвітанню квітів в кімнатних умовах можна вищипуванням пиляків, як тільки пуп'янок розкриється.

Насіння гіменокаліса досить велике. Його садять у землю і залишають там до наступної весни, підтримуючи постійну вологість ґрунту. Потім насіння розсаджують по одному в маленькі горщики, а горщики ставлять у широкую посудину з водою, так, щоб вони наполовину були у воді. Сходи теж треба витримувати при значному зволоженні.

До освітлення гіменокаліс байдужий.

Глоксинія гібридна (*Gloxinia hybr. hort.*, *Sinningia hybr. hort.*). На початку минулого століття з Бразилії було завезено один з диких видів родини геснерієвих — синінгію спеціозу — невелику рослину з трав'янистим стеблом, порівняно великим опушеним красивим листям і декоративними квітами. Відтоді почалася цікава селекційна робота, і тепер маємо вже понад кілька десятків сортів. Але яких! Якщо порівняти вихідні батьківські форми з їх сучасними нащадками, то важко навіть уявити собі, що це найближчі родичі. Розмір квіток збільшився майже в 2,5 раза, масовість цвітіння — в 4 рази. І забарвленням вони дуже відрізняються — барви великих квітів-дзвоників стали чистими, прозорими. За формою квітки вид одержав нову назву — глоксинія гібридна (від німецького слова «Glocke» — дзвоник), яка, безперечно, пасує цій рослині більше, ніж перша.

Цвіте ця тропічна рослина з березня по травень, дуже гарними, великими (до 10—12 см), наче оксамитовими фіолетовими, червоними, рожевими або білими квітами.

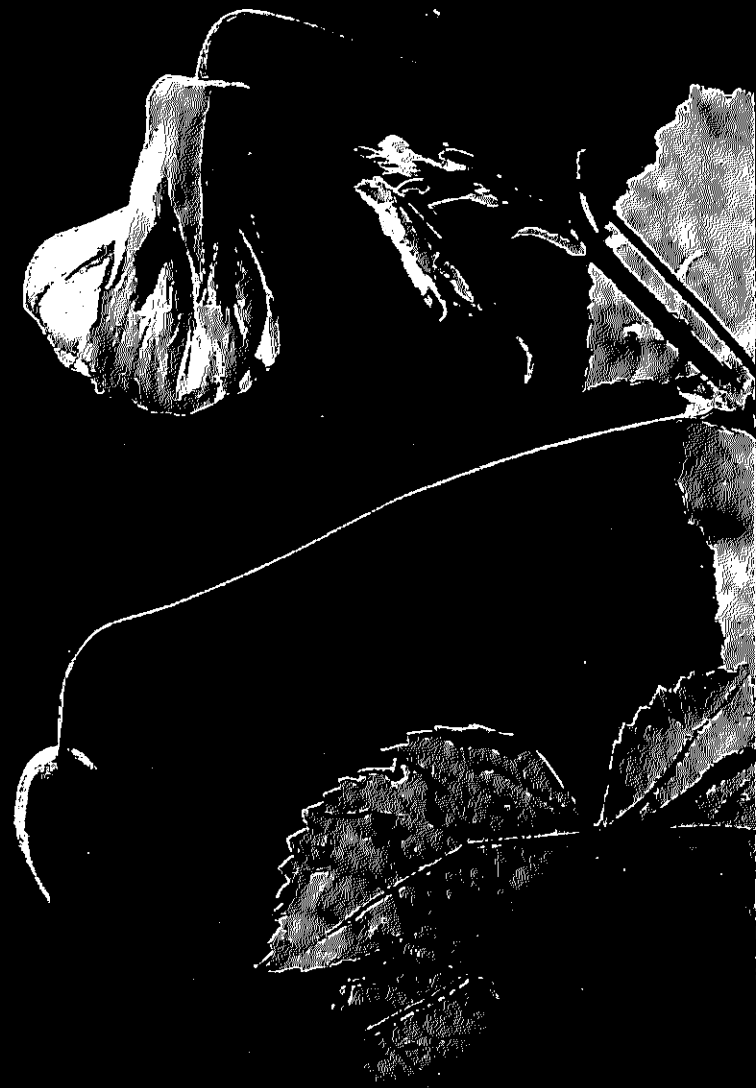
Квасениця ортеза у підвісному кашпо.

Квітка китайської троянди (гібіскуса).

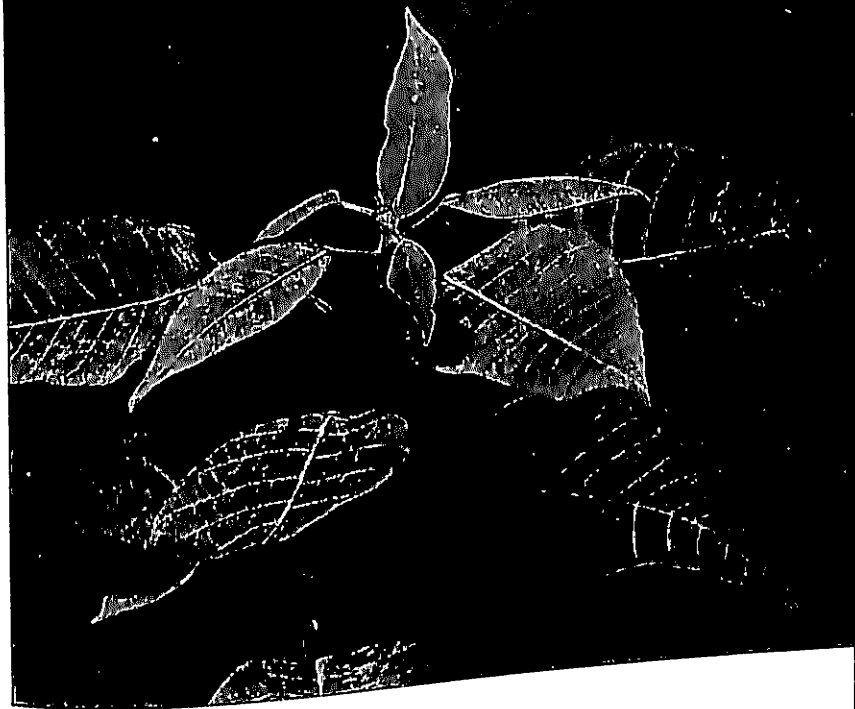
Суцвіття клівії сурикової. ►

Копвалії.

◀ Квітує кімнатний клен (абутилон).

Початок цвітіння пуансетії.

▲ Нарциси.

Руелія формозька.

Квітучий стрептокарпус гібридний. ▶

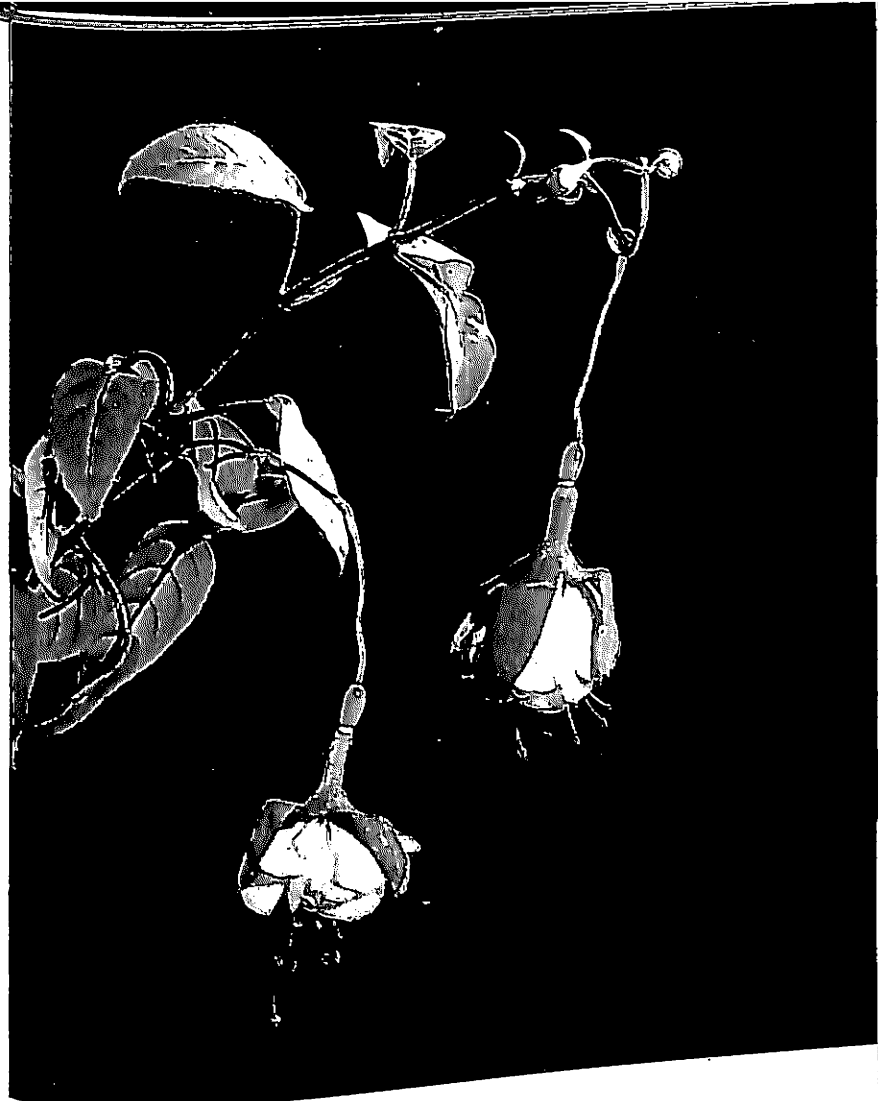

Фіалка африканська в декоративному кашпо.

◀ Хризантема індійська в інтер'єрі кімнати.

Композиція із зрізаних квітів фіалки африканської
в плоскій вазочці.

Квіти фуксії гібридної.

Орхідея целогіна гребінчаста.

◀ Суцвіття юстичії карнеа.

Цикламен персидський.

Глоксинія — рослина трав'яниста, з вкороченим стеблом і розеткою великих опушених сріблясто-зелених або темно-зелених листків. При дбайливому догляді з середини розетки з'являється до 8—10 квіток, які розпукуються одночасно. Рослина в цей період справляє незабутнє враження.

Культивують глоксинії, як і всі кореневищні. Їм потрібне помірне освітлення, рівномірне поливання (крім періоду спокою), легкий поживний ґрунт: 1 ч. листової землі, 1 ч. торфу та $\frac{1}{5}$ ч. піску (можна взяти і землесуміш № 2).

Поливати глоксинію, як і гіснерію, краще з піддону або так, щоб вода не попадала на кореневище та на листки. Вирощують її на вікнах східної та західної експозиції.

Гойя м'ясиста, або восковий плющ (*Hoja carnosa* R. В г.), теж дуже поширена кімнатна рослина. Вивезено з Австралії, дико росте він і в тропічних місцевостях Азії. Назву вид одержав на честь відомого англійського садівника Т. Хойя. Це повзуча рослина з довгими тонкими пагонами, на яких товсті шкірясті, овальні форми листків ростуть супротивно. Для пагонів необхідна опора.

Якщо гойю м'ясисту влітку переставляти на південне вікно, то вона буде цвісти щороку, з червня по серпень, милуючи око своїми незвичайними, наче відлитими з воску, ледь рожевими духмяними квітами. Квітки зібрані в парасольковидне суцвіття. При умові дбайливого догляду на одній рослині може розцвісти одразу 6—10 суцвіть. Цікавою особливістю гойї є те, що на її квітконосах наступного року знову утворюються квіти, тому їх не слід арізувати.

Рослина невибаглива, добре росте в звичайній землесуміші: 1 ч. дернової землі, $\frac{1}{2}$ ч. парникової, $\frac{1}{2}$ ч. піску.

Розмножується живцюванням пагонів, на живцеві треба залишати по парі листків (2 меживузля). Живці вкорінюють в піску, накривши скляною банкою.

Після висадження в землю живці оберігають від прямих сонячних променів. Коли рослини підрустуть, їх можна виставляти на сонце, щоб пагони визріли і дали рясне цвітіння.

Влітку гоєю треба якомога частіше обприскувати теплою водою.

Гортензія (*Hydrangea hortensis* Sm.) — китайська рослина з родини ломикаменевих — завоювала повагу широких кіл любителів. Її розмножують у великій кількості в нашій країні і за кордоном. Ця чагарникова рослина дуже легко піддається вигонці в різні строки і тому високо цінується у квітівництві.

Великі рожеві, білі, червоні і навіть блакитні суцвіття гортензії з'являються на верхівці кожного сильного пагону. Цікаво, що ми звикли називати квітками в даному разі не квітки, а чашелистки, які дуже розрослися. Справжні квіти маленькі, непоказні — це зеленкуваті кульки в центрі несправжньої квітки, утвореної чотирма маленькими пелюстками, які щільно закривають 10 тичинок та недорозвинену маточку.

Багатьох любителів цікавить, як зробити «квіти» гортензії блакитними. Забарвлення чашелистків можна змінити, якщо перед цвітінням один раз на тиждень поливати рослину розчином аміачного галуни (4 г на 1 л води). При цьому білі «квіти» стають блакитними, а рожеві — бузковими.

Восени гортензія скидає майже все листя, в цей час її треба перенести в сухий блях або поставити між віконними рамами, чи просто ближче до скла і поливати помірно, щоб не загнили корені.

Навесні, коли починають розвиватись бруньки, цю вологолюбну рослину слід поливати частіше, а при появі пуп'янків обов'язково підживлювати розчином мінеральних солей або курячого посліду. Рекомендується мінеральний розчин такого складу: сірчано-кислого амонію $\frac{1}{2}$ г,

сірчано-кислого калію $\frac{1}{2}$ г, суперфосфату 1 г — на 1 л води. Після цвітіння гортензії слід підрізати, залишаючи тільки молоді пагони: наступного року вони зацвітуть.

Гортензія добре росте на кислому ґрунті, при рН 4—5. Для землесуміші беруть 2 ч. дернової землі (бажано з болотистого місця), 1 ч. листяної, 1 ч. піску або одну з таких сумішей: 1 ч. листяної землі, 1 ч. дернової, 1 ч. кислого торфу та 1 ч. піску; 2 ч. важкої дернової землі, 1 ч. торфу, $\frac{1}{2}$ ч. піску, рогової стружки (100 г на відро). Гній, навіть перепрілий, додавати не слід.

Якщо листя гортензії в період росту почне жовтіти, рослину слід поливати розчином солей, які містять залізо, або простіше, покласти у воду залізні ошурки (1—1,5 кг на відро) і через 10 днів, коли вода стає бурюю, розвести її свіжою водою у пропорції 1:1 і поливати цим розчином рослину раз на 10 днів. Двох-трьох підживлень досить для підкислення ґрунту і зникнення хлорозу.

Пересаджувати гортензії слід щороку, навесні. Розмножують їх весняними живцями, взятими з бокових чи прикореневих пагонів, або поділом кущів.

Евкомис плямистий (*Eucommis punctata* L. Herit.) — південноафриканська рослина, родичка лілії. Вона вражає не стільки своїми квітами, як химерним рисунком нижньої поверхні листків (вони утворюють несправжні «стебло»). На яскраво-зеленій поверхні ніби розсипані коричнево-білі квіти утворюють щільне суцвіття султан. Розцвітає евкомис навесні.

Рослини дуже невибагливі, взимку їх треба ставити у прохолодному приміщенні і поливати помірно, влітку можна навіть на 1,5—2 місяці виносити в садок у напівтіняве місце, поливати влітку треба посилено.

Пересаджують евкомис після цвітіння у суміш парникової та дернової землі (1:1) з додатком піску.

Розмножується цибулинами-дітками, що виростають біля материнської цибулини. Взимку до освітлення не дуже вибагливий, тому його можна ставити і далі від вікна.

Евпаторіум блакитний (*Eupatorium ianthinum* Hemsl.). В асортименті декоративно-квітучих кімнатних рослин дуже мало представників родини складноцвітих. Один з них — південномексиканська рослина евпаторіум блакитний. Блакитний колір квітів нечасто зустрічається, крім того, евпаторіум має декоративне темно-зелене, трохи опушене, м'яке листя. Він невибагливий до умов існування і цвіте взимку та рано навесні.

Ця кущова рослина не боїться затінку, вона добре почуває себе на східних, південних та західних вікнах, проте непогано росте і на північних вікнах.

Як правило, евпаторіум треба поливати рівномірно, тільки після цвітіння, на початку літа або в кінці весни поливати слід трохи менше. Після цвітіння верхівки рослин слід зрізувати, підрізування повторювати, як тільки на нових паростках з'явиться третя пара листків, тобто 3—4 рази за сезон.

Землесуміш для пересадки рекомендується брати таку: 2 ч. листової землі, 1 ч. дернової, $\frac{1}{2}$ ч. піску та $\frac{1}{4}$ ч. коров'ячого гною. Підживлення дуже добре впливає на ріст, і рослина краще цвіте. Підживлювати евпаторіум треба влітку, розчином збродженого коров'ячого гною (1:10), раз на 2 тижні.

Розмножується евпаторіум живцями з верхівок пагонів; їх зрізують навесні і вкорінюють у піску.

Евхарис амазонський (*Eucharis amazonica* Vasc.), або евхарис великоквітковий. Ця чудова невибаглива рослина порівняно недавно завезена до нас з гір Колумбії, де вона росте в дикому стані. Листя евхариса нагадує листя аспідистри (дружньої сімейки), але воно світліше і м'якше. При ретельному догляді евхарис може цвісти навіть двічі на рік. Навесні або восени з'являються великі

(до 10—12 см) білосніжні, дуже духмяні квіти, зібрані по 3—6 у головчастій китиці.

Евхарис рясно квітує при умові, якщо йому, на перший погляд, тісно у горщику, коли кілька цибулин ростуть разом. Висаджувати їх треба після весняного цвітіння у широкі горщики або в дерев'яні мисочки, в землесуміш № 2, № 3 або таку: 3 ч. листової землі, 1 ч. дернової, 2 ч. парникової, 2—3 ч. піску та $\frac{1}{2}$ ч. протертого сухого коров'ячого гною. Після пересадки (раз у 3—4 роки) рослини треба поливати обережно, щоб не залити. Але після появи нового росту поливання можна збільшити. Необхідно слідкувати за тим, щоб не ушкодити коріння та листя. Цибулину висаджують на 2—3 см нижче рівня ґрунту і добре утрамбовують землю біля неї. Взимку евхарис треба поливати помірно і поставити в кімнаті з досить низькою температурою (14—18°С), влітку краще виставити на яскраве освітлення, на підвіконня східного або західного вікна або на скляну веранду.

Перед цвітінням бажано через кожні 15 днів підживлювати евхарис розчином коров'ячого гною (1:10).

Жасмин кімнатний. Під такою назвою відомо кілька видів рослин з різних родин, які, по суті, не мають нічого спільного із справжнім ґрунтовим жасмином. Останній належить до роду *Phyladelphus* L. з родини ломикаменевих. Кімнатні види, до яких пристала назва «жасмин кімнатний», об'єднує з ним аромат сніжно-білих квітів у двох з описуваних видів та форма квіток у всіх трьох видів, яка на перший погляд має щось спільне з квітами справжнього ґрунтового жасмину.

Види, які мають спільну назву «кімнатний жасмин», є жасмин самбак та жасмин голоквітковий — з родини маслинових і жасмин мадагаскарський, або стефанотис багатоквітковий, — з родини асклепівих. Перші два види походять з Тропічної Азії, а третій — з о-ва Мадагаскар.

А. Жасмин голоквітковий (*Jasminum nudiflorum* Lindl.) має висоту до 80 см. Стебла у нього довгі, тонкі та гнучкі, по них на значній відстані наче розкидані трійчасті дрібні листки. Квітки сидять у пазухах листків, вони жовтого кольору і формою нагадують немахровий ґрунтовий жасмин або барвінок. Розміри квіток 2,5—3 см в діаметрі. Квітує цей вид досить довго, майже три місяці — з січня по березень включно.

Культивувати цю рослину треба в умовах яскравого сонячного освітлення. З жовтня до середини грудня жасмин голоквітковий потребує досить низьких температур (14—16°C) і слабого поливання. Якщо в квартирі є скляна веранда, де температура не буває нижчою як 3°C — можна виставити його восени на веранду.

З середини грудня жасмин вносять у кімнату (температура до 18°C) і поливають частіше, а з січня починають підживлювати розчином органічних або мінеральних добрив (див. вище в описі групи інших субтропічних рослин).

Влітку рослини краще винести в садок або на балкон і добре поливати.

Розмножують жасмин навесні живцюванням пагонів. **Б. Жасмин мадагаскарський**, або стефанотис багатоквітковий (*Stephanotis floribunda* A. Brongn), за формою пагонів є виткою рослиною. Листки у нього овальні, шкірясті. Квіти дуже ароматні, білі, до 4—4,5 см в діаметрі, утворюють невеликі китицевидні суцвіття. Період цвітіння — з липня по серпень.

Жасмин мадагаскарський добре росте, коли багато сонця і свіже повітря. В кімнатах, де його вирощують, слід частіше відкривати квартиру, але рослину не можна ставити на протягах. Влітку жасмин бажано добре поливати і час від часу обприскувати водою. Взимку поливання та обприскування має бути значно рідшим, а температура приміщення нижчою (до 14°C). Пересадку

роблять рано навесні, не частіше як раз на два роки. Землесуміш для цього виду потрібна така: важка дернова земля, листяна, паршикова та пісок — 1 : 1 : 1/2 : 1.

Розмножується жасмин мадагаскарський живцюванням пагонів навесні. Кращими живцями є напівздерев'янілі частини пагонів з двома меживузлями. Живці можна зразу ж висаджувати поодиноко у маленькі горщики, у суміш, зазначену вище, але до неї слід додати замість однієї частини — 1,5 частини піску.

Для жасмину мадагаскарського придатні рецепти підживлення, рекомендовані вище (див. в описі групи інших субтропічних рослин).

В. Жасмин самбак, або жасмин аравійський (*Jasminum sambac* Ait.), з родини маслинових, походить з Аравії та Індії. Це широко відомий вічнозелений чагарник з тонкими виткими стеблами, які треба підв'язувати до опорки. Листки невеликі, супротивні. Рослина відзначається довготривалим цвітінням — з весни до пізньої осені. Квіти невеликі, білі, махрові або немахрові, розвиваються у пазухах листків на кінцях пагонів, зібрані у невеликі суцвіття по 4—5 квіток. Одцвітаючи, вони набувають рожевого або бузкового відтінку.

Для того щоб рослина ясно цвіла, потрібно навесні, перед початком нового росту, підрізати довгі пагони та видалити слабкі, з дрібними листками. З цієї ж метою влітку треба зробити пінцирування, тобто видалення бруньок верхівок довгих пагонів, що мають по 5—8 пар листків.

Жасмин самбак — сонцелюбна рослина. Він добре росте на південних вікнах і в теплих, і в прохолодних кімнатах. Потребує рівномірного зволоження ґрунту, обприскування і свіжого повітря, але не любить протягів.

Взимку його треба поливати помірно і краще перенести у світле прохолодне приміщення з температурою 14—16°C.

Молоді рослини пересаджують щороку, а старі — раз у 2—3 роки, в землесуміш, що складається з рівних частин важкої дернової, листяної та торфової землі з додатком $\frac{1}{4}$ ч. піску і $\frac{1}{2}$ ч. парникової землі.

Жасмин самбак розмножується навесні живцями, які слід укорінювати в піску.

Зефірантес (*Zephyranthes atamasco* Herb.) — родич амариліса. Це невелика (до 15—20 см), дуже розповсюджена цибулева рослина з темно-зеленим вузьким листям і невеликими цибулинками. Вона походить з Центральної Америки. Рожеві або білі квітки її до 8 см в діаметрі, на невисоких квітконосах, з'являються по одній. Влітку квітконоси ростуть дуже швидко, тому в народі зефірантес прозвали «вискочкою».

Росте ця рослина в будь-якому ґрунті, але краще в землесуміш № 4 або № 5. Дуже невибаглива щодо світла і поливання, але особливо добре росте на південному, західному або східному вікні. Починаючи з ранньої весни зефірантес корисно кілька разів полити розчином коров'ячого гною, це сприяє яasnому цвітінню.

Пересаджувати зефірантес треба щороку в широкі низькі горщики. Розмножується рослина відділенням цибулинок-діток.

Якщо бажають, щоб наступного року зефірантес цвів з квітня по серпень, восени треба поступово припинити поливання, а потім витягти цибулину з землі, підсушити і зберігати в темному місці. Навесні її слід висадити у горщик і добре поливати, тоді рослина швидко піде в ріст і зацвіте. Чим більше цибулин у горщику, тим швидше і яasnіше вони цвітуть.

Ізолома, або квітка-оксамит (*Isoloma hirsutum* Hook.), на батьківщині, в Південній Америці, росте по краю тропічних хащ.

Це трав'яниста невелика рослина з опушеними жовто-брунатнуваними стеблами, що часто звисають донизу.

Листки серцевидні, темно-зелені, вкриті бархатистим опушенням, яке по краях або часом і по всій поверхні листка набуває червоного кольору, тому листок переливається, наче оксамит. В пазухах листків в кінці весни з'являються трубчасті, до 6 см довжиною, яскраво-червоні, опушені тонкими волосниками квітки, які теж здаються оксамитовими.

Ізолома — рослина багаторічна, при дбайливому догляді вона може дуже розростатись.

Взимку культивувати ізолому треба в кімнатах з достатньою помірною температурою (16—18° С), на світлому, але дещо притіненому місці, краще на північно-східному або північно-західному вікні. Її з успіхом можна вирощувати також у настінних вазах, прикріплених поблизу великих вікон або балкону. Протяги впливають на рослину негативно.

Полувати ізолому треба круглий рік рівномірно. Поливати ізолому треба підійде така, як і для інших землесуміш для неї підійде така, як і пухка.

Представників родини геснерієвих, — легка і пухка. Підживлення розчином органічних добрив (коров'ячий гній) є кращим і вживається так само, як і для геснерії гібридної. На відміну від останньої надземна частина ізоломи в зимовий період не гине, але протягом листопаду — грудня бажано тримати рослину при дещо зниженій (на 3—4°) температурі і трохи обмежити зволоження ґрунту.

Розмножується ізолома насінням, кореневищами або живцюванням кінців стебел. Останній спосіб найбільш швидкий. Живцювати можна в будь-який час, але рослини з живців, взятих в кінці вересня — на початку жовтня квітуть особливо яasnо. Укорінюють живці в піску.

Кала ефіопська (*Zantedeschia aethiopica* Linn.) була завезена в Європу з Південної Африки ще в XVII ст. і одержала назву на честь ботаніка Цантедеша. Однак більшість любителів знає цю рослину за іншою назвою —

кала. В болотистих місцях на півдні Африки, які влітку майже повністю пересихають, можна натрапити на зарості цієї рослини.

Кала має зелені соковиті стрілоподібні листки з довгими м'ясистими черешками і на довгому квітконосі білосніжну «квітку». Хто не знає її? Але то не квітка. Справжні квітки її непоказні, вони зібрані в жовтеньке суцвіття початок, який виступає з білосніжного покривала, великого приквіткового листка і створює враження золотавої серединки квітки.

Кала легко культивується в кімнатних умовах. Вона полюбляє яскраве освітлення, рівномірне рясне поливання протягом усього року, за винятком 2—3 місяців відносного спокою (з травня по вересень). Як тільки цвітіння закінчилося (на початку червня), треба негайно зменшити, а потім і зовсім припинити поливання. Якщо відступити від цього правила, то рослина буде погано цвісти. В цей час корисно винести калу у відкритий ґрунт, на сонячне місце або на балкон, у лоджю, але берегти, щоб її не змочували дощі. На початку липня рослину витягають з горщика і, зрізавши залишки засохлих листків, висаджують у свіжу землю — суміш 2 ч. дернової землі, 1/2 ч. перепрілого подрібненого коров'ячого гною, 1 ч. парникової землі з домішкою піску та торфодрібняку. Замість останнього (якщо його немає), можна додати 1 ч. листяної землі. Для кали рекомендується також землесуміш № 4 та № 5.

При посадці треба слідкувати за тим, щоб кореневі щеп рослини було на тому рівні, що й раніше, не глибше.

В період цвітіння (грудень—квітень) калу слід обов'язково підживлювати розчином суперфосфату або коров'ячого гною (першого 1 г, а другого — 1 ч. на 10 л води), через кожні 4—5 днів.

Щоб рослина добре цвіла, треба щороку відділяти паростки, які утворюються біля старої рослини.

Кращі низькорослі сорти кал для культури в закритих приміщеннях — Перл фон Штутгарт, Літл Джем, а високорослі — Перл фон Цвейбрюкен, Шене Цвейбрюкен, Ніколаї.

Каланхое блосфельда (*Kalanchoe blossfeldiana* Roelln.) вільно, в ґрунті, росте на о-ві Мадагаскар. Належить до роду товстолистих, так само як і його найближчий родич — відома лікарська рослина каланхое пірчасте (*Kalanchoe pinnata*).

Каланхое блосфельда — невелика рослина, до 45 см заввишки, з товстуватими м'ясистими пагонами, темно-зеленими, теж м'ясистими яйцевидними листками і яскраво-червоними невеликими квітами у суцвіттях — густих плоскуватих китицях на гнучких квітконосах довжиною 25—35 см. На одній рослині може бути кілька квітконосів.

Цей вид відзначається яскравим цвітінням, що триває з лютого по кінець квітня, а іноді й травня.

Каланхое краще росте при досить яскравому освітленні, якщо його помірно поливати взимку і рясно — на початку і до середини літа.

З серпня по жовтень поливання треба зменшити. На літній період можна винести каланхое у садок, на балкон, у лоджю або на веранду.

Каланхое дуже легко розмножується живцюванням пагонів та насінням. Живці перед посадкою необхідно протягом 24—32 годин підв'ялити в сухому місці, а після підв'ялювання посадити у пісок або у землесуміш такого складу: 1 ч. листяної землі, 1/2 ч. парникової, 1/2 ч. піску — в якій і укорінювати.

Пересаджувати рослини слід після цвітіння в універсальну землесуміш.

Молоді рослини слід двічі пінцирувати — це надає кущам більшої декоративності.

Калина вічнозелена, або кімнатна калина (*Viburnum*

tinus Linn.) — дуже вдячний в кімнатній культурі субтропічний чагарник з родини джимолостевих. Цвіте калина взимку, за що її цінують любителями квітів та квітникарями. Ця декоративна рослина утворює велику кількість бокових пагонів і за рік — півтора набирає дуже декоративного вигляду. Вона має невеликі овальні, шкірясті листки і дрібні білі квіти з приємним запахом, зібрані у густе суцвіття на кінцях пагонів.

Особливістю цього виду калини є також те, що підризуванням її легко можна створювати фігурні екземпляри — пірамідальні, кулясті та інші форми.

Калина вічнозелена добре росте і в не дуже освітлених місцях, особливо взимку. Вона витримує і значно знижені температури (4—10° С) на скляній веранді, на балконі, у лоджії тощо.

Калина — водолюб, її треба добре поливати, часто мити листки, а влітку обприскувати теплою водою. Підживлення розчином мінеральних або органічних добрив або їх сумішшю є обов'язковим, особливо для рослин, які довго не пересажували.

Пересажувати калину слід одразу ж після цвітіння у землесуміш, що складається з рівних частин дернової, парникової землі з домішкою піску та торфодрібняку.

Для одержання розгалужених, декоративних екземплярів молоді рослини треба кілька разів прищипувати (видаляти ростову бруньку верхівки).

Розмножується живцюванням пагонів наприкінці літа або в кінці грудня.

Камелія японська (*Camelia japonica* L.) — невелика чагарникова японська рослина з родини чайних; з XVII ст. поширилась майже по всіх країнах світу. Вона має чарівні великі (до 14 см) рожеві, червоні, білі або плямисті квіти. Листя теж красиве — темно-зелене, блискуче, шкірясте, за розмірами нагадує листя лавра.

У Франції ця рослина дуже високо цінується. Різні сорти камелії квітують взимку або навесні. А сортів камелії японської існує зараз понад тисячу.

Для рослини потрібні такі умови: взимку відносно низька температура (16—18° С) і повне освітлення, влітку притінення, регулярне поливання м'якою водою. Після поливання з серпня і по кінець вересня поливати треба трохи менше.

Підживлювати камелію треба з початку травня до серпня поперемінно — раз на 10 днів розчином коров'ячого гною та розчином мінеральних солей (3,5 г сірчанокислої амонії, 1,5 г суперфосфату та 1 г калійної солі на 1 л води).

Садити цю рослину слід у землесуміш кислої реакції (рН 5,5—6), пересажувати раз у 2—3 роки. Рослини дуже чутливі до протягів, тому їх треба всіляко оберігати від них.

Розмножується камелія з травня до середини червня живцюванням верхівок пагонів цього річного приросту.

Кращими сортами для культивування в умовах кімнати є такі: Елеганс Чендлера, Леді Кемпбел, Матетіана рожева.

Кампанула ізофіла (*Campanula isophylla* Moretti), яку в народі звать «нареченою», або «квіткою-дзвоником» — належить до кращих квітучих ампельних рослин. Батьківщина її — Італія. Це, можливо, єдиний вид з родини дзвоникових, що з успіхом культивується в кімнатних умовах. В період цвітіння, яке настає навесні або влітку, вся рослина вкривається білими або блакитними (у гібридній формі) невеликими, до 3,5 см, квітами, які мають форму відкритого дзвоника.

Культивувати кампанулу ізофілу треба в дещо прохолодному світлому приміщенні, яке добре провітрюється. Якщо рослини стоять в дуже теплій кімнаті, вони з часом кволіють і цвітуть значно гірше.

Землесуміш має бути повітропроникною, але не дуже легкою. Влітку-рослину можна іноді підживлювати розчином органічних добрив (коров'ячого гною).

Пересаджувати кампанулу треба навесні, коли починається новий ріст. Старі екземпляри пересаджують раз у 2—3 роки.

Розмножують поділом, живцюванням та насінням, яке висівають у сичні. Живцюють у лютому — березні, укорінують живці в піску.

Квасениця ортгеца (*Oxalis ortgiesii* R gl.) — невелика трав'яниста рослина з родини квасеницевих. Вона росте в пригірських районах Анд в Перу. Приваблює любителів своїми простими рожевими чотирипелюстковими квітками, зібраними по 3—4 на довгому квітконосі. Діаметр квіток — до 3 см, листки темно-зелені, на довгих черешках. Квітує протягом січня — травня або й довше.

Цей вид невибагливий до умов вирощування, для нього придатна універсальна землесуміш. Поливати треба помірно протягом року. Кращим є середнє освітлення, тобто східна або західна експозиція. Пересаджувати квасеницю слід восени (вересень — початок жовтня) в невеликі горщики по одній або в більший горщик по 2—3 рослини.

Пересаджені рослини на місяць—півтора бажано вивести в прохолодне світле приміщення, наприклад, на скляну веранду, теплий балкон, чи поставити між віконними рамами. Коли почнеться новий ріст, їх слід перенести в тепле місце. При такому способі культивування вони дружніше зацвітають і дають більше квітів.

Розмножується квасениця поділом рослини. **Кімнатна липа**, або спарманія африканська (*Sparmania africana* L.). Шведський мандрівник А. Спарманіце в кінці XVIII ст. завіз з Південної Африки цікаву рослину з м'якими світло-зеленими, порівняно великими, схожими на кленові, листками і зібраними в нещільну

китицю білими квітами, які з'являються взимку. З часом рослиною зацікавилися любителі. Тепер цю невибагливу швидкозростаючу рослину з родини липових можна зустріти в кімнатній культурі в багатьох країнах світу.

Кімнатна липа — рослина довголітня, вона швидко розмножується, тому її треба висаджувати у великі горщики з поживною землесумішю (парникова, важка дернова, компостна земля порівну та $\frac{1}{3}$ ч. піску).

Поливати її протягом року слід регулярно і щедро, особливо навесні та влітку, а підживлювати розчином мінеральних та органічних добрив (у кількостях, зазначених для групи інших субтропічних рослин) з кінця січня по вересень.

Культивувати краще не на яскравому сонці, це може призвести до опіків листя. Для кімнатної липи взимку кращою є температура 10—12° С, а влітку 22—24° С. Щороку навесні, в квітні, пагони слід підрізувати наполовину або на третю частину довжини, для того щоб утворилася гарна крона.

Розмножується живцюванням. Для одержання рослин, які швидко розцвітають, на живці слід різати гілки, на яких розцвіли квіти або з'явилися невеликі квіткові пагони. Висаджувати живці треба в поживну землесуміш із значною кількістю піску.

Клівія сурикова (*Clivia miniata* R gl.) — рослина з південної частини Африканського континенту, як кімнатна рослина настільки поширена, що вирощується майже в кожній третій — п'ятій квартирі. Вона є далекою родичкою відомої кімнатної рослини — амариліса і належить до тієї ж родини амарилісових.

Цвіте клівія взимку або рано навесні. Темно-зелене ременевидне шкірясте листя цієї рослини є гарним фоном для її жовтогарячих, схожих на лілії, квітів, зібраних у китицевидні суцвіття, які мліують око яскравими барвами.

Клівія — теплолюбна і сонцелюбна рослина, але вона настільки пристосувалася до кімнатних умов, що витримує і недостатнє освітлення. Однак не забувайте про її потяг до сонця і влітку, якщо є можливість, частіше виставляйте клівію на сонячне вікно. В спеку частіше обприскуйте її водою. З середини або з кінця серпня неодмінно давайте цій рослині відпочити протягом 6—8 тижнів: зволожуйте ґрунт у горщиках дуже помірно. Якщо цього не дотримуватись, то рослина не буде цвісти.

Пересаджувати клівію можна після цвітіння, раз у 2—3 роки, в землесуміш, що складається з листяної, парникової та дуже поживної дернової землі (для старих рослин співвідношення має бути 1:1:2, а для молодих — 1:1:1/2).

При пересадці слід обережно поводитись з корінням, бо, ушкоджене, воно починає швидко загивати.

Старі екземпляри, які не пересаджували не менш як 3—4 роки, влітку (по серпень) треба підживлювати розчином коров'ячого гною, раз у 10—12 днів. З травня по липень у цей розчин можна додавати азотних солей, а з липня по серпень — суперфосфату.

Розмножується насінням або паростками. Рослини, викохані з насіння, зацвітають на 3—4-й рік.

Колюмнея к'юська (*Columnnea kewensis hort.*) — невибаглива теплолюбна ампельна рослина з великими трубчастими яскраво-червоними квітами, належить до родини геснерієвих. Вона відома вже більш як століття, але ще 20—30 років тому її мало хто знав. Зараз ампельні рослини охоче культивують, і колюмнея к'юська вийшла на одне з перших місць серед цієї групи.

Колюмнея к'юська є чи не єдиною кімнатною ампельною рослиною, що квітує на початку січня.

Вирощувати колюмнею треба в більш-менш притіненому місці, на східному або західному вікні. Взимку температуру слід дещо знижувати (до 18°С). При куль-

тивуванні на підвіконнях кімнат з паровим опаленням, де сухе повітря, радимо на батареї розкласти вологу тканину.

Колюмнея легко розмножується живцями. Живці треба укорінювати в піску. Дорослі рослини та укорінені живці висаджують в таку землесуміш: 2 ч. непросіяної листяної землі, 1 ч. дернової, 1/3 ч. порубаного сфагнового моху, 1/5 ч. розтертого коров'ячого гною, 1/2 ч. піску. Можна додати також певну кількість подрібненого деревного вугілля. Підійде і менш складна землесуміш: 1 ч. непросіяної листяної землі, 1 ч. торфу, 1/5 ч. порубаного моху та 1/3 ч. піску.

При дбайливому догляді колюмнея іноді цвіте і вдруге — в травні.

Конвалія (*Convallaria majalis L.*). Ці чарівні квіти з родини лілійних не потребують детального опису — вони відомі всім. Конвалії не є кімнатними квітами, — це квіти наших лісів і тінявих гаїв. Але можна заставити конвалії зацвісти взимку, і тоді їх ніжні духмяні дзвоники будуть особливо приємні.

Мистецтво вигонки конвалії — не дуже складна справа, і оволодіти ним може кожен.

Заздалегідь, ранньої осені, підіть у ліс і пошукайте там між кущами на галявинах та лісних схилах широкі, трохи пожовкле листя конвалії. Обережно викопайте кореневища, так, щоб якомога менше пошкодити корінь. Розсортуйте їх, відберіть кореневища з дво- трилітніми паростками, а молоді кореневища посадіть знову в ґрунт.

Якщо уважно придивитись, на кореневищах можна відрізати центральні, квіткові бруньки та бокові — вегетативні (ті, що дадуть тільки листки). Бруньки мають такий вигляд: листяні, вегетативні — тонкі та загострені, а квіткові — товсті, тупі. Виріжте чималі частини кореневищ з квітковими бруньками та добре розвинутою коре-

невою системою і за розмірами розділіть їх на три сорти. Перший — для вигонки до Нового року, а другий та третій — пізніше. Зв'язані по сортах кореневища з бруньками треба зберігати у льоху або в підвалі при температурі не вище 2—3° С, час від часу потріху зволожуючи їх.

За 3—4 тижні до Нового року заготовлені кореневища ставлять «на пристановку», тобто рядом певних заходів розбуджують їх від зимового сну. Для цього протягом 5—6 годин кореневища проморожують при температурі мінус 6—7° С або 15—20 годин — при температурі мінус 3—4° С. Для того щоб конвалії швидше пішли в ріст, після проморожування, перед тим як садити, кореневища доцільно опустити на 6—12 годин у теплу (20—22° С) воду. Підрізавши трохи коріння, кореневища висаджують у широку посудину так, щоб бруньки були на 1—1,5 см вище краю мисочки або горщика і на одному рівні. Садити треба у задалегідь заготовлену землесуміш (2/3 ч. тирси та 1/3 ч. торфодрібняку чи торфу) або у вологий мох. Бруньки, що стирчать над поверхнею посудини, треба присипати землесумішшю або прикрити мохом. Всі заготовлені таким чином рослини слід поставити в тепле і темне місце з температурою 25—28° С і щодня зволожувати дуже теплою водою (25—28° С). Для того щоб повітря було постійно вологим, можна накрити посудину мокрою ганчіркою або частіше робити обприскування водою. Як тільки почнуть з'являтися листки, температуру слід підвищити до 35° С. В цей час треба уважно слідкувати за появою пуп'янків. Як тільки вони з'являться, обприскування водою припиняють, рослини переносять до світла і поступово знижують температуру до 18—20° С (це треба робити приблизно через 12—15 днів після пристановки).

Щоб конвалії довше цвіли, їх слід після зацвітання перенести у приміщення з низькою температурою або по-

ставити між віконними рамами. Кореневища конвалій, що перецвіли, для вигонки в наступному році непридатні. Конгалії, які дали стрілку до 10 см висотою, але ще не розцвіли, можна обережно пересадити разом з мохом у красиві плоскі майолікові вазочки і прикрасити ними туалетний столик, сервант, газетний столик тощо. Взимку конвалії можуть бути дуже приємним подарунком.

Крин Мура, або рожева лілія (*Crinum Moorei* H o o k.), належить до родини амарилісових, що об'єднує велику кількість декоративно-квітухих цибулевих рослин (амариліс, нарцис та ін.).

Крин походить з Південної Африки, він має велику цибулину і стебло, на верхівці якого розвивається світло-зелене довге ременевидне листя.

Серед літа обабіч стебла з'являється довгий квітконіс (70—80 см), на якому в головчастій китці розпукуються великі, подібні до лілії, ніжно-рожеві запашні квіти.

Ще однією особливістю цієї рослини є те, що вона утворює велику кількість товстого довгого коріння, яке в умовах кімнат завдає чимало клопоту. Без такого коріння рослина на батьківщині не могла б діставати волю з глибоких шарів ґрунту. Більшість любителів, не знаючи біологічних властивостей цієї рослини і побачивши на поверхні горщика коріння, яке щільно обплітає грудку землі, пересаджують рослину у великий горщик, а потім дивуються, чому вона не цвіте. А причина полягає в тому, що коріння дуже розростається, всі сили рослини ідуть на ріст коріння і квіти не утворюються.

Отже, крин треба вирощувати у численне коріння, пересаджувати не частіше одного разу на 2—3 роки в горщиках і, незважаючи на численне коріння, пересаджувати не частіше одного разу на 2—3 роки в горщики трохи більші за попередні. Пересадку краще робити рано навесні.

Доброю землесумішшю є така: 2 ч. листяної землі, 2 ч. парникової, 1 ч. піску, 1/2 ч. коров'ячого гною. При

пересадці старих екземплярів можна додати $\frac{1}{2}$ ч. дернової землі і трохи більше коров'ячого гною. Придатна також суміш № 6.

Влітку ці рослини потребують багато сонця і свіжого повітря, посиленого поливання і підживлення розчином зброженого коров'ячого гною (1:10).

Розмножується крин цибулинами-дітками, які в невеликій кількості з'являються навкруг старої маточної рослини. З відділенням діток не поспішайте, бо коли вони є, крин цвіте рясніше.

Лантана камара (*Lantana camara* Linn.), або кропивка вічноквітуча, як її звать у народі, — тропічна родичка звичайної вербени з родини вербенових. Батьківщина лантани — Америка.

Цю рослину тільки починають широко використовувати в квітникурстві. Через невибагливість до умов вирощування, тривале цвітіння навесні і влітку та швидке розмноження лантана скоро стане, мабуть, улюбленою кімнатною рослиною.

Колись давно її було завезено на Канарські острови, вона здичавіла і тепер росте там всюди, милуючи око яскравим каскадом квітів.

Взимку лантану поливають помірно і ставлять обабіч східного, західного або південного вікна, на закритий балкон, веранду. До протягів рослина байдужа. Навесні та влітку поливання збільшують.

На літній період рослину треба винести в садок, на балкон або поставити в ящик за вікном. Рясно цвіте вона при підживленні розчином мінеральних або органічних добрив (у сумішах та концентраціях, що надаються для групи субтропічних рослин).

Пересаджувати лантану треба щороку рано навесні, в універсальну землесуміш. Підживлення починати після початку цвітіння, бо якщо поспішити з підживленням, рослина піде в ріст і квітів буде мало.

Як тільки починається новий ріст, пагони лантани підрізують, а старі екземпляри раз у 2—3 роки омолоджують, тобто їх значно підрізують. Вмілим підрізуванням пагонів молодих рослин можна створити штабові екземпляри, ніби деревця з густою кроною.

Квітучі лантани — ефектна прикраса інтер'єру квартири. Старі екземпляри слід ставити обабіч великих вікон.

Ломикамінь сарментоза (*Saxifraga sarmentosa* Linn.) належить до великої родини ломикаменевих, представники якої мають дивовижну особливість приживатись навіть у дрібних розколинах скель і поширені майже по всіх горах світу. Тільки один вид — ломикамінь сарментоза — є кімнатною рослиною. Ця невелика трав'яниста рослина з розеткою сіруватих, нирковидної форми опушених листків походить з Японії. Навесні ломикамінь зацвітає дрібними білими квітками, зібраними у суцвіття; він може давати по кілька суцвіть.

До землесуміші цей вид невибагливий, проте краще брати поживну суміш з досить значною домішкою піску.

Ломикамінь слід культивувати у світлому приміщенні, але не на сонці, краще ставити його на східне або західне вікно.

Поливати рослину рясно не рекомендується, але її пересушувати її не можна; влітку бажано кілька разів підживити розчином органічних добрив.

Розмножується ломикамінь так званими живородками — маленькими дочірніми рослинами, що розвиваються на кінцях вегетативних пагонів — довгих «вусах», які відростають з середини розетки. Маленькі рослини відразу ж діляють від маточної рослини і висаджують одразу ж у невеликі горщики з поживною землесумішшю. Можна розмножувати і насінням; висівають його навесні.

Манетія двоколірна (*Mandevilla bicolor* Paxt.), невеличка тендітна рослина родом з Бразилії, приваблює своїми оригінальними трубчастими двоколірними квітами

(жовті з яскраво-червоним), до 2 см завдовжки, які щедро вкривають виткі пагони навесні, а іноді й влітку.

До освітлення манетія невибаглива, але на північних вікнах не цвіте; добре почуває себе на великих південно-східних або південно-західних вікнах, у підвісних кашпо біля вікон. Пагони рослини, якщо вона не у підвісному кашпо, треба підв'язувати до опори. Манетія слід поливати протягом усього року помірно, а в період цвітіння та росту підживлювати розчином органічних добрив слабкої концентрації.

Для цієї рослини придатна універсальна землесуміш. Пересаджувати її треба рано навесні або наприкінці зими, горщики краще брати невеликі.

Розмножується манетія живцюванням верхівки пагонів або насінням; останній спосіб більш забарний.

Нарцис (*Narcissus poeticus* L.), так само як і конвалія, не потребує опису. В кімнатних умовах нарцис вирощують тільки протягом одного сезону — взимку.

Для вигонки придатні крім зазначеного і нарцис тацета (*N. tazetta* L.) та нарцис жонкілія (*N. jonquilla* L.). Великі здорові цибулини в серпні висаджують у горщики з поживною землесумішшю, по 2—3 цибулини разом, рясно поливають і ставлять у льох. Цибулини краще прикопувати так, щоб над поверхнею горщиків був шар землі 20 см.

У січні, коли рослина своїм корінням добре обплете грудку землі, а листки стануть довжиною 5 см, горщики забирають в кімнату і виставляють на світло. Спочатку температура має бути 10—12° С, а через кілька днів її можна підвищити до 16—18° і навіть більше. Весь час слідкуйте за помірним провітрюванням приміщення. Як тільки квіти почнуть забарвлюватись, температуру в кімнаті можна знизити, тоді цвітіння буде довшим. Як тільки одна партія нарцисів перецвіте, можна почати

вигонку другої партії. Вона зацвіте вже швидше. Як і гіацинти, нарциси після вигонки деякий час треба регулярно поливати, а потім висадити в ґрунт.

Кращими сортами нарцисів для вигонки є такі: білі — Бірієба та Маунт Худ; оцвітіння біла, коронка світло-жовта — Бернардин, Жюль Верн, Президент Лебрун, Сельма Легерлоф, Туніс; оцвітіння жовта, коронка жовто-гаряча — Форчун; яскраво-жовтий — Голден Харвіст.

Нерине, або квітка німфи (*Nerine bowdenii*), виправдовує свою поетичну назву. Зібрані в китицю чудові темно-рожеві лілієподібні квітки нерине за формою нагадують квітки своїх родичів, представників родини амарилісових.

Нерине — цибулева рослина, період спокою у неї припадає на літній період. Ряд сортів цвіте після появи листків, у других — листки та квітконоси з'являються одночасно. Квітконоси у нерине великі, висотою від 20 до 80 см, листя вузьке, досить довге і частіше лежить на землі. Квітконоси можна зрізувати, вони стоять у воді до 2—3 тижнів; квіти нерине цінуються дуже високо.

Цибулини слід висаджувати в невеликі горщики по одній, або у більші по кілька. Землесуміш має складатись з поживної дернової землі, компостної або парникової і значної кількості піску (1:1:2/3). Можна брати також суміш № 6 та № 7. При пересадці цибулини по саму шийку загортають землею. На літо рослини слід виносити на яскраве сонце, у садок або на веранду, ретельно стежачи за тим, щоб дощ не зволожував землю, і самим не поливати рослину доти, доки не з'являться квітконоси. Відтоді слід рясно поливати і давати потроху підживлення. Так доглядати рослину треба до квітня, коли листя почне жовкнути.

Пересаджувати щороку не слід. Рослини цвітуть рясніше, якщо у квітні та на початку травня перенести їх у світле приміщення з досить низькою температурою

(8—10°С). В період спокою не слід витягати цибулини з ґрунту.

Розмножується нерине цибулинами-дітками, які культивують протягом двох років без періоду спокою. Розмноження насінням забирає багато часу, тому його не рекомендують для кімнатних умов.

Офіопогон, або конвалія японська (*Orhiopogon jaburan* L. o. d.). Цю невелику трав'янисту рослину часто можна бачити на підвіконнях. Батьківщина її — Японія та Кітай, але вона добре росте й на узбережжі Криму та Кавказу. Кореневище офіопогону з пучками вузьких темно-зелених листків утворює густу дернину.

Квітує конвалія японська влітку — в липні — серпні. В цей період рослини викидають прямостоячі стрілки з білими або бузковими дрібними квітами. В кінці цвітіння з'являються сині ягоди.

В кімнатах вирощують кілька різновидностей офіопогону, серед них і вид, що має строкате листя.

Офіопогон невибагливий до умов вирощування. Його можна садити в будь-який ґрунт. Але кращою є суміш листяної землі, дернової та парникової (1:1:1).

Офіопогон майже не реагує на нестачу світла. Пересаджувати його слід навесні.

Панкрацій чудовий (*Pancretium speciosum* Salisb.). Цю дійсно красиву рослину знайшли на далеких Антільських островах. Вона є родичкою амариліса, нарциса і належить до родини амарилісових.

Панкрацій — вічнозелена цибулева рослина з довгими листками, які дещо нагадують листки амариліса, але вони значно м'якші й світліші.

Цвіте наприкінці літа — в серпні. В цей час на квітковій стрілці довжиною 70—75 см з'являються 9—15 бутонів, які, розпукуючись, дають парасольковидне суцвіття великих білих лікоподібних квітів з дуже вузькими лінійними, відігнутими назовні пелюстками.

Біля основи пелюстки з'єднані білою перетинкою, що утворює піби коронку, як у нарциса. Це надає квітці панкрація легкості і особливої краси. Квіти чарівні не тільки через витончену форму, вони мають дуже приємний запах, схожий на запах ванілі.

Панкрацій слід культивувати на світлому вікні, в лоджії, на закритому балконі. Полюбає він рясне поливання теплою водою та підживлення. Взимку його поливають помірно.

Пересаджувати рослину треба щороку, навесні, в землесуміш, що складається з рівних частин важкої дернової, листяної та торфової землі з додатком піску.

Розмножується панкрацій цибулинами-дітками, які відділяють при пересадці. Зацвітають вони на 3—4-й рік.

Пасифлора, або кавалерійська зірка (*Passiflora coerulea* L.), чіпка рослина родом з Бразилії (родина пасифлорових), настільки невибаглива, що чудово почуває себе в кімнаті навіть на великому північному вікні. Проте в цих умовах вона не цвіте. Листки має гарні, розрізні, а квіти її вражають витонченістю та складною будовою, яка нагадує блакитнувату тришарову зірку діаметром до 10 см.

Пасифлору можна культивувати як ампельну рослину або ж молоді пагони прихилити до якоїсь опори, яку вона згодом обплете. Її використовують для утворення зелених шпалер вздовж бокових віконних рам, так званих зелених або живих, шпирм, обплітають нею еркери, виступи в кімнатах і т. ін.

Навесні пасифлору розмножують живцюванням пагонів. Живці ріжуть так, щоб нижній зріз проходив якраз під листком або над ним. Живці мають бути до 10 см завдовжки. Укорінюються вони повільно, в піску. Пересаджувати рослину слід щороку, навесні, в невеликі горщики з сумішшю дернової, компостної землі та піску (1:1:1/2). Треба мати на увазі, що коли землесуміш

легка, рослини не будуть цвісти. Взимку пасифлору краще тримати у прохолодному (16—18°С) світлому приміщенні і поливати помірно. Влітку, навпаки, поливати її треба більше, а поставити бажано на яскраво освітленому місці. Однак пасифлора непогано росте і на північних вікнах.

Підживлювати слід влітку (див. вище рекомендації для рослин групи V).

Після пересадки, щоб одержати краще цвітіння, пагони пасифлори досить сильно, на 4—5 вічок, підрізують.

Пеларгонія, або калачик. Ця рослина здавна відома як кімнатна, крім того, її досить часто беруть для озеленення балконів. Важко навіть уявити, що батьківщина пеларгонії дуже далеко — в Південній Африці, в Капській області.

В кімнатах вирощують кілька видів пеларгоній, найбільш поширеними з них є пеларгонії — зональна, великоквіткова та духмяна.

А. Пеларгонія великоквіткова (*Pelargonium grandiflorum* Willd.) — найбільш декоративний вид, з прямою стеблом, складчасті, з дрібнозубчастими краями. Квітки великі, прості або махрові, різного кольору — від сніжнобілого до темно-червоного. Багато сортів мають на пелюстках темні плями та темне жилкування.

В кімнатах розводять дуже багато сортів пеларгонії великоквіткової. Взимку вона потребує прохолодного (5—6°С) і освітленого приміщення. Пересаджувати пеларгонію треба щороку, в землесуміш, що складається з дернової та листяної землі з домішкою піску (1:1:1/3). Після пересадки пагони можна підрізати, але не дуже.

Розмножується живцями.

Б. Пеларгонія духмяна (*Pelargonium roseum* Willd.) менш поширена в сучасному озелененні квартир. Це високорослий чагарник з дуже розсіченим запахом, опуше-

ним листям сизувато-зеленого кольору. У волосках, що утворюють опушення, міститься ефірна олія, запах якої нагадує запах лимона. Ефірна олія має лікарські властивості. В Абхазії, Грузії, Таджикистані та Вірменії є цілі плантації пеларгонії духмяної. З листків її виділяють ефірну олію, яку використовують у парфюмерній та кондитерській промисловості.

Квіти у цього виду дрібні, непоказні, рожевого або темно-бузкового кольору, з темними плямами на верхніх пелюстках.

Рослина дуже невбаглива, може рости навіть на північних вікнах.

Розмножується живцюванням. Землесуміш треба брати таку, як і для інших видів пеларгонії.

В. Пеларгонія зональна (*Pelargonium zonale* Ait.) має коричневу смугу по краю листка. Є також сорти з білою або жовтою каймою по периферії листків.

Квітує з ранньої весни до пізньої осені головчастими суцвіттями червоних, червоно-жовтогарячих, білих, рожевих, малинових махрових та немахрових квітів.

Щоб рослини цього виду довго та рясно цвіли, їх треба влітку ставити на сонячне місце і добре поливати, а взимку переносити в сухе прохолодне приміщення.

Пересаджують пеларгонію зональну щороку в суміш, що складається з дернової та листяної землі з домішкою піску (1:1:1/3). Перед пересадкою рослину слід коротко підрізати. Пагони після підрізання мають бути не довшими як 10 см.

Розмножується живцюванням, навесні або влітку. Перед тим як висадити зрізані живці в пісок, їх слід підв'язати (як і живці гойї).

Пітоспорум Тобіра, або смолосім'яник (*Pittosporum Tobira* Ait.), завезено з о-ва Мадейра. Рослина цікава своїм орнаментальним шкірястим блискучим, декоративним

листя, зібраним на кінцях пагонів у нещільні розетки. Щороку рясно цвіте з січня по березень.

Пітоспорум належить до родини смолосім'яних.

Квітки у нього білі, наче воскові, за формою прості, дуже ароматні, зібрані в суцвіття на кінцях пагонів. З віком рослина набирає дуже декоративного вигляду; якщо крону її сформувати обрізкою, виростає дерево 2—3-метрової висоти.

Рослина в кімнатних умовах невибаглива, може рости при помірному освітленні, навіть у кутку, віддаленому від вікна.

Пересаджувати молоді рослини треба щороку, а старі через 3—4 роки. При пересадці старих екземплярів в універсальну землесуміш додають більше дернової землі, щоб землесуміш стала важчою.

Влітку краще виносити рослини в садок або на веранду, балкон, у лоджію. Поливати взимку слід помірно, влітку добре.

Розмножується пітоспорум частіше живцюванням пагонів в кінці літа. Живці укорінюються дуже повільно, в піску.

Можна розмножувати пітоспорум і насінням. Сіяння зацвітають на 4—5-й, іноді навіть на 6-й рік.

Плюмбаго капське (*Plumbago capensis* Thunb.) належить до родини кермекових, у дикому стані росте в Північній Африці, утворюючи там зарості. На півдні Радянського Союзу, в районі субтропіків, росте вільно, в ґрунті, у великих парках та ботанічних садах. А в середній смузі її блакитні суцвіття прикрашають кімнати, лоджії, еркери, закриті балкони тощо. Це невелика чагарникова рослина, яка влітку цвіте чарівними, схожими на флокси, блакитними квітами. Рослини в культурі невибагливі. Взимку для них підійде прохолодне приміщення з температурою 8—12°С та південною експозицією, а влітку краще виносити їх на балкон, веранду, у лоджію або ставити

в завіконні ящики тощо. Взимку рослину можна поливати досить помірно, влітку ж вона стає справжнім водолюбом. В кінці зимового періоду її слід пересадити, зробити значну підрізку крони і тільки після цього перенести в тепліше приміщення. Вносити надвір або на балкон можна не раніше кінця травня — початку червня. Пересаджувати слід у широкі низькі горщики, можна садити по кілька кущів в один горщик.

Розмножують плюмбаго навесні або восени, живцюванням пагонів. Живці слід укорінювати в піску, бажано посуд з живцями трохи підігрівати знизу.

Краща землесуміш для пересадки така: важка дернова, компостна земля та пісок (2:1:1/2) з додаванням невеликої кількості старої штукатурки.

Цю рослину культивують у вигляді ампельних, кущових і штамбових форм. Плюмбаго має дуже красивий вигляд, скомпоноване разом з нільською лілією або кризантемом.

Пуансетія, молочай чудовий, або новорічна зірка (*Euphorbia pulcherrima* Willd). В період цвітіння цей мексиканський родич молочаю звичайного дійсно чудовий. Темно-зелене листя цього чагарника трохи скидається за формою на кленове і є чудовим фоном для яскраво-червоної розетки великих приквіткових листків, що наче кошиком оточують непоказні жовтенькі, зібрані у суцвіття, квітки. Тільки на період цвітіння так прикрашається ця рослина, немов хоче привернути увагу комах, що опілюють її.

Квітує пуансетія в грудні — січні, вона дійсно є новорічною зіркою. При дбайливому догляді та пристановці до вигонки окремими партіями цвітіння пуансетії можна розтягти навіть до березня.

Якщо бажають, щоб кущ набув круглуватої форми, після цвітіння верхівки пагонів слід трохи підрізати (прищипнути).

Пуансетія потребує рівномірного зволоження ґрунту, помірного освітлення взимку і повного — влітку. Для збільшення яскравості приквіткових листків за 2—3 тижні перед цвітінням її треба перенести в кімнату з нижчою температурою (15—16° С). Кожні 2—3 роки рослину треба омолоджувати, тобто після цвітіння поливати лише потроху, а як почнеться новий ріст, сильно підрізати. Згодом слід прищипнути верхівки нових молодих пагонів.

Землесуміш для пуансетії така: 2 ч. парникової землі, 1 ч. листяної, $\frac{1}{4}$ ч. піску та $\frac{1}{5}$ ч. сухого роздрібаного коров'ячого гною.

Рододендрон понтійський, або альпійська троянда (*Rhododendron ponticum* L.). Цей чагарник з родини вересових належить до тієї ж групи, що й азалія індійська. В кімнатній культурі ще не достатньо поширений, але заслужує всілякої уваги. Рослина добре переносить значне зниження освітлення, цвіте з березня по травень чарівними великими суцвіттями білих, бузкових, рожевих і червоно-бузкових квітів. Кожна квітка сягає 6—6,5 см в діаметрі. Суцвіття розвивається на верхівці кожного пагона.

Рододендрон понтійський треба поливати помірно протягом всього року, заливати та пересушувати не можна. Влітку рекомендується виносити його у відкритий ґрунт або на балкон і стежити за вологістю ґрунту.

Пересаджувати рослину треба у ті ж строки і в таку саму землесуміш, як і азалії індійські.

Розмножувати можна насінням, живцюванням верхівок пагонів та листовими живцями. Живцюють рододендрон з червня по першу декаду липня. Насіннєвий спосіб розмноження довший.

Деякі сорти рододендрона понтійського духмяні. Ці рослини придатні для декорування великих приміщень.

Руелія формозька (*Ruellia formosa* Andr.) одержала

назву на честь відомого французького лікаря Жана де ла Руеля. Ця тропічна непоказна трав'яниста рослина, яка цвіте невеликими блакитно-ліловатими приємними квітками, завойовує все більшу повагу серед любителів і спеціалістів кімнатного квітництва.

Цвіте руелія з квітня по січень. Листки у неї темно-зелені, ледь опушені, невеликі (3, 5—4 см завдовжки), на кінцях загострені. Старі пагони рослини звисають, а молоді до часу ростуть вгору.

Невибагливість руелії до освітлення дивовижна. Вона добре росте і квітує не тільки на вікнах, що виходять на північ, але навіть і на деякій відстані від них. Та яскраве сонце їй шкодить. Коли б не це, то руелію можна було б з правом назвати чемпіоном витривалості до умов освітлення.

Розмножується дуже легко і швидко живцюванням кінців пагонів. Укорінюють їх у піску, а потім висаджують по 2—3 у невеликі низькі горщики, в пухкий поживний ґрунт. З часом рослина дуже розростається і вкриває весь горщик.

Поливати руелію треба рівномірно протягом всього року. Взимку краще тримати її при дещо зниженій температурі — до 16° С. Навесні та влітку підживлювати розчином органічних добрив.

Стрептокарпус, або крученоплодник (*Streptocarpus hibr hort.*). В назві рослини майже завжди відбито ті чи інші її особливості. Назва цієї рослини складається з двох грецьких слів: «streptos» — закручений, «carpos» — плід. Дійсно, у південноафриканських та мадагаскарських рослин, що належать до цього роду, плід має вигляд закрученого вздовж осі стручка, який при дозріванні з силою розкручується і розсіює насіння.

Невеликі трав'янисті рослини стрептокарпуса гібридного з розеткою видовжених, темно-зеленого кольору аморфкуватих листків, тішать любителів своїми красиви-

ми великими або середніми, в залежності від сорту, квітами. Квіти бувають білі, бузкові, блакитні, рожеві і навіть темно-червоні.

Тонкі високі квітконоси, до 25 см, несуть по одній, рідше по дві, цікавій за формою, трубчастій або дзвониковидній квітці. Одна рослина може давати до 20 і більше квітконосів. При дбайливому догляді стрептокарпуси гібридні живуть дуже довго.

Цвітуть стрептокарпуси, як і більшість геснерієвих, навесні та влітку, а при ретельному догляді навіть в кінці вересня і на початку жовтня.

Рослини невибагливі, як і всі геснерієві, потребують багато світла, але не переносять прямих сонячних променів. Витримують і значне затемнення, однак по темних кутках кімнат кволюють і з часом гинуть.

Поливати взимку треба помірно, навесні добре, а з жовтня по грудень — обережно і економно, але ні в якому разі не пересушувати ґрунт — це період часткового спокою рослини, при якому вони не скидають листя.

На час періоду спокою можна перенести їх у прохолодне (12—14° С), не дуже світле приміщення, де повітря досить вологе.

Пересаджувати слід в кінці грудня — на початку січня в землесуміш, яка рекомендується для глоксинії гібридної, колюмнеї та інших геснерієвих.

Краще всього культивувати стрептокарпуси гібридні на східних або західних вікнах чи на великому північному вікні.

Тюльпан — всім відома ґрунтова квіткова рослина з родини лілійних (*Tulipa gesneriana* L. hybr. hort.), тому її можна не описувати.

Тюльпани придатні для сезонної вигонки в зимовий період. Для цього можна скористатись сортами тюльпанів таких груп — ранні, повні, менделівські та тріумф.

У квітниківарствах ставлять на вигонку і сорти дарвіновської групи тюльпанів.

Як і нарциси, тюльпани висаджують заздалегідь у горщики і до строку вигонки ставлять у льох.

Ранні тюльпани приставляють до вигонки в кінці першої декади грудня. Рослини поливають і виставляють у тепле і темне приміщення. Перші 8 діб температура має бути 20—25° С, а потім тюльпани можна перенести в місце з нижчою температурою. На світло їх ставлять тільки після того, як проб'ються бутони.

Під час вигонки рослини треба добре поливати і в кімнаті підтримувати значну вологість повітря. Температура має бути постійною, інакше вигонка може бути невдалою.

Якщо тюльпани приставляють до вигонки після Нового року, то при перенесенні в тепле приміщення не обов'язково тримати цибулини в темряві. І температура може бути нижчою.

Третю чергу вигонки ставлять на світло при нижчій, порівняно з попередніми партіями, температурі (14—16° С), для того щоб квітконіс не дуже витягнувся.

Для декорування кімнат рослини, що вже бутонують чи починають цвісти, разом з землею обережно пересаджують у широкі полив'яні вази або ж горщик з ними ставлять у глибоке декоративне кашпо.

Кращі сорти тюльпанів для ранньої вигонки такі: червоні — Брильянт Стар, Кулер Кардинал, Кролагес Тріумф, Електра, Принц Карнавал; білі — Мурільйо; жовті — Ібіс, Мон Трезор, Містер ван дер Хуф; фіолетові — Деметр.

Для середньої та пізньої вигонки підійдуть такі сорти: червоні — Ад'ютант, Довер, Корнефос, Лондон, Лефебр Фаворит, Оксфорд, Олаф, Парад; білі — Хібернія, Маунт Текома, Сноу Стар; рожево-бузкові — Альгіба, Марієтта; жовтогарячий — Оранж Ванде.

Фіалка африканська, фіалка узамбарська, або сен-полія (*Saintpaulia ionantha* W e n d l. hybr. hort.) — не-

лика рослина, схожа на нашу фіалку, її знайшов Сент-Поль Іллер у горах Південної Африки наприкінці минулого століття. На батьківщині вона росте по вологих напівзатінених місцях недалеко від струмків.

Не пройшло ще й 100 років, а ця скромна маленька фіалка поширилась всюди. Майже весь рік мишує вона око своїми приємними фіолетовими квітками з жовтими серединками (щільно зкупчені тичинки та приймочка).

Але не всі сорти фіалок мають квіти фіолетового кольору. Є сорти фіалок з рожевими, білими, блакитними, білими з каймою по краю квітами, простими і махровими.

Фіалки треба ставити на східних або західних вікнах, можна навіть і на великих північних. Вони дуже невибагливі — можуть рости і цвісти навіть при штучному освітленні.

Поливати треба не дуже сильно, рівномірно протягом року, температура має бути 20—22°С.

Розмножується живцюванням листків. Листки можна укорінювати в піску, у воді або в землі.

При пересадці горщики слід брати невеликі, низенькі та широкі. Краща землесуміш така: 1 ч. листяної, 2 ч. торфової землі та трохи піску; зволожувати цю землесуміш перед висадкою рослин рекомендується не водою, а розчином коров'ячого гною.

В умовах повного сонячного освітлення листя фіалки жовтіє, і цвітіння припиняється. Поливати слід обережно, так, щоб вода не попадала на листки, бо на них з'являться білі плями і рослина почне загнивати.

Фуксія гібридна, або японський ліхтарик (*Fuchsia L. hybr. hort. fl. pl.*) — дуже розповсюджена в кімнатних умовах рослина з родини онагрових. Завезено її до нас давно, ще в XVI ст., з Центральної та Південної Америки. Назву свою цей рід одержав на честь відомого в ті часи ботаніка Фукса.

Це невисокий чагарник з дрібними супротивними листками і красивими квітками, що, наче ліхтарик, «підвішені» на тонких квітконіжках. У махрових форм квітки різноколірні — червоні пелюстки середні і фіолетові зовнішні або білі середні і малинові зовнішні (можуть бути й інші сполучення, це залежить від сорту). А сортів фуксії налічується дуже багато — більше 300. Тичинки та маточки виходять далеко за межі віночка, що надає квітці примхливого вигляду.

Фуксія — рослина невибаглива до світла і ґрунту. Її можна з успіхом культивувати навіть на великих північних вікнах, але краще ставити на вікно, що виходить на схід або захід.

Влітку фуксію треба добре поливати, обприскувати та щотижня підживлювати розчином мінеральних солей або розчином коров'ячого гною (1:10). Розчин мінеральних солей — суміш, що складається з 15 г суперфосфату, 7 г калійної солі та 7 г азотної солі на 10 л води.

Взимку поливання слід трохи зменшити, а рослини поставити ближче до віконного скла, де холодніше. Якщо батареї дуже гарячі і щитки від гарячого повітря не допомагають, то доцільно на батареях класти зволожену ганчірку. На період цвітіння переставляти фуксії в інше місце не рекомендується, бо це призводить до опадання пуп'янків та квіток. Так само погано впливають на рослину й протяги.

Пересаджувати фуксію слід навесні, перед початком росту. Краще брати невеликі горщики. Землесуміш готують з глинясто-дернової та парникової землі з домішкою піску (1 : 1 : 1/5). Можна додати також торфодрібняку, 1/5 ч., щоб землесуміш була слабкокислої реакції. При пересаджуванні слід зробити підрізку пагонів, не менше ніж на третину їх довжини.

Розмножується фуксія живцюванням і насінням. Живцюють її влітку, а укорінюють живці у вологому піску.

На літній період фуксії можна винести на балкон, якщо останній не виходить на південь.

Хризантема індійська (*Chrysanthemum indicum* L.) — найпоширеніша квітуча рослина восени. Назва її походить від грецьких слів «chrysos» — золото, та «antheum» — квітка, тобто «золота квітка». Називають хризантеми ще й зимовими айстрами. Цей вид є одним з найбагатших на сорти: їх налічується більше двох тисяч. Хризантеми культивують вже протягом кількох тисячоліть, і продовжують вирощувати все нові сорти.

Красиве листя і чарівні за формою та забарвленням квіти хризантем часто викликають захоплення. За стійкістю у зрізаному вигляді ці квіти є чемпіонами серед інших квіткових культур, які йдуть на зрізування.

Хризантеми вимагають прохолодної температури (10—12° С), при високих температурах листя їх жовкне, засихає. В'януть і передчасно всихають і квіти. Тому в кімнатних умовах вирощувати їх недоцільно. Тим більше, що розмножувати і зберігати маточні екземпляри можна лише в спеціальних умовах.

Хризантеми індійські добре ростуть у прохолодних, світлих і добре провітрюваних приміщеннях. Поливати слід добре, але необхідно слідкувати, щоб вода не попадала на листя. На зиму ставлять їх також у холодне світле приміщення з температурою 2—3° С, одцвілі пагони зрізують. Навесні з нових молодих пагонів слід нарізати живців і вкорінити їх у піску. Укорінені живці треба висадити у горщики. В цей час важливо стежити за підживленням ґрунту (це роблять за певним графіком) та поливанням. Необхідно слідкувати також за появою нових пагонів, тобто готувати їх до цвітіння — формувати кущ у великоквіткових сортів на 2—5 пагонів і регулярно пінцирувати ці пагони, видаляти на кожному з них бокові пазушні паростки і бутони, залишаючи лише бутон на верхівці.

Дуже важливо не допускати раннього здерев'яніння

стебла, для чого треба обов'язково прищипувати основне стебло, регулярно поливати і підживлювати рослини, тобто дотримувати заходів, що сприяють їх безперервному росту.

Влітку вирощувати хризантеми слід у ґрунті, в горщиках чи без них. Ґрунт має бути високопоживним, середнім за щільністю, повітропроникним. Землесуміш рекомендується така: 2 ч. дернової, 1/2 ч. торфової, 1/2 ч. парникової землі та 1/2 ч. піску.

Вище йшла мова про те, що хризантеми треба щороку оновлювати, тобто з старих рослин навесні зрізувати живці і укорінювати їх. Вирощені з живців молоді рослини здатні цвісти на повну силу того ж року. Але, щоб одержати багато великих квітів на одній рослині середньо- або крупноквіткового сорту, треба вжити ряд заходів (ретельне пінцирування пагонів та зайвих бутонів, підживлення та ін.). Культура хризантем потребує багато часу та певних навичок, про що детально розповісти можна лише в спеціальній праці. Крім обізнаності з особливостями культивування цих квітів, потрібні ще й певні умови для їх вирощування, тому, повторюємо, в кімнатних умовах займатись цією культурою не варто. Хризантеми, так само як і цінерарії, кальцеоларії та цикламени, можна купувати в магазинах готовими.

Кращими сортами хризантем є такі: велпкоквіткові — Балькомб Перфекши, Барбара, Бланш Пойтевін Сюпрем, Газелл, Стюарт Ог, Голден Елеганс, Жюль Відаль, Мейффорд Кримсон, Нікола Майес, Сноуданс, Районант, Фред Шусміт, Штресерман, Евелін Буш, Ермін, Канделябр; дрібноквіткові — Пітенк, Фокстрот, Царівна лебідь, Помпона біла та червона.

Целогіна гребінчаста (*Coelogyne cristata* Ldl.).

В гірських лісах Гімалаїв трапляються стовбури старих дерев, начебто обліплені чудовими, білими, як сніг, з жовтецьким або жовтогарячим гребінцем на нижній пе-

люстці, квітками. Не можна не замилуватись багатоквітковими китицями цих орхідей, які мають присмний, ніжний запах. Більше 120 видів орхідей росте в районі від Південного Китаю до Цейлону. Вони живуть на деревах, у дуплах, але не живляться соками дерева, а висмоктують вологу та речовини з перепрілих часток кори, деревини тощо.

Стебло целогіни має вигляд бульбастого повзучого кореневища з двома видовженими листками, загостреними на кінцях. Листки блискучі, темно-зелені. Квітконіс виходить з основи стебла. Квітує рослина з кінця лютого по квітень, цвіте досить довго, протягом кількох тижнів.

Целогіна гребінчаста — невибаглива рослина. Для пересадки її слід брати: глинясто-дернової, листяної землі, перегною (краще коров'ячого гною) та піску (4:2:2:1) або — 2 ч. листяної землі, $\frac{1}{2}$ ч. моху, порубаного та змішаного з подрібненим коров'ячим гноєм.

Розмножується целогіна живцюванням. Живці висаджують у березні — квітні, тобто після цвітіння, і ставлять на добре освітленому місці. При живцюванні кореневища ділять на частки з 4—5 бульбами в кожній. Живці висаджують у землесуміш так, щоб корені повністю були в землі. До укорінення живців землю зволожують помірно, а з появою молодих пагонів зволоження посилюють.

Влітку рослину треба обприскувати, неприпустиме пересушування ґрунту.

З травня по жовтень рекомендується підживлення мінеральними та органічними добривами у вигляді розчинів. При правильній агротехніці живці зацвітають першого року.

Розташовувати рослини слід на південно-східних або південно-західних вікнах.

Целогіна дуже розростається, якщо влітку її обприскувати теплою водою та часто обмивати листки.

Цикламен персидський, або альпійська фіалка (*Cycla-*

men persicum Mill.), належить до родини первоцвітових. Він настільки широко відомий, що не потребує додаткового опису. Десятками, сотнями тисяч екземплярів вирощують квітівництва цю декоративну рослину.

Батьківщина цієї рослини — район Середземномор'я. Культивувати її в Європі почали ще з XVII ст., і з того часу було виведено численні сорти, які відзначаються наочуд яскравим цвітінням і яскравим забарвленням квітів та листя.

Вирощування цикламена з насіння потребує особливих умов, тому в кімнатах його з насіння не вирощують. Між іншим, розмноження насінням — поки що єдиний виробничий спосіб розмноження цикламена, хоча його можна розмножувати і поділом бульб.

Отже, цикламен краще купувати вже в квітучому стані. Він довше цвіте, якщо поставити його у світлій прохолодній кімнаті і регулярно поливати (але не заливати) водою, так щоб вода не потрапляла всередину куща. Після цвітіння поливання треба зменшити і рослину виставити на балкон. З середини червня горщики з бульбами слід знову занести в кімнату, поставити на світле вікно (бажано південно-східне або західне) і регулярно поливати. Як тільки бульби почнуть давати листки, цикламен треба пересадити в таку землесуміш: 2 ч. дернової землі, 1 ч. листяної, 1 ч. парникової, $\frac{1}{2}$ ч. піску.

Для пересадки треба брати широкі й не дуже великі горщики, а садити бульбу так, щоб половина її виступала з землі. В міру збільшення маси листків поливати слід більше. Іноді можна підживлювати слабким розчином коров'ячого гною.

Культивувати цикламени треба в прохолодному приміщенні, з температурою 12—15° С. На день добре ставити їх між віконними рамами, якщо там є досить місця і рослини не будуть торкатись скла. На період сильних морозів їх слід забирати в кімнату на підвіконня.

Юстиція, або **якобінія** (*Justicia cornea* Hook.), належить до родини акантових. Більшість представників цієї родини (близько 40 видів) і описуваний вид ростуть переважно в Бразилії, а, крім того, в Мексичі та Болівії.

В період цвітіння цього невеликого чагарника (з квітня по серпень) здається, що весь він вкритий рожевими султанами суцвіть. На фоні темно-зеленого, наче оксамитового, через ніжно-сріблясте опушення, листя, вони здаються особливо привабливими.

На жаль, юстиція ще не дуже поширена. Але останнім часом квітникарі охоче взялися за її розмноження.

Ця рослина до ґрунту невибаглива. Вона не потребує яскравого освітлення, її можна вирощувати навіть на великому вікні, яке виходить на північ, а влітку хоч на місяць — півтора треба ставити на яскраво освітлене, ледь притінене місце. В цей час, коли є змога, краще тримати юстицію в садку або на балконі, але при цьому ретельно стежити за поливанням.

Поливати протягом року слід помірно, підживлення починати з березня і кінчати у вересні.

Пересаджувати молоді екземпляри треба щороку, а старі раз у два роки; землесуміш брати універсальну (див. розділ «Як вирощувати та доглядати кімнатні декоративно-квітучі рослини»).

Після цвітіння пагони юстиції треба підрізати на 1—2 меживузля, щоб вона стала пишнішою. Молоді рослини з одним або двома пагонами слід навесні 2—3 рази пінцирувати.

Раз на 2—3 роки юстицію добре підрізують, залишаючи на пагонах лише по 2—3 меживузля.

При дбайливому догляді юстиція може цвісти двічі на рік.

Календар цвітіння декоративно-квітучих кімнатних рослин*

Назва рослини	Місяці											
	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V
Абутилон												
Агапантус парасольковий												
Азалія індійська												
Амариліс												
Ахіменес												
Бальзамін												
Бегонія бульбова												
» завждиквітуча												
» королівська												
» Креднера												
» спозлиста												
» феасти												
Більбергія поникла												
Блетила гіацинтова												
Бугенвілея												
Валота пурпурова												
Вельтгеймія												
Венерин черевичок												
Гемантус												
Геснерія гібридна												
Гіацинт												
Гібіскус												

Продовження

Назва рослини	Місяці											
	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V
Гіменокаліс												
Глоксинія гібридна												
Гойя м'ясиста												
Гортензія												
Евкомис плямистий												
Евцаторіум блакитний												
Евхарис												
Жасмин голоквітковий												
Жасмин мадагаскарський												
Жасмин самбак												
Зефірантес												
Ізолома												
Кала												
Каланхоє блосфельда												
Калина вічнозелена												
Камелія японська												
Кампанула ізопіла												
Квасениця ортеза												
Кімнатна липа												
Клівія												
Колюмнея к'юська												
Коввалія												
Крин Мура												
Лантана												
Ломикамінь сарментоза												
Манетія двоколірна												
Нарцис												
Нерине												
Офісогоп												
Панкрацій												
Пасифлора												
Пеларгонія												
Пітоспорум												
Плюмбаго												

Продовження *

Назва рослини	Місяці											
	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V
Пуансетія												
Рододендрон понтійський												
Руелія формозька												
Стрептокарпус												
Тюльпан												
Фіалка африканська												
Фуксія												
Хризантема індійська												
Целогіна гребінчаста												
Цикламен												
Юстіція												

* В календарі подаються відомості про цвітіння рослин в середній смузі УРСР (середні дані багаторічних спостережень). Строки цвітіння вигонкових цибулевих рослин подано за середніми строками вигонки в умовах закритих приміщень. Період цвітіння в умовах ґрунтового вирощування не наводиться.

Перелік кімнатних рослин за сезоном цвітіння

Хризантема індійська
Фіалка африканська

Рослини зимового цвітіння

Азалія індійська
Амаріліс
Бальзамін
Бегонія королівська

» Креднера
» феасті
Більбергія поникла
Блетила гіацинтова
Вельтгеймія
Венерин черевичок

Гіацинт
Гіменокаліс
Гортензія
Евкомис плямистий
Евпаторіум блакитний
Жасмин голоквітковий
Кала
Каланхоє блосфельда
Калина вічнозелена
Камелія японська
Квасениця ортеза
Кімнатна липа
Клівія
Коліумнея к'юська
Конвалія
Ломикамінь сарментоза
Нарцис
Нерине
Пітоспорум
Пуансетія
Руелія формозька
Тюльпан
Фуксія
Хризантема індійська
Целогіна гребінчаста
Цикламен

Рослини весняного цвітіння

Абутилон
Азалія індійська
Бальзамін
Бегонія бульбова
» завждиквітуча
» Креднера
» сизоліста
» феасті
Більбергія поникла
Блетила гіацинтова
Бугенвілея
Гесперія гібридна
Гіацинт
Гібіскус

Глоксенія гібридна
Гортензія
Евкомис плямистий
Евпаторіум блакитний
Евхарис
Жасмин голоквітковий
» самбак

Ізолома
Кала
Каланхоє блосфельда
Камелія японська
Кампанула ізофіла
Квасениця ортеза
Кімнатна липа
Клівія
Конвалія
Лантана
Манетія двоколірна
Нарцис
Нерине
Пасифлора блакитна
Пеларгонія
Пітоспорум
Плюмбаго капське
Пуансетія
Рододендрон понтійський
Руелія формозька
Стрептокарпус
Тюльпан
Фіалка африканська
Фуксія
Целогіна гребінчаста
Цикламен
Юстиція

Рослини літнього цвітіння

Абутилон
Агапантус парасольковий
Бальзамін
Бегонія бульбова
» завждиквітуча
Бугенвілея

Валота пурпурова
Гемантус Катарина
Гесперія гібридна
Гібіскус
Гіменокаліс
Гоія м'ясиста
Жасмин мадагаскарський
» самбак
Зефірантес
Ізолома
Коліумнея к'юська
Крин Мура
Лантана

Рослини для південних вікон

Абутилон
Агапантус парасольковий
Азалія індійська
Амариліс
Бальзамін
Бегонія бульбова
» завждиквітуча
Блетила гіацинтова
Бугенвілея
Валота пурпурова
Гемантус Катарина
Гіацинт
Гібіскус
Гіменокаліс
Гортензія
Евкомис плямистий
Жасмин голоквітковий
» самбак
Зефірантес
Каланхоє блосфельда
Калина вічнозелена
Кала
Кімнатна липа

Ломикамінь сарментоза
Манетія двоколірна
Офіопогон
Панкрацій
Пасифлора
Пеларгонія
Плюмбаго капське
Руелія формозька
Стрептокарпус
Фіалка африканська
Фуксія
Юстиція

Квітучі види кімнатних рослин для вікон різного розташування

Клівія
Крин Мура
Лантана
Ломикамінь сарментоза
Нарцис
Нерине
Панкрацій
Пасифлора
Пеларгонія
Пітоспорум
Плюмбаго капське
Пуансетія
Рододендрон понтійський
Тюльпан
Фуксія
Хризантема індійська
Цикламен
Юстиція

Рослини для північних вікон

Бегонія феасті
Більбергія поникла
Вельтгеймія

Геснерія гібридна
Клівія
Офіопогон
Пітоспорум
Рододендрон понтіїський
Руелія формозька
Фіалка африканська

Рослини для східних та західних вікон

Азалія індійська
Амариліс
Ахіменес
Бальзамін
Бегонія королівська
» Креднера
» сизоліста
» феасті
Більбергія поникла
Блетила гіацинтова
Валота пурпурова
Вельтгеймія
Венерин черевичок
Геснерія гібридна
Глоксинія гібридна
Гіацинт
Гібіскус
Гойя м'ясиста
Евкомис плямистий
Евпаторіум блакитний

Високорослі рослини

Азалія індійська (сорт: Вервеніана рожева, Вервеніана біла, Професор Вальтерс, Сакунтала, Ніоба, Жан Петерс, Еклайрер).
Бугенвілея

Евхарис
Жасмин голоквітковий
» мадагаскарський
Зефірантес
Ізолома
Кала
Каланхоє блосфельда
Калина вічнозелена
Камелія японська
Кампанула ізофіла
Кімнатна липа
Квасениця ортгеца
Клівія
Колумнея к'юська
Конвалія
Лантана
Ломикамінь сарментоза
Манетія двоколірна
Нарцис
Офіопогон
Пасифлора
Пітоспорум
Рододендрон понтіїський
Руелія формозька
Стрептокарпус
Тюльпан
Фіалка африканська
Фуксія
Целогіна гребінчаста
Цикламен
Юстиція

Перелік видів рослин за характером росту

Гібіскус
Евпаторіум блакитний
Калина вічнозелена
Кімнатна липа
Пітоспорум
Рододендрон понтіїський
Хризантема індійська

Середньорослі рослини

Абутілон
Агапантус парасольковий
Азалія індійська (сорт — Есмральда, Целестіна, Хексе, Аполло, Віолацеа, Джон Херенс, Пінк Перл, Пауль Шеме, Макс Шеме).
Амариліс
Бегонія королівська
» Креднера
» феасті
Більбергія поникла
Блетила гіацинтова
Валота пурпурова
Гемантус Катарина
Гіменокаліс
Гортензія
Евхарис
Кала
Камелія японська
Клівія
Крин Мура
Лантана
Нерине
Панкрації
Пеларгонія
Плюмбаго капське
Пуансетія
Хризантема індійська
Фуксія
Цикламен
Юстиція

Низькорослі рослини

Ахіменес
Бальзамін
Бегонія бульбова
» завждиквітуча
» королівська

Вельтгеймія
Венерин черевичок
Геснерія гібридна
Гіацинт
Глоксинія гібридна
Евкомис плямистий
Зефірантес
Ізолома
Каланхоє блосфельда
Квасениця ортгеца
Конвалія
Ломикамінь сарментоза
Манетія двоколірна
Нарцис
Офіопогон
Стрептокарпус
Тюльпан
Фіалка африканська
Целогіна гребінчаста

Ампельні рослини

Бегонія сизоліста
Жасмин голоквітковий
Ізолома
Кампанула ізофіла
Колумнея к'юська
Руелія формозька

Виткі рослини та ті, що чіпляються

Бугенвілея
Гойя м'ясиста
Жасмин голоквітковий
» мадагаскарський
» самбак
Манетія двоколірна
Пасифлора

Перелік декоративно-квітучих кімнатних рослин за їх походженням

Африканські види

Агапантус парасольковий
Амариліс
Валота пурпурова
Гемантус Катарина
Евкомис плямистий
Кімнатна липа
Клівія
Крин Мура
Плюмбаго капське

Американські види

Абутилон
Ахіменес
Бегонія спозлиста
Більбергія поникла
Блетила гіацинтова
Бугенвілея
Гіменокаліс
Глоксинія гібридна
Евпаторіум блакитний
Евхарис
Ізолома
Квасениця ортеза
Колумнея к'юська
Лантана
Маетія двоколірна
Пасифлора
Пуавсетія
Фіалка африканська
Фуксія
Юстиція

Види індійської флори

Азалія індійська
Бегонія королівська

Венерин черевичок
Гібіскус
Хризантема індійська
Целогіна гребінчаста

Види з флори Китаю

Гортензія
Жасмин голоквітковий
Ломикамінь сарментоза
Хризантема індійська
Целогіна гребінчаста

Види з флори Японії

Камелія японська
Ломикамінь сарментоза
Офіопогон

Види з флори Середземномор'я

Кампанула ізофіла
Цикламен

Види з флори о-ва Мадагаскар

Жасмин мадагаскарський
Каланхоє блосфельда

Вид з о-ва Мадейра

Пітоспорум

Вид з Австралії

Гоїя м'ясиста

Перелік видів декоративно-квітучих кімнатних рослин за кольором квітів

Рослини з білими квітами

Азалія індійська (сорт)
Бегонія бульбова (сорт)
» завждиквітуча
» спозлиста
Глоксинія гібридна
Гіацинт (сорт)
Гіменокаліс
Гоїя м'ясиста
Евхарис
Жасмин мадагаскарський
» самбак

Кала
Каліна вічпозелена
Камелія японська (сорт)
Кампанула ізофіла
Кімнатна липа
Конвалія
Ломикамінь сарментоза
Нарцис
Нерине
Панкрацій
Пеларгонія (сорт)
Пітоспорум
Тюльпан (сорт)
Хризантема індійська (сорт)
Целогіна гребінчаста
Цикламен (сорт)

Рослини з рожевими квітами

Азалія індійська (сорт)
Амариліс (сорт)
Ахіменес (сорт)
Бальзамін
Бегонія бульбова
» завждиквітуча (сорт)

Бегонія королівська
» Креднера
» феасті
Більбергія поникла
Вельтгеймія
Гіацинт (сорт)
Глоксинія гібридна
Гортензія (сорт)
Зефірантес
Камелія японська (сорт)
Квасениця ортеза
Крин Мура
Лантана
Нерине
Пеларгонія
Рододендрон понтіський (сорт)
Тюльпан (сорт)
Хризантема індійська (сорт)
Цикламен (сорт)
Юстиція

Рослини з червоними квітами

Азалія індійська (сорт)
Амариліс (сорт)
Бальзамін
Бегонія бульбова
» завждиквітуча (сорт)
Бугенвілея
Валота пурпурова
Геснерія гібридна
Гіацинт (сорт)
Гібіскус
Глоксинія гібридна (сорт)
Ізолома
Каланхоє блосфельда
Камелія японська (сорт)
Колумнея к'юська

Пеларгонія (сорти)
 Пуансетія
 Рододендрон понтійський
 (сорти)
 Тюльпан (сорти)
 Хризантема індійська
 (сорти)
 Цикламен (сорти)

**Рослини з жовтими
 квітами**

Бегонія бульбова (сорти)
 Венерин черевичок
 Гіацинт (сорти)
 Евкоміс плямистий
 Жасмин голоквітковий
 Нарцис (сорти)
 Тюльпан (сорти)
 Хризантема індійська
 (сорти)

**Рослини з фіолетовими
 та бузковими квітами**

Азалія індійська (сорти)
 Ахіменес
 Блетяла гіацинтова
 Бугенвілея
 Гіацинт (сорти)
 Глюксинія гібридна (сорти)
 Евпаторіум блакитний
 Офіопогон

Гіацинт
 Гіменокаліс
 Евхарис
 Жасмин самбак
 Калина вічнозелена
 Клівія
 Конвалія

Паспфлора
 Рододендрон понтійський
 (сорти)
 Руелія формозька
 Стрелітокарпус (сорти)
 Тюльпан (сорти)
 Фіалка африканська
 Хризантема індійська
 (сорти)

**Рослини з блакитними
 квітами**

Агапантус парасольковий
 Гіацинт (сорти)
 Кампанула ізофіла
 Плюмбаго капське

**Рослини з жовтогарячими
 квітами**

Абутилон
 Бегонія бульбова (сорти)
 Гемантус Катарина
 Клівія
 Лантана
 Тюльпан (сорти)

**Рослини з двоколірними
 квітами**

Манетія двоколірна
 Тюльпан
 Фуксія

**Перелік кімнатних рослин
 з духмяними квітами**

Крин Мура
 Лантана
 Нарцис (сорти)
 Неріне
 Панкрацій
 Пітоспорум
 Целогіна гребінчаста

а

б

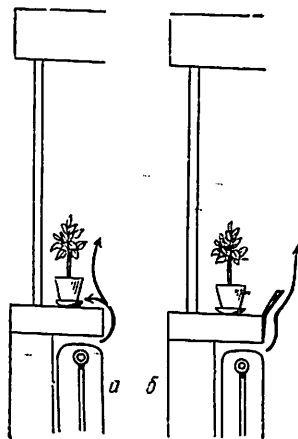
Правильне (а) і неправильне (б) поливання рослин.

Пам'ятка любителям кімнатних рослин

Нижче наводимо загальні поради, без дотримання яких неможливо одержати позитивних наслідків у вирощуванні рослин в кімнатних умовах.

Освітлення.

1. В кожній, з першого погляду навіть найяскравіше освітленій кімнаті, є такі місця, де рослини не матимуть достатньої кількості світла. Розставляти рослини, як правило, треба в зоні оптимального освітлення, тобто ближче до вікон.
2. Світлолюбні рослини слід розташовувати в добре освітлених кімнатах, а тіністійкі — в менш освітлених, тобто в кімнатах північно-східній, північно-західній або північній експозиції.
3. У кімнатах з низькою стелею високорослі рослини краще розставляти на низьких підставках або долі, з таким розрахунком, щоб ріст верхівки рослини не пригнічувався через нестачу світла.
4. Щоб крона у кімнатних рослин розвивалась рівномірно, слід змінювати положення її щодо сонця, тобто періодично повертати горщик довкола осі.
5. З другої половини листопада і до кінця січня для світлолюбних рослин рекомендується створювати додаткове освітлення електролампами на 80—100 вт, які розташовують на висоті 60—70 см над верхівкою рослини. Лампи слід влючати з 7 до 9 год або з 17 до 21 год.

Захист рослин від сухого повітря:

а) напрямок сухого повітря без захисного щитка;
б) потік сухого повітря направлений щитком.

Полівання.

6. Майже всі кімнатні рослини пізньої осені та взимку слід поливати помірно, піз весною і влітку.

7. Поливати кімнатні рослини слід водою кімнатної температури, відстояною протягом доби.

8. Поливати треба обережно: носик лійки тримати ближче до поверхні ґрунту, щоб струмінь води не вибивав землю з горщика і не оголював кореневу шийку та корені рослини.

9. При поливанні бризкати водою на листки рослини, які мають м'яке опушене листя, не можна. Це сприяє появі на них жовтих плям, які псують вигляд рослини.

10. Не слід обприскувати водою крону рослини в період цвітіння, бо тоді на квітах з'являються коричневі плями, квіти скоріше в'януть.

11. Ґрунт треба зволожувати рівномірно. Надмірне поливання, так само як і пересушування ґрунту, негативно впливає на ріст та розвиток рослини. Треба обов'язково стежити за тим, щоб зволожувався не лише по-

верхневий шар, а й весь ґрунт у горщику.

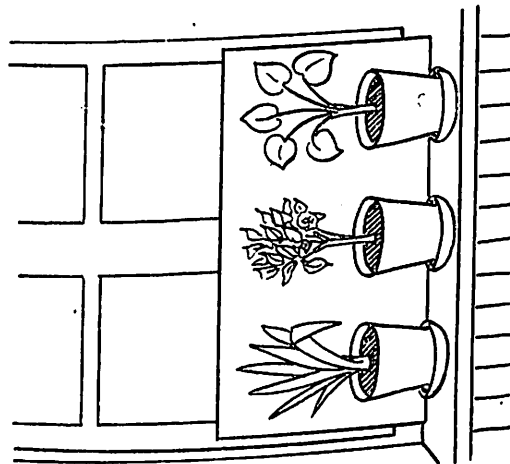
12. Для рівномірного зволоження ґрунту рослин (особливо чутливих — азалії, фіалки африканської, глоксії, геснерії тощо) радимо чергувати поверхнєве поливання з піддонним (наповнювати водою піддон — мисочку, в якій стоїть рослина), що сприяє всмоктуванню води нижнім шаром ґрунту.

13. Рослини з більш-менш шкірястим, неопушеним листям (рододендрон, квілія, нерине, азалія та ін.) навесні та влітку треба обов'язково раз на тиждень обприскувати водою.

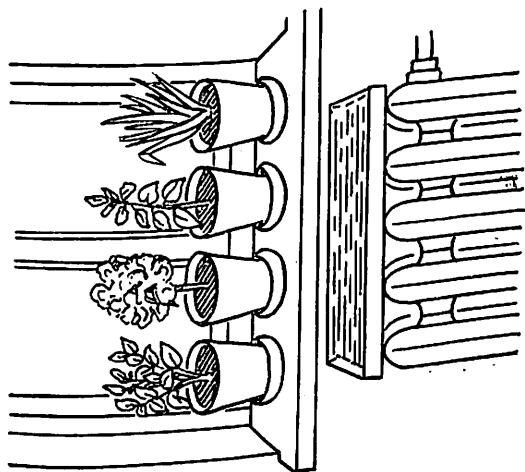
Повітря.

14. Вирощувати рослини слід при рівномірній температурі повітря. Коливання останньої в межах 3—5°С не шкідливі, але, якщо амплітуда температурних коливань більша, це дуже позначається на розвитку рослини.

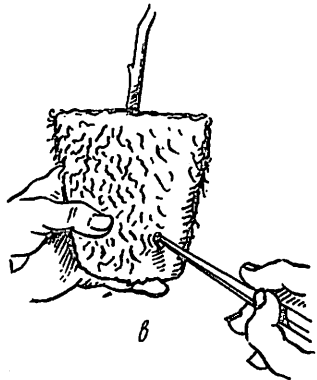
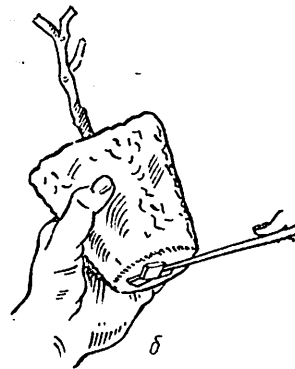
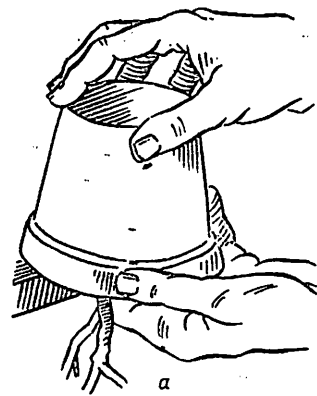
15. Протяги впливають на рослини негативно, тому розставляти їх треба там, де немає протягів.

Захист рослин від холодного повітря.

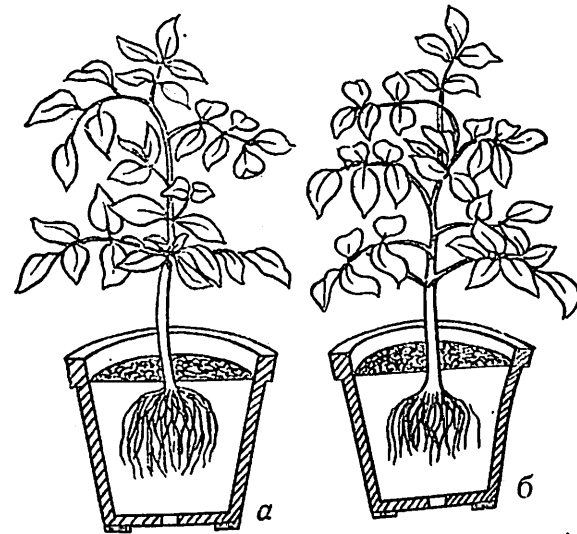

Зволоження повітря біля рослин.

Пересадка рослини:

а — перший, б — другий, в — третій, г — четвертий етапи.

Правильна висота посадки рослини в горщик (а) та неправильна (б).

16. Щоб усунути вплив гарячого сухого повітря від батареї опалювальної системи, на підвіконнях можна поставити щитки з фанери, які б спрямовували потік повітря далі від рослини. Для зволоження повітря взимку розкладають на батареях зволожену ганчірку або ставлять на них мілкий посуд з водою.

17. Якщо рослини взимку стоять на підвіконнях, то для захисту їх від холодного повітря слід зробити фанерні заслонки.

Пересадка.

18. Більшість кімнатних рослин, за винятком деяких цибулевих, пересаджують навесні (з березня по травень), не частіше одного разу на рік. Іноді рослини (ушкоджені, хворі тощо) треба пересадити негайно.

19. При пересадці треба слідкувати, щоб не пошкодити корінь. Перед посадкою рослину слід полити.

20. Пересаджують рослину так: горщик з рослиною повертають дном догори і, притримуючи грудку лівою рукою, знімають горщик. Якщо горщик одразу не знімається, слід обережно постукувати краєм його об край столу.

21. Грудку землі з рослиною трохі обтрусити (обжати) від старої землі і зняти нижній та верхній її шар, до 2—3 см. Загостреною паличкою прочистити землю між коренями (обережно, не пошкоджуючи останні); зрізати ножем чи сікатором гнилі або зламані корені, після чого рослину можна пересаджувати.

22. Для пересадки треба брати чистий горщик, трохі більший від попереднього.

23. Перед посадкою рослини в новий горщик на дно останнього кладуть черепок, зверху насипають шар чистого річкового піску (2—3 см), потім шар трохі зволоженої землесуміші, і лише після цього висаджують рослину. Ставлять рослину в горщик так, щоб стовбур був по центру горщика, а коренева шийка — не пизько, але й не високо. Низька або висока посадка дуже впливає на нормальний ріст та розвиток рослини.

24. Правильно поставлену рослину обережно обспають з боків землею, яку щільно утрамбовують шпирокою паличкою. Насипати землю аж по край горщика не слід. Обов'язково треба недосипати на 1,5—2 см — для поливання.

25. Після пересадки рослину треба негайно добре полити.

26. Не слід висаджувати рослину в горщики полив'яні або пофарбовані олійною фарбою. Полива та фарба закривають пори, через які має проходити до коренів повітря. З декоративною метою горщики з рослинами можна поміщати в так звані декоративні підвазони (майолікові, з пластику та ін.).

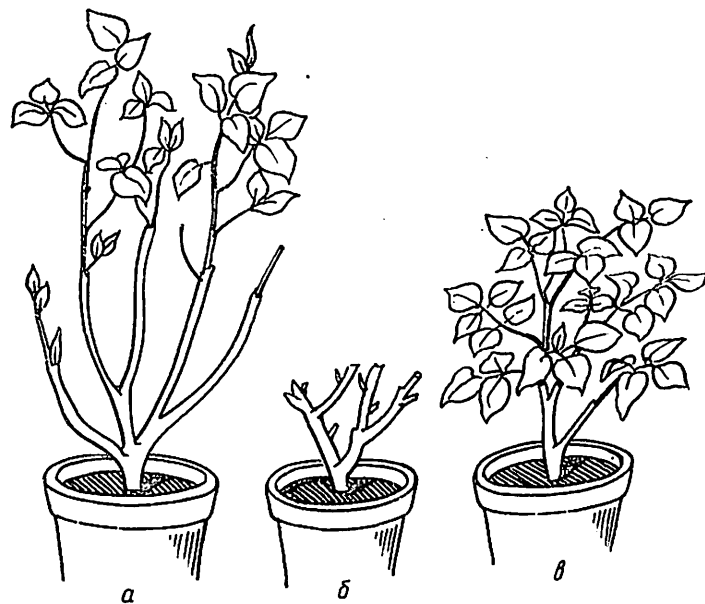
27. Для кращого доступу повітря поверхню горщика слід обмивати водою не рідше як один раз на півтора місяця. Для цього ж загостреною паличкою треба розпушувати і поверхню ґрунту.

28. Щойно пересаджені рослини на 6—7 днів ставлять у притінене місце, а потім вже — туди, де вони постійно стоятимуть, ближче до світла.

Підживлення.

29. Підживлювати пересаджені рослини можна не раніше як через 4—6 місяців після пересадки.

30. Підживлення застосовують лише навесні та влітку, з березня по серпень, за винятком деяких рослин, наприклад азалії та ін., і не частіше одного разу на тиждень або, краще, на 10—15 днів.

«Омолодження» крони:

а) рослина до «омолодження»; б) — підрізування крони; в) рослина після «омолодження».

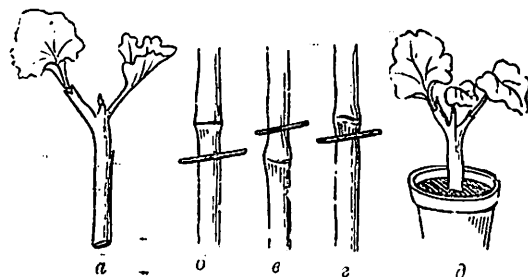
Підрізування.

31. Перед початком інтенсивного весняного росту рослини слід підрізати, особливо види, у яких пагони переважно оголюються (пеларгонії, каліну вічнозелену, кімнатну липу тощо), тобто «омолотити» їх. Крім того, з крони слід вирізати покручені, хворі гілки, а також ті, що ростуть всередину крони. Підрізаючи, треба стежити за тим, щоб зріз проходив якраз над брунькою.

Розмноження.

32. Навесні рослини можна розмножувати — насінням, живцями, поділом куща тощо.

Висівати насіння радимо у плоскі череп'яні мисочки з легкою поживною землесумішшю (1 ч. листяної землі, 1 ч. піску, $\frac{1}{4}$ ч.

Живцювання:

а) правильно заготовлений живець; б) неправильний, низький зріз; в) неправильний, високий зріз; г) правильно зрізаний живець; д) живець укорінений і правильно висаджений у горщик.

Поділ куща.

парникової землі). Поверхню землі треба впривняти і трохи зволожити.

Дуже дрібне насіння не слід загортати, а велике треба присипати зверху на 1,5—2 см землею. Висіяне насіння накрійте склом. Поливайте обережно, з маленької ліжки, через ситечко.

Через 1—2 тижні сходів слід розпідирувати, тобто розсадити у більшій за розміром мисочці або в посівній ящик (розміри останнього — 30 × 40 × 10 см), в ту саму землесуміш. І тільки тоді, коли розсаджені рослини зімкнуться листям, можна пересадити їх у невеликі горщики.

33. Кращими живцями є верхівки пагонів рослини. Їх зрізують навесні так, як показано на рисунку. Живці слід висаджувати у вологий пісок, а після укорінення пересадити у невеликі горщики з відповідною землесумішшю.

34. Навесні деякі рослини (японський гіадант, аспідистра та ін.) при пересадці треба розділити — великий старий кущ виїняти з горщика і, обтрусивши землю, розрізати на частки. Зрізи коренів присипати товченим деревним вугіллям, щоб запобігти загниванню; розділені частки рослини висаджують у горщики.

35. На літній сезон деякі види (рододендрон, калину вічнозелену, жасмин голлокітковий та ін.) можна винести в садок і поставити у напівзатінку.

36. Влітку, від'їжджаючи на час відпустки, потурбуйтеся про рослини, що залишаються в кімнаті. Є кілька способів зберегти грунт у горщиках вологим. Нижче наводимо два з них.

Якщо рослини не поливатимуть короткий час, їх ставлять у ящик або в інший, більший за розміром, горщик з вологою тирсою або мохом. Занурюють горщики з рослинами у тирсу або мох так, щоб і поверхня ґрунту була вкрита, зверху її можна прикрити ще й папером.

Перед виїздом з дому на місяць—два радимо біля ящика з присипаними тирсою горщиками з рослинами поставити посудину з водою; вона має стояти вище ящика. Ящик треба з'єднати з посудиною тонким гумовим шлангом, заповненим водою. За допомогою накладеного на шланг затискача можна відрегулювати цірку води так, що вона повільно, краплями, зволожуватиме тирсу.

З М І С Т

Квіти — окраса житла	3
Кімнатні квіти для кожної пори року	6
Як вирощувати та доглядати кімнатні декоративно-квітучі рослини	17
Найбільш поширені шкідники та хвороби декоративно-квітучих кімнатних рослин та боротьба з ними	36
Кращі декоративно-квітучі кімнатні рослини	42
Календар цвітіння декоративно-квітучих кімнатних рослин	105
Перелік кімнатних рослин за сезоном цвітіння	107
Квітучі види кімнатних рослин для вікон різного розташування	109
Перелік видів рослин за характером росту	110
Перелік декоративно-квітучих кімнатних рослин за їх походженням	112
Перелік видів декоративно-квітучих кімнатних рослин за кольором квітів	113
Перелік кімнатних рослин з духмяними квітами	114
Пам'ятка любителям кімнатних рослин	115

ПРИХОДЬКО СВЕТЛАНА НИКОЛАЄВНА

Цветы — у вас в комнаті (На українском языке)

Друкується за рішенням редакційної колегії науково-популярної літератури АН УРСР

Редактор В. І. Сереба. Художній редактор В. П. Кузь. Оформлення художника М. І. Марущанця. Технічний редактор М. А. Пригитіна. Коректор Л. П. Малашикіна. Здано до набору 18/VIII, 1970 р. Підписано до друку 30/XI 1970 р. БФ 32 968. Зам. № 1899. Вид. № 232. Тираж 40 000. Папір № 1. 70×108^{1/2}. Друк. фіз. аркушів 3,875+1 арк. кол. вкл. Умовн. друк. аркушів 6,83. Обліково-видавн. аркушів 7,5. Ціна 60 коп. Видавництво «Наукова думка», Київ-4, Репіна, 3. Київський поліграфічний комбінат Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР, вул. Довженка, 3.